

ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอลำดวน

จังหวัดสงขลา

พระใบฎีกา ภูเตชา อธิปณโณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอบางใหญ่
จังหวัดสงขลา

พระใบฎีกา ภูเตชา อธิปญโญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

A STUDY OF DEVELOPMENT OF SUNDAY BUDDHIST STUDY CENTRE IN
HAD YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

PHRABAIKA PHUDEJA ATIPUNYO

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT
VAJIRANYANAVARORASA GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2025

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ชื่อนักศึกษา	พระใบฎีกา ภูเดชา อธิปญโญ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร

(พระอุดมวชิรมณี, ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(พระเมธีวชิราภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี)

กรรมการ

(พระครูวิจิตรศีลาจารย์, ดร.)

กรรมการ

(ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ชื่อนักศึกษา	พระใบฎีกา ภูเตชา อธิปญโญ
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา การศึกษานี้ได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 16 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า: การพัฒนา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นซึ่งสามารถนำหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) เข้ามาบริหารงานในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะสงฆ์ได้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามแนวทาง “ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550” ในข้อที่ 9 ที่ว่าคณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ 1. วิชาการ 2. บุคลากร 3. งบประมาณ 4. บริหารงานทั่วไป โดยมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านวิชาธรรมศึกษามาเป็นแนวทางการศึกษาของเยาวชน

วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการนำแนวทาง “ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550” ในข้อที่ 9 ที่ว่าคณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และ

ควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ 1. วิชาการ
2. บุคลากร 3. งบประมาณ 4. บริหารงานทั่วไป มาบริหารควบคู่กับหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ
(PDCA) เกิดประสิทธิผลอย่างดียิ่ง

คำสำคัญ: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์,การพัฒนา,คณะสงฆ์

ABSTRACT

Thesis Topic	A STUDY OF DEVELOPMENT OF SUNDAY BUDDHIST STUDY CENTRE IN HAD YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE
Student's Name	Phrabaidika Phudeja Atipunyo
Degree Sought	Master of Arts
Program	Buddhist Studies for Development
Anno Domini	2025
Advisor	Phrakhrubowonchaiwat, Dr.

The research study on the development of the Sunday Buddhist Study Center of the Sangha, Hat Yai District, Songkhla Province, has the following objectives: 1) to study the concepts and theories on development 2) to study the operation of the Sunday Buddhist Study Center of the Sangha 3) to analyze the development of the Sunday Buddhist Study Center of the Sangha, Hat Yai District, Songkhla Province. This study conducted qualitative research in the form of documents, along with in-depth interviews with 16 qualified persons.

The results of the research found that: The development of the Sunday Buddhist Study Center can effectively apply the principle of quality management (PDCA).

The Sangha has developed the Sunday Buddhist Study Center in accordance with the guidelines of the "Regulations of the Department of Religious Affairs on Sunday Buddhist Study Centers B.E. 2550" in Section 9, which states that the Executive

Committee has the duty to provide advice, suggestions, and supervise the operations of the Sunday Buddhist Study Center in various aspects: 1. Academic 2. Personnel 3. Budget 4. General Administration

Analysis of the development of the Sunday Buddhist Study Center of the Sangha, Hat Yai District, Songkhla Province, the guidelines were applied.

“Regulations of the Department of Religious Affairs on Sunday Buddhist Study Centers B.E. 2550” in Section 9 states that the Executive Committee has the duty to provide advice and supervision of the operations of the Sunday Buddhist Study Centers in various aspects, namely:

1. Academic
2. Personnel
3. Budget
4. General administration, to be administered in conjunction with the principle of quality management (PDCA) resulting in excellent efficiency.

Keywords: Sunday Buddhist Study Centers, Development, The Sangha

ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา ระดับปริญญาโท

ขอกราบขอบพระคุณ อธิการบดี รองอธิการบดี คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และบุคลากรทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษาตลอดหลักสูตร รวมถึงขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา และขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มวิทยานิพนธ์ด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก พระครูบรรชิตวัฒน์ ดร. ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโกสุมพิสัย ในศูนย์ฯนครศรีธรรมราชและศูนย์ฯสงขลา รวมถึงบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมา ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโททุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณ ครอบครัวและญาติมิตรทุกท่านรวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่คอยห่วงใยให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงจบการศึกษา

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วยเทอญ

พระใบฎีกา ภูเตชา อธิปญโญ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	จ
ABSTRACT	ซ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญ	ญ
สารบัญคำย่อ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	2
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	2
1.2. คำถามการวิจัย	4
1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.4. ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5. วิธีการดำเนินการวิจัย	5
1.6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
1.7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1.8. กรอบแนวคิดการวิจัย	12
1.9. แผนภูมิที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย	12
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา	14
2.1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	14
2.2. แนวคิดและทฤษฎีหลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)	21
2.3. หลักธรรมอริยบท 4 กับการส่งเสริมแนวคิดการพัฒนาให้เกิดคุณภาพ	29
2.4. สรุป	31
บทที่ 3 การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	14
3.1. ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	14
3.2. แนวคิดและโครงสร้างบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	67
3.3. แนวคิดหลักการจัดการศึกษา	88
3.4. แนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	95
3.5. ตัวอย่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลำดวน	97
3.6. สรุป	101

บทที่ 4 การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอดงหลวง

จังหวัดสงขลา.....	102
4.1. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาการ.....	102
4.2. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงบประมาณ	106
4.3. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการบริหารงาน บุคคล.....	109
4.4. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการบริหารทั่วไป ..	113
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	78
5.1. สรุปผลการวิจัย	78
5.2. อภิปรายผล	86
5.3. ข้อเสนอแนะ	87
บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	92
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	133

สารบัญคำย่อ

ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช 2539 โดยจัดเรียงตามคัมภีร์ คำย่อ และคำเต็ม ของชื่อคัมภีร์ สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎก ใช้แบบเลข 3 ตอน คือ เลข เล่ม/เลขข้อ/เลขหน้า ตัวอย่าง เช่น อง.ปญจก. 22/57/99 หมายถึง สุตตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปญจก นิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ 22 ข้อ 57 หน้า 99 เป็นต้น ดังนี้

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมประชาธิปไตย ทั้งยังเป็นสิทธิพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ประเทศไทยได้ส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษาจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสันติสุขในสังคมร่วมสมัย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเกิดจากความริเริ่มของคณะสงฆ์ที่มุ่งหวังจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะของการสงเคราะห์ทางธรรม เพื่อใช้เป็นพื้นที่อบรมเยาวชนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีจิตสำนึกต่อหน้าที่ และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความรับผิดชอบ โดยเนื้อหาการเรียนการสอนมุ่งเน้นการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม แนวคิดการจัดตั้งศูนย์ฯ นี้มีต้นแบบจากประเทศศรีลังกา และภายหลังได้ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ที่มีพระสงฆ์ชาวลังกาไปเผยแผ่พระธรรมคำสอน สำหรับประเทศไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เริ่มมีขึ้นราวปี พ.ศ. 2496-2500 โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) ซึ่งดำรงตำแหน่งสังฆมนตรีและอธิบดีสงฆ์ในขณะนั้น ได้เดินทางไปศึกษางานด้านพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าและศรีลังกา และได้สังเกตเห็นว่าทั้งสองประเทศมีรูปแบบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพ เมื่อเดินทางกลับมา พระพิมลธรรมจึงนำเสนอแนวคิดนี้ต่อคณะผู้บริหารและพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยให้เหตุผลว่า การตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างศรัทธาแก่เยาวชนที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา และจะเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่ธรรมในอนาคต อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้เข้าถึงหลักธรรมในระดับที่เหมาะสมกับวัยของตน ในช่วงเวลานั้น พระนิสิตและเจ้าหน้าที่ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้นำบุตรหลานของประชาชนทั่วไปมาฟังธรรมและฝึกสมาธิบริเวณวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ในวันอาทิตย์ โดยใช้กิจกรรมที่เด็กสนใจ เช่น การเล่านิทานธรรมะ เป็นสื่อกลางในการอบรม ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปสู่การร่วมมือกับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ได้อาราธนาพระสงฆ์จากศูนย์ฯ ไปช่วยสอนธรรมะและศีลธรรมให้แก่นักเรียนและนักศึกษาอย่างต่อเนื่องผลจากความร่วมมือดังกล่าว ทำให้ทางมหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเห็นชอบและอนุมัติให้เปิดทำการสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างเป็นทางการในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกของประเทศไทย จากนั้นจึงมีการขยายศูนย์ฯ ไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงกลายเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาในระดับท้องถิ่น โดยพัฒนาหลักสูตรให้หลากหลายยิ่งขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะเนื้อหาด้านศาสนา แต่ยังมีการสอนวิชาเสริม เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปวัฒนธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีความสนใจในวิชาเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และเกื้อกูลกับความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนในระบบอีกทางหนึ่ง

ในปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นจำนวนมาก โดยข้อมูลจากกรมศาสนา (2566) ระบุว่า ประเทศไทยมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์รวมทั้งสิ้น 2,874 แห่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวของสังคมไทยในการส่งเสริมคุณธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2567 พื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีศูนย์ฯ ที่เปิดดำเนินการอยู่จำนวน 6 แห่ง ตามรายงานระเบียบวาระการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมจังหวัดสงขลา (2567) ซึ่งแต่ละแห่งมีบทบาทในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนแก่เยาวชนในชุมชนผู้เรียนในศูนย์ฯ เหล่านี้ได้ผ่านกระบวนการอบรมตามแนวพระพุทธศาสนา และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความคิด พฤติกรรม และจิตใจ นับได้ว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังคงเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เสริมสร้างค่านิยมทางศีลธรรม และหล่อหลอมจิตใจของเยาวชนไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีความเป็นมาที่ยาวนาน และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา อันเป็นรากฐานที่ช่วยพัฒนาคุณธรรมและองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์ฯ โดยมุ่งเน้นพื้นที่ที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดำเนินงานอยู่จำนวน 6 ศูนย์งานวิจัยในครั้งนี้ใช้หัวข้อว่า “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการในมิติต่าง ๆ อาทิ ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการส่งเสริมศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาสา ผู้ปกครอง หรือเยาวชนผู้เรียน ทั้งนี้ได้ใช้หลักการจัดการคุณภาพตามวงจร PDCA เป็นกรอบวิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.2. คำถามการวิจัย

- 1.2.1 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเป็นอย่างไร
- 1.2.2 แนวทางดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์เป็นอย่างไร
- 1.2.3 การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร

1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- 1.3.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ 4 ด้านดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ โดยจะศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดกระบวนการและขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม และครบตามองค์ประกอบตามแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยบทบาทพระสงฆ์ในการการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.4.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ จาก หนังสือ ตำรา สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความทางวิชาการ ตำราคำอธิบายของนักการศาสนา ผู้รู้ อาจารย์ นิติสาร รวมทั้งสื่อออนไลน์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการวิจัย ศึกษาและค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเจาะจง จากพระสังฆาธิการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน ที่มีส่วนร่วมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 16 รูป/คน จาก 4 ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย หรือเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.4.4 ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจง ในเขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.5. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2540 : 131-144) ดังต่อไปนี้

1.5.1 การศึกษาจากเอกสาร (Document Research)

ก. ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก เป็นการศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ข. ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารมาใช้ในการวิจัย (Scott, J., 1990: 95-98) ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

1. ความแท้จริง (Authenticity): หมายถึง การพิจารณาว่าเอกสารนั้นเป็นต้นฉบับดั้งเดิมหรือไม่ และมีแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ เช่น การพิมพ์โดยหน่วยงานทางวิชาการหรือสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ความน่าเชื่อถือ (Credibility): คือ การตรวจสอบว่าเนื้อหาในเอกสารไม่มีความคลาดเคลื่อนหรือบิดเบือนจากข้อเท็จจริง ไม่ใช่บทวิเคราะห์หรือข้อคิดเห็นส่วนตัวที่อาจแฝงอคติ
3. ความเป็นตัวแทน (Representativeness): พิจารณาว่าเอกสารนั้นสามารถสะท้อนข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายหรือประชากรในลักษณะทั่วไปได้หรือไม่ รวมถึงสามารถนำข้อมูลจากเอกสารนั้นไปใช้ในการวิเคราะห์หรือสรุปผลวิจัยได้อย่างเหมาะสม
4. ความชัดเจนของเนื้อหา (Meaning): เน้นการเลือกเอกสารที่มีเนื้อหาชัดเจน ตรงประเด็น และสามารถตีความสาระสำคัญได้อย่างเข้าใจง่าย เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.5.2 การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study)

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) นำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้กำหนดไว้เพื่อศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหาข้อคำถาม ครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้องและเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

2) ผู้วิจัยจะต้องนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) (Rovinelli & Hambleton, 1977) โดยผู้วิจัยจะต้องระบุความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย

3) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษาและชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและในการนี้ผู้วิจัยจะได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ / นิยามศัพท์หรือไม่ โดยพิจารณาตามประเมินความสอดคล้องจะมี 3 ระดับ คือ (สุพงษ์ จิรชวลวิสุทธิ์, จำสืบก, 2558:38)

+1 คะแนน แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

0 คะแนน ไม่แน่ว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

-1 คะแนน แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

4) เมื่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้พิจารณาพร้อมข้อเสนอแนะและให้ผลคะแนนมา ผู้วิจัยต้องดำเนินการและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้น เมื่อรวมกันและคำนวณแล้วค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 เพื่อผู้เชี่ยวชาญจะได้รับรองความถูกต้องของผลลัพธ์ และช่วยให้แน่ใจว่าการดำเนินการวิจัยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรม และเป็นการวิจัยที่มีคุณภาพ

เกณฑ์การเลือกใช้ IOC คือค่า IOC = 1 ถ้าค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ใช้ไม่ได้

1.6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1.6.2 ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.6.3 ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1.7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางพบว่า สภาพการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3 ด้าน คือ

1. ด้านนโยบายและแผน ประกอบด้วย

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์
- 2) ความคาดหวังต่อผู้เรียน

2. ด้านวิชาการ

- 1) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน
- 2) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน

3. ด้านบุคลากร

- 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์
- 2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

3) ความสามัคคีของบุคลากร

4) การพัฒนาบุคลากร

2. รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดภาคกลางพบว่า รูปแบบการบริหารด้านนโยบายและแผนตามหลักศีล 3 แนวทาง ตามหลักสมาธิ 4 แนวทาง ตามหลักปัญญา 5 แนวทาง รูปแบบการบริหารด้านวิชาการตามหลักศีล 4 แนวทาง ตามหลักสมาธิ 5 แนวทาง ตามหลักปัญญา 3 แนวทาง และรูปแบบการบริหารด้านบุคลากร ตามหลักศีล 4 แนวทาง ตามหลักสมาธิ 4 แนวทาง ตามหลักปัญญา 3 แนวทาง

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางทั้ง 4 ด้าน มี 3 รูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

พระมหาสุชาติ ธมมกาโม (ปิต) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 แบ่งการบริหารงานเป็น 4 ด้านคือ วิชาการ บุคคล งบประมาณและบริหารงานทั่วไป โดยพบว่าการบริหาร งานมีปัญหา ดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการ ผู้สอนขาดความรู้ความชำนาญ ขาดเทคนิควิธีการสอนที่ทันสมัย ด้านการบริหารงบประมาณ ได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอกมาใช้จ่าย ด้านการบริหารบุคคล พระวิทยากร และครูผู้สอนไม่เพียงพอ ขาดความชำนาญในการสอน ด้านการบริหารงานทั่วไป ในส่วนของอาคารที่ใช้ในการเรียนการสอนส่วนมากจะใช้ศาลาการเปรียญ พระอุโบสถ และห้องเรียนของโรงเรียนภายในวัดงบประมาณสนับสนุนในด้านนี้ยังไม่เพียงพอ ขาดผู้ให้ความร่วมมือสนับสนุนในการดำเนินงานอย่างจริงจัง 2. การพัฒนารูปแบบการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แบบมีส่วนร่วม ควรดำเนินการบนพื้นฐานของการบริหารงาน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งการร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรม และการร่วมประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถเสริมพลังด้วยหลักพุทธธรรม ได้แก่ อปปริหานิยธรรม สังคหวัตถุ และสาราณียธรรม โดยในด้านวิชาการ ควรมีการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประชุม ปรึกษาหารือ และกำหนดทิศทางของหลักสูตรตามหลักอปริหานิยธรรม ด้านงบประมาณควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมวางแผนและสนับสนุนกิจกรรมทางการเงิน โดยใช้หลักสังคหวัตถุ เช่น การให้ การเสียสละ และการเอื้อเฟื้อ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ด้านบุคลากรควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะการเรียนการสอนของพระสงฆ์ ครู

และวิทยาการ โดยอาศัยหลักสารานุกรมเป็นแนวทางในการสร้างความสามัคคี ความเข้าใจ และความร่วมมือภายในองค์กร และในด้านการบริหารทั่วไป ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมของศูนย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนและประชาชน พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิถีชุมชน เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ทางธรรมที่ยั่งยืนทั้งในด้านเนื้อหาและการบริหารจัดการ 3. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 13 มีลักษณะสำคัญคือ การบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และงานทั่วไป โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทั้งหมดนี้ดำเนินการภายใต้การบูรณาการหลักพุทธธรรมอย่างเหมาะสม โดยด้านวิชาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ด้านกาย วาจา ใจ และปัญญา ส่วนด้านงบประมาณบริหารภายใต้หลักความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความโปร่งใส ด้านบุคลากรส่งเสริมการทำงานด้วยเมตตาในระดับมโนกรรม วจีกรรม และกายกรรม โดยเน้นความคิดที่ดี การพูดที่สุภาพ และการกระทำที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และด้านการบริหารงานทั่วไปดำเนินการโดยใช้กิจกรรมเชิงพุทธเป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียนและชุมชน

นางสาวอุไรรัตน์ ทองพินิจ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นรูปแบบที่ส่งเสริม และให้โอกาสแก่นักเรียนในการเลือกเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียนแต่ละคน รูปแบบนี้สร้างบรรยากาศแห่งความพึงพอใจในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีความสุขเพิ่มขึ้น 2) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย สารสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอยู่ที่ดีจิตใจดีและชุมชนมีความสุขเข้มแข็ง ทั้งนี้ แต่ละสารมี 5 องค์ประกอบ คือ ความเมตตากรุณา การฝึกตนให้รู้จักกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี (กายภาวนา) อารมณ์เชิงบวก ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) รูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นรูปแบบความสุขตามหลักพุทธธรรม โดยมีพระสงฆ์ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ร่วมกับชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือและสนับสนุนด้วย สารสำคัญพื้นฐานที่ปฏิบัติคือ ใช้เมตตากรุณา และกายภาวนา เป็นการปฏิบัติเพื่อการเข้าถึงพุทธศาสนากฎการฝึกตนแบบกายภาวนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ช่วยให้ครูอาสาสมัครและนักเรียนมีการพัฒนาทางกายดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือสามารถควบคุมการบริโภคเทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เช่นในเรื่องการเลือกบริโภคเทคโนโลยีสมัยใหม่ การฝึก

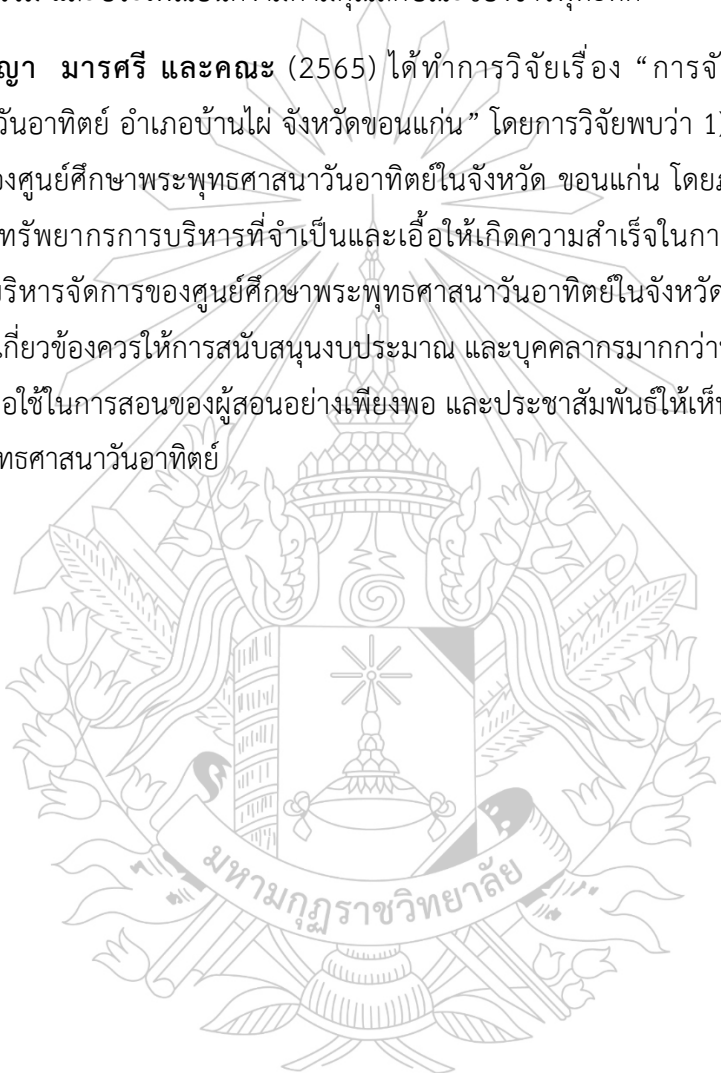
ต้นแบบกายภาวนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จะสามารถช่วยให้ชุมชนพัฒนา เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางความคิดเพิ่มมากขึ้น

เอกลักษณ์ เทพวิจิตร และพระรวิโรจน์ จนทปญโญ (2566) ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของการศึกษา ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลวิจัยพบว่า 1). ผลการศึกษาปัญหาและศักยภาพของการศึกษาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า มีการเน้นรูปแบบศึกษาไปกับการศึกษาปัญหาบุคลากร การศึกษาปัญหาหลักสูตรการเรียนการสอน และการศึกษาปัญหาเรื่องการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อนำไปสู่ การวัดความรู้ความเข้าใจ และการวัดที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม เพื่อให้เป็นมีบทบาทเช่น 1) การเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน 2) การเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ 3) การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมอาชีพของชุมชน เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กเยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่างๆ โดยมีรูปแบบการศึกษาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบัน 2). ผลการวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาและศักยภาพของการศึกษาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบการใช้สื่อการสอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการสอนได้รวดเร็ว เช่น การใช้สื่ออุปกรณ์ สื่อวัสดุ และวิธีการทางกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการสอน เช่น 1) เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน 3) การใช้สื่อทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจร่วมกัน เกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนนั้น 4) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น 5) ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และ 6) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

พระครูวาปีวรินทร์ (เล็ก ชาคโร) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร : ควรเพิ่มจำนวนครูอาสาสมัครให้เหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน, ควรสรรหาครูสอนเพิ่มเติมโดยเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะ(ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน), ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองแสดงความเห็นหรือใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อการรับบริการเป็นประจำทุกปี (2) ด้านงบประมาณ : ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดสร้าง/จัดซื้อสื่อการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน, ควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน

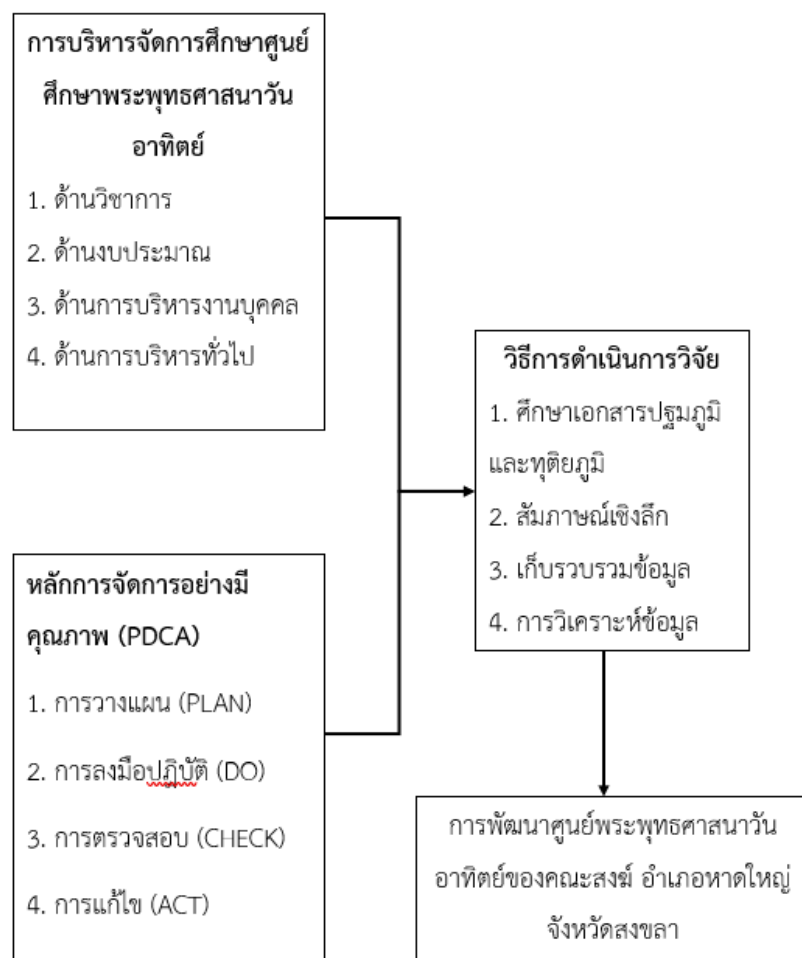
ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องของการจัดการศึกษาแก่เยาวชนหรือหน่วยงานปกครองท้องถิ่น (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ : ควรบำรุงรักษาสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์และพร้อมใช้งานอยู่เสมอ, ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศ หรือพัดลม เพิ่มเติม ในห้องเรียนที่มีบรรยากาศร้อนอบอ้าว เพื่อสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (4) ด้านการจัดการ : ควรสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา และระดมทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนา, ควรจัดให้ครูและนักเรียนได้ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่โดยเน้นการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามตามคุณลักษณะของชาวพุทธที่ดี

สรินญา มารศรี และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น” โดยการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด ขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรการบริหารที่จำเป็นและเอื้อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษา 2) แนวทางในการบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดขอนแก่น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรมากกว่านี้ ส่งเสริม/ จัดหาสื่อเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการสอนของผู้สอนอย่างเพียงพอ และประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1.8. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอดอนใหญ่ จังหวัดสงขลา” โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดด้านการบริหารจัดการศึกษา และหลักการการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) นำมาวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สรุปเป็นแผนภูมิรูปที่ 1.1 ได้ดังนี้

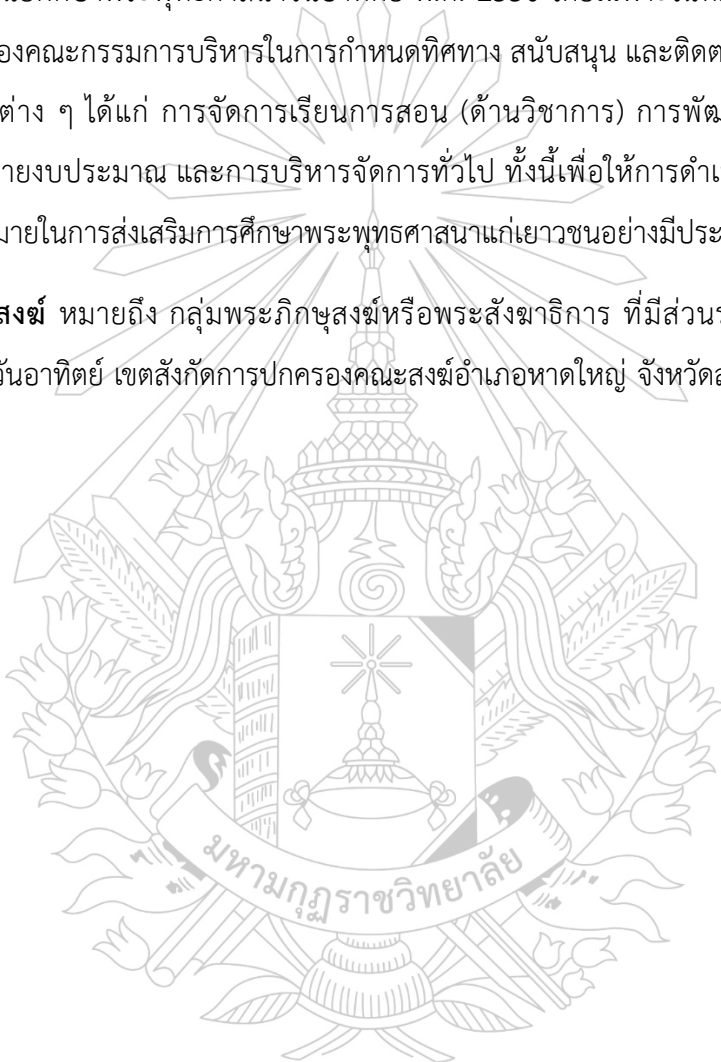
1.9. แผนภูมิที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

1.9 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แนวทางหลักการวงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ยึดแนวทางตามระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 โดยเฉพาะในหมวดที่ 1 ข้อ 9 ซึ่งระบุถึงบทบาทของคณะกรรมการบริหารในการกำหนดทิศทาง สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานของศูนย์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน (ด้านวิชาการ) การพัฒนาบุคลากร การวางแผนและใช้จ่ายงบประมาณ และการบริหารจัดการทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ เป็นไปตามเป้าหมายในการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะสงฆ์ หมายถึง กลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือพระสังฆาธิการ ที่มีส่วนร่วมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตสังกัดการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)
- 2.3 หลักธรรมอริยบท 4 กับ การส่งเสริมแนวคิดการพัฒนาให้เกิดคุณภาพ
- 2.4 สรุป

2.1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

พระมหาสุชาติ ธรรมกาโม (ปิต) (2561 , บทความ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13” มีการอธิบายไว้ว่า

2.1.1 ความหมายของการพัฒนา

นักสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไปมาก ทำให้รูปแบบ วิธีการและยุทธวิธีในการพัฒนาประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกันออกไป แนวคิดของการพัฒนาจึงครอบคลุมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมด้วย ดังนั้นจึงขอนำเสนอความหมายคำว่า การพัฒนา ตามทัศนะของนักวิชาการไทย ดังนี้

ทิตยา สุวรรณชฎ (2522 : 341) กล่าวว่า การพัฒนา คือกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการจัดสรรทรัพยากรของสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่สังคมนั้นได้เลือกสรรแล้ว ด้วยการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากร เชียงกุล อธิบายว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วยความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” เพื่อให้ให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

ยુวัฒน์ วุฒิเมธี อธิบายว่า การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Means) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือคุณภาพชีวิต ชุมชนและสังคมดีขึ้นและนอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแล้วยังมีการกำหนดอัตราการเปลี่ยนแปลง (Rate of Change) เอาไว้ด้วย

ดิเรก ฤกษ์ห่วย ให้ความหมายว่า การพัฒนานั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่จะต้องมีองค์ประกอบของเครื่องชีวิตที่สำคัญและต้องผสมผสานระหว่าง

1. มีการเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวก ได้แก่ การปรับปรุงเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ 4 แกนหลัก คือคน โครงสร้าง เทคโนโลยีและระบบหรืองาน (รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย)

2. การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม (Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชน เพื่อประชาชนและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

3. การพัฒนาเป็นกระบวนการที่มุ่งเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยไม่เพียงเน้นที่ด้านวัตถุหรือความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังรวมถึงการเสริมสร้างคุณค่าทางสังคมและความหมายของการดำรงชีวิตในแต่ละบริบทด้วย ทั้งนี้ ความหมายของการพัฒนาอาจแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ภูมิประเทศ และปัญหาหรือความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชน โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ ก็ต่อเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนที่เหมาะสมและสามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่าการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือการพัฒนาได้เป็นเรื่องราวธรรมชาติหากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ช้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น

นนทนิย กมลศิริพิชัยพร ได้อธิบายว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการในการที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น ซึ่งรวมถึงเรื่องที่ดีสินคุณค่าของคนในแต่ละสังคมด้วย ความหมายของการการพัฒนาจึงแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา สถานที่และลักษณะของปัญหาหรือความต้องการของแต่ละสังคม โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่
2. ควรจะเป็นอันตรายน้อยที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน
3. อย่างน้อยที่สุดควรจะตอบสนองความต้องการพื้นฐานหรือความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต
4. มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่
5. ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในความหมายพื้นฐานการพัฒนา ก็คือการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนในทุก ๆ ด้านของสังคม ทั้งมวล การพัฒนามิได้เป็นเพียงการพัฒนาด้านรายได้หรือด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวและไม่ใช่วิธีของเทคนิค แต่การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดและเปลี่ยนแปลงการกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่าให้ดีขึ้น

สนธยา พลศรี ได้จำแนกความหมายของการพัฒนาแต่ละประเภทไว้ ดังนี้

1. ความหมายจากรูปศัพท์หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ
2. ความหมายโดยทั่วไป หมายถึง โดยทั่วไปแล้ว คำว่า “การพัฒนา” มักถูกเข้าใจว่าเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้มีคุณภาพดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นความหมายที่แพร่หลายและถูกใช้อย่างกว้างขวางในวงสังคม แม้ในแวดวงวิชาการ ความหมายเชิงนี้อาจถูกมองว่าขาดความลุ่มลึกหรือไม่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาอย่างแท้จริงก็ตาม
3. ความหมายทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง ในทางเศรษฐศาสตร์ ความเจริญเติบโตมักถูกนิยามในเชิงเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับการขยายตัวของผลผลิต รายได้ประชาชาติ หรือดัชนีทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ มากกว่าการพิจารณาความเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม วัฒนธรรม หรือคุณภาพชีวิตโดยรวม
4. ความหมายทางพัฒนาบริหารศาสตร์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ด้านปริมาณ (มากขึ้น) และด้านสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

5. ความหมายทางด้านเทคโนโลยีหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความหมายอีกแนวทางหนึ่ง

6. ความหมายทางการวางแผน หมายถึง การพัฒนาในความหมายเชิงการวางแผน หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์อย่างมีเป้าหมาย โดยมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการไว้ล่วงหน้า และดำเนินการภายใต้การบริหารจัดการที่มีทิศทางชัดเจน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ความหมายนี้มองว่าการพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการออกแบบล่วงหน้าโดยมนุษย์ และจะไม่ถือว่าเป็น “การพัฒนา” หากการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นเองโดยไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

7. ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติคำว่าพัฒนาในความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการปฏิบัติการณ์นี้ เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมายทางการวางแผน โดยมุ่งเน้นถึงการวางแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่องเพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้ว แต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนานี้ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

8. ความหมายในทางพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุข มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือเป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนาเน้นผลที่เกิดขึ้น คือความสุขของมนุษย์เท่านั้น

9. ความหมายทางสังคมวิทยา ในมุมมองของนักสังคมวิทยา การพัฒนาหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นระดับปัจเจก กลุ่มทางสังคม หรือระบบการจัดระเบียบของสังคมโดยรวม ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์และสภาพแวดล้อมให้ดำเนินไปในทิศทางที่สร้างความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีมากยิ่งขึ้น ความหมายนี้สอดคล้องกับแนวคิดในพระพุทธศาสนา ซึ่งมองการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในของมนุษย์ ควบคู่กับสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อความสงบสุข ทั้งยังใกล้เคียงกับแนวคิดเชิงการวางแผน ที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยนักวางแผนมักเรียกกระบวนการดังกล่าวว่า “การบริหารจัดการ” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

10. ความหมายทางการพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชนได้อธิบายความหมายของ “การพัฒนา” ไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับนักสังคมวิทยา โดยมองว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมให้ก้าวหน้าและดีขึ้น แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ นักพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยเน้นว่าการพัฒนาจะเกิดผลอย่างแท้จริงก็

ต่อเมื่อคนในชุมชนร่วมกันวางแผน ลงมือดำเนินงาน และเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นร่วมกันอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ สนธยา พลศรี ยังได้สรุปภาพรวมความหมายของคำว่า การพัฒนาไว้ว่า หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ กล่าวสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาหมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม เพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นได้มีการกำหนดไว้ก่อนและครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ หรืออาจแบ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง นอกจากนี้แล้วการพัฒนาในแง่ที่เป็นกระบวนการ (Process) จะประกอบด้วยหลายขั้นตอน (Stages) ที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยง (Relation or Linkage) และสอดคล้องกัน การพัฒนายังเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuing Process) คือหลังจากดำเนินกิจกรรมพัฒนากิจกรรมหนึ่งผ่านไปแล้วก็จะนำสู่การดำเนินกิจกรรมพัฒนาอีกกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไปอีก

จากทั้งหมดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า “การพัฒนา” คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง นั่นคือการพัฒนาเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาอยู่ที่คนและคุณภาพชีวิตของคน การพัฒนาคนจึงรวมถึงการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ การเมืองสังคมวัฒนธรรมและเทคโนโลยี นอกจากนี้ความหมายของการพัฒนายังเป็น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินคุณค่าของคนในแต่ละสังคมอีกด้วย

2.1.2 แนวความคิดของการพัฒนา

จากการนำคำว่า การพัฒนามาใช้ด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันจึงให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างกันไปหลายแนวความคิด ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านมนุษยนิยม เป็นการอธิบายแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาของมนุษย์ที่เน้นเรื่องค่านิยมกับจริยธรรม โดยมองว่าเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอยู่ที่มนุษย์และค่านิยมด้านจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในสังคมมนุษย์ ตามแนวคิดนี้ถือว่าคนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา คนเป็นผู้บันดาลให้สิ่งต่างๆ ในเกิดขึ้นหรือดับสลายได้ จุดหมายปลายทางสูงสุดของการพัฒนาคือการพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงการทำให้คนมีทั้งคุณภาพและคุณธรรม

2. แนวคิดทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการอธิบายถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจะเน้นไปในเรื่องของ การออมและการลงทุน มองว่าการพัฒนาเปรียบเสมือนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยถือว่าเมื่อมีกระบวนการพัฒนาเกิดขึ้นแล้ว ผลแห่งการพัฒนาจะแพร่กระจายไปยังประชาชนที่ละน้อยและประชาชนจะพัฒนาตามไปด้วย ซึ่งผลประโยชน์ของการเจริญเติบโตจะกระจายไปสู่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในรูปของงานและโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยผลของการกระจายนี้จะเพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่กลุ่มที่ยากจนกว่า

3. แนวความคิดด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นผลมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของหลายๆ ประเทศและประเทศต่างๆ เริ่มตระหนักว่าการดำเนินการพัฒนาที่ผ่านมาไม่ได้ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการพัฒนาควรจะถูกกำหนดให้ไปสู่แนวความคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การศึกษาและสุขภาพอนามัย รวมไปถึงความต้องการด้านต่าง ๆ ของประชาชนเป็นอันดับแรก แทนการมุ่งลงทุนในด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาและแนวทางในการปฏิบัติแล้วการพัฒนาจะมุ่งไปที่สวัสดิการของประชาชนเพื่อลดความยากจน ลดการว่างงาน และลดความไม่เท่าเทียมกันด้วย

4. แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ พยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผนและปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่าการพัฒนา

5. แนวคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม เป็นแนวคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยมที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคมโดยถือว่าการนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิม ถือเป็นการพัฒนาในแนวความคิดนี้

6. แนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาตินำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่กล่าวมาแล้วในเรื่องความเป็นมาของการพัฒนา กล่าวคือ การให้คนและกลุ่มคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเป็นผู้ได้รับผลของการพัฒนาตามหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

7. แนวคิดแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาติเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรโลก เป็นแนวคิดการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุลใน 5 ด้าน คือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและด้านการเมือง

จากแนวคิดหลักทั้ง 7 ประการเกี่ยวกับการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเฉพาะ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวมนุษย์และศักยภาพของมนุษย์ เป็นศูนย์กลาง การทำความเข้าใจความหมาย ลักษณะ และทิศทางของการพัฒนาจึงต้องอาศัยการตระหนักว่า การพัฒนาไม่ใช่สิ่งที่มีความหมายคงที่ หากแต่เป็นแนวคิดเชิงปทัสฐาน (normative) ซึ่งสะท้อนอุดมคติ ค่านิยม และเป้าหมายของสังคมในช่วงเวลาหนึ่งด้วยเหตุนี้ แนวทางการพัฒนาจึงไม่อาจใช้มาตรฐานเดียวกันได้ในทุกบริบท เพราะขึ้นอยู่กับระบบความเชื่อพื้นฐานของสังคมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ประเทศที่ยึดถือแนวทางทุนนิยม อาจมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศที่ถืออุดมการณ์สังคมนิยมอาจให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง อีกทั้งเนื่องจากอุดมคติและค่านิยมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ความหมาย แนวทาง และวิธีการของการพัฒนาเองก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามบริบทของสังคมในแต่ละยุคเช่นเดียวกัน

2.1.3 ลักษณะของการพัฒนา

จากความหมายของการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ ซึ่งลักษณะสำคัญของการพัฒนานั้น สนธยา พลศรี อธิบายไว้ ดังนี้

เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงองค์รวมการพัฒนาไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งที่เกี่ยวข้อง

1. มีลักษณะเป็นกระบวนการการพัฒนาเกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนอย่างมีระบบ แต่ละขั้นตอนมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน และไม่สามารถข้ามหรือละเว้นได้

2. เป็นกระบวนการที่มีพลวัตการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง แม้จะช้าหรือเร็ว แต่แสดงถึงความเคลื่อนไหวของสังคมและมนุษย์

3. เป็นผลจากการวางแผนล่วงหน้าการพัฒนาเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เช่น แผนงานหรือโครงการ ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือไร้ทิศทาง

4. เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาเป็นกลวิธีที่มนุษย์ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย เช่น การพัฒนาสังคม ชุมชน หรือเศรษฐกิจ ซึ่งมีวิธีการเฉพาะของตนเอง

5. เป็นการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง การพัฒนาไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎีหรือแผนที่อยู่บนกระดาษเท่านั้น แต่ต้องถูกนำไปใช้จริงในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่จับต้องได้

6. เป็นกิจกรรมที่มนุษย์เป็นผู้ดำเนินการการพัฒนาเป็นสิ่งที่มนุษย์ออกแบบและดำเนินการเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ไม่ถือว่าการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติเป็นการพัฒนาในความหมายนี้

7. มีผลลัพธ์ที่ก่อให้เกิดความสุขหรือความพึงพอใจการพัฒนาที่ดีต้องนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต ความพึงพอใจ และความสุขของมนุษย์ในสังคม

8. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัดที่ชัดเจน การพัฒนาสามารถประเมินผลได้ เช่น โดยการเปรียบเทียบกับสภาพก่อนพัฒนา หรือการใช้เกณฑ์คุณภาพและความเหมาะสมจากมุมมองของผู้เกี่ยวข้อง

9. สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทกระบวนการพัฒนาไม่ได้หยุดนิ่ง แต่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ และแนวทางให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์และสังคมในแต่ละช่วงเวลา กล่าวได้ว่าลักษณะโดยรวมของการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ถ้าการพัฒนาขาดลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังกล่าวจะเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาเท่านั้น

2.2. แนวคิดและทฤษฎีหลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA)

เดมมิง (Deming, 2004) ได้เสนอแนวคิดวงจรคุณภาพ (PDCA) ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานที่เน้นการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยประกอบด้วยกระบวนการหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ และการดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนาเพิ่มเติม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผลลัพธ์ของงานหรือบริการเป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ในขั้นแรกคือ “วางแผน” (Plan) จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้น จากนั้นเข้าสู่ขั้น “ปฏิบัติ” (Do) ซึ่งหมายถึงการลงมือดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ หรือทดลองดำเนินการในระดับย่อยเพื่อตรวจสอบผลเบื้องต้น ขั้นที่สามคือ “ตรวจสอบ” (Check) ซึ่งเป็นการประเมินว่าผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับแผนหรือไม่ และได้ข้อเรียนรู้อะไรจากกระบวนการที่ผ่านมา สุดท้ายคือ “ปรับปรุง” (Act) ซึ่งหมายถึงการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้พัฒนางานอย่างจริงจัง หากผลเป็นที่น่าพอใจให้ยกระดับเป็นมาตรฐานใหม่ หรือหากยังไม่เป็นที่พึงประสงค์ก็ให้วนกลับไปเริ่มแผนใหม่อีกครั้งในรอบถัดไป

แม้หลักการ PDCA จะถูกออกแบบให้หมุนเวียนเป็นวงจรที่ต่อเนื่องกัน แต่ในทางปฏิบัติสามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับบริบทของปัญหาและสภาพการทำงานที่เผชิญอยู่ เช่น อาจเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้บริการ หรือการตรวจสอบสภาพจริงของระบบ แล้วค่อยกำหนดแนวทางเพื่อการปรับปรุงให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ การดำเนินการเช่นนี้ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ในทัศนะของปริทรรศน์ พันธุบรรยงก์ (2545) วงจรคุณภาพ PDCA ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการวางแผน (Plan) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพจริงกับเป้าหมายที่คาดหวัง เพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงที่เหมาะสม จากนั้นเข้าสู่การดำเนินงาน (Do) ตามแผนที่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย ตรวจสอบผลลัพธ์ (Check) เพื่อประเมินว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และสุดท้ายคือการลงมือแก้ไข (Act) โดยอาจปรับปรุงเพิ่มเติมหรือกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติมาตรฐานในระยะยาว

1. หากผลลัพธ์ต่ำกว่าเป้าหมาย ควรทบทวนแผนและมาตรการที่ใช้ พร้อมจำแนกปัญหาว่าส่วนใดสามารถดำเนินการแก้ไขได้ทันทีให้เร่งดำเนินการ ส่วนที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ให้จัดเก็บไว้เป็นประเด็นสำหรับการปรับปรุงในแผนรอบถัดไป

2. ในกรณีที่ผลลัพธ์ดีกว่าเป้าหมาย จะต้องมีการทบทวนการกำหนดเป้าหมายว่าต่ำเกินไปหรือไม่ ควรมีการปรับเป้าหมายให้ดีกว่าเดิมหรือไม่ ผลลัพธ์เหนือกว่าความคาดหวังโดยปัจจัยภายนอกอื่น ๆ หรือไม่

3. ในกรณีที่ผลลัพธ์ได้ตรงตามเป้าหมายให้ทบทวนดูว่าได้มีการปฏิบัติตามแผนมาตรการแก้ไขครบถ้วนหรือไม่ ถ้าใช่ แสดงว่าแผนนี้ถูกต้องและควรกำหนดเป็นวิธีการปฏิบัติงานมาตรฐานเพื่อรักษาให้ผลลัพธ์คงอยู่ในระดับที่ต้องการต่อไป

อิโตชิ คูเมะ (2554) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการคุณภาพที่อาศัยวงจร PDCA เป็นกลไกสำคัญ โดยอธิบายว่าเป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่างการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การประเมินผล และการดำเนินการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยควบคุมคุณภาพของงานและส่งเสริมการพัฒนาอย่างเป็นระบบ หากผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็จะต้องมีการทบทวนและปรับแผนใหม่ เพื่อให้กระบวนการสามารถหมุนเวียนต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพแนวทางนี้เน้นการทำงานซ้ำอย่างมีแบบแผน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา แม้งานบางอย่างจะดูเหมือนเป็นงานใหม่ แต่ในความเป็นจริงมักมีองค์ประกอบที่คล้ายกับสิ่งที่เคยทำมาแล้ว การปรับปรุงจึงไม่ใช่การสร้างใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการตรวจสอบวิธีการที่ใช้อยู่ วิเคราะห์จุดอ่อน และแก้ไขจุดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น ผลที่ได้คือการยกระดับคุณภาพของงานและสร้างความมั่นใจในกระบวนการทำงานมากยิ่งขึ้นเมื่อวงจรคุณภาพหมุนเวียนอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) การวางแผนถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในกระบวนการของวงจรคุณภาพ แม้ส่วนอื่น ๆ อย่างการปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงจะมีบทบาทเช่นกัน แต่หากการวางแผนไม่มีความชัดเจนหรือไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ขั้นตอนถัดไปไร้ประสิทธิภาพ ดังนั้น การเริ่มต้นด้วยแผนที่รอบคอบและแม่นยำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยลดข้อผิดพลาด และส่งเสริมให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่ดีควรเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นจริงและเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อทำความเข้าใจถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและจุดมุ่งหมาย ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและมุมมองที่ถูกต้องทั้งสองด้าน เช่นเดียวกับการสร้างรากฐานบ้าน หากข้อมูลไม่ชัดเจน การดำเนินการใด ๆ ก็อาจไร้ผล แผนที่ดียิ่งต้องประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหา การตั้งเป้าหมาย การรับรู้ข้อจำกัด การพิจารณาทางเลือก และการกำหนดแผนปฏิบัติอย่างเป็นระบบ การพัฒนาแผนควรเริ่มจากการระบุภารกิจหลักที่ต้องการปรับปรุง จากนั้นแยกแผนออกตามโครงสร้างองค์กร กระจายลงสู่ระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งระบุวิธีประเมินความสำเร็จของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารระดับสูงควรมีบทบาทในการกำหนดทิศทางสื่อสารกับหัวหน้าฝ่ายงาน และกำหนดวิธีประเมินผลอย่างเหมาะสม หัวหน้าฝ่ายงานในแต่ละระดับก็ต้องพัฒนาแผนภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย และกระจายแผนนั้นต่อไปในระดับล่างให้ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร องค์ประกอบสุดท้ายของแผนคือ การจัดทำเอกสารอย่างเป็นทางการ โดยระบุบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทรัพยากรที่ต้องใช้ ระยะเวลา และข้อจำกัดต่าง ๆ อย่างละเอียด ขณะเดียวกันต้องเปิดโอกาสให้มีการเสนอทางเลือกที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดเหล่านั้น และเลือกแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติจริง การวางแผนที่มีประสิทธิภาพยังต้องพิจารณาถึงความสมดุลระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่กับการดำเนินการ เพราะไม่สามารถทำทุกอย่างได้พร้อมกัน การจัดลำดับความสำคัญและการพัฒนา “ระบบสารสนเทศ” ที่มีคุณภาพจึงเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายไปยังทุกหน่วยงาน นอกจากนี้ แม้ทรัพยากรด้านวัสดุจะจำกัด แต่ศักยภาพของมนุษย์สามารถพัฒนาได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ดังนั้นการลงทุนในการพัฒนาทักษะ ความสามารถ และทัศนคติของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในระยะยาว

2. การลงมือปฏิบัติ (Do) เพื่อให้มั่นใจว่าการนำแผนการมาปฏิบัติอย่างถูกต้องจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการสร้างความมั่นใจว่าฝ่ายที่รับผิดชอบในการนำแผนการไปปฏิบัติได้รับทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นในแผนการนั้น ๆ การสร้างความมั่นใจว่าการติดต่อสื่อสารไปยังฝ่ายที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การจัดให้มีการศึกษาและการอบรมที่ต้องการเพื่อการนำแผนการนั้น ๆ มาปฏิบัติ และการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในเวลาที่เป็น

3. การตรวจสอบ (Check)เมื่อทำการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์ของการปฏิบัติตามแผน ต้องมีการประเมินการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ และตัวแผนการเองมีความเหมาะสมหรือไม่การที่ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เป็นเพราะไม่ปฏิบัติตามแผนการ ความไม่เหมาะสมของแผนการ หรือจากทั้งสองประการรวมกัน เป็นเรื่องที่จะต้องหาว่าสาเหตุมาจากประการไหน เนื่องจากการปฏิบัติการแก้ไขจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ถ้าความล้มเหลว มาจากแผนการไม่เหมาะสม อาจเป็นผลมาจากสาเหตุความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ การเลือกเทคนิคที่ใช้ผิด เนื่องจากมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอและมีความรู้ในขั้นตอนการวางแผนไม่เพียงพอ การประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติตามแผนผิดพลาด หรือประเมินความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนมาใช้ผิดพลาดถ้าความล้มเหลวมาจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุขาดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุง การติดต่อสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและมีความเข้าใจในแผนไม่เพียงพอ การให้การศึกษาและการฝึกอบรมไม่เพียงพอ ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้นำและการประสานงานระหว่างการปฏิบัติ หรือการประเมินทรัพยากรที่ต้องใช้น้อยเกินไป

4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act) ในการดำเนินการแก้ไขภายหลังการตรวจสอบผลลัพธ์ของแผนงาน จำเป็นต้องแยกแยะให้ชัดเจนระหว่าง “อาการของปัญหา” กับ “สาเหตุของปัญหา” เนื่องจากการจัดการกับอาการเพียงอย่างเดียวมักไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จริง และอาจเป็นเพียงการเลื่อนเวลาในการเผชิญกับปัญหานั้น หากพบว่าความล้มเหลวเกิดจากแผนงานที่ไม่เหมาะสม การปรับปรุงควรมุ่งไปที่การวิเคราะห์กระบวนการวางแผนเดิม เพื่อค้นหาปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้แผนขาดประสิทธิภาพหัวใจของการพัฒนาในขั้นนี้คือ การขจัดรากเหง้าของปัญหา ไม่ใช่แค่การระงับผลที่เกิดขึ้น เมื่อเป้าหมายไม่บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ ควรมีการวิเคราะห์ย้อนกลับว่าเกิดจากข้อบกพร่องในแผนหรือในกระบวนการดำเนินการ และควรมีการทบทวนหรือปรับแผนให้เหมาะสมกับบริบทใหม่มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การปรับปรุงเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ควรจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นทางการในระยะยาว เช่น การจัดทำแผนประจำปี พร้อมทั้งมีการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าแผนการนั้นยังคงมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และสามารถเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้

โทซาวะ (Tozava) (2544) กล่าวว่า วงจรคุณภาพ คือ กระบวนการทำงานที่เปรียบกับวงล้อที่เต็มไปด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข เมื่อวงล้อหมุนไป 1 รอบ จะทำให้งานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และหากการดำเนินงานนั้นเกิดการสะดุด แสดงว่ามีบางขั้นตอนหายไป เช่น ส่วนของการวางแผนหายไป เรียกว่า

ประเภทไม่มีแผนการ ถ้าในส่วนของการตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขหายไป จะเรียกว่า พวกทำแล้วทิ้ง ซึ่งในกระบวนการทำงานของวงจรคุณภาพนั้นประกอบด้วย

1. การวางแผน (Plan) การวางแผน คือ การตั้งเป้าหมาย วางวัตถุประสงค์ เพราะการควบคุมดูแล คือ กระบวนการที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ดังนั้น หากไม่มีวัตถุประสงค์เสียแล้ว ไม่ว่าจะป่าวร้องว่าต้องควบคุมวงจรคุณภาพ ก็ไม่รู้ว่าทำไปเพื่ออะไร หรือจะเริ่มอย่างไรเมื่อตั้งเป้าหมายเสร็จแล้ว ก็ต้องมากำหนดแผนการว่าอะไรจะต้องทำเมื่อไร เป็นตารางเทียบระหว่างงานกับเวลาที่หลายคนนึกภาพกันออก แต่จริงๆ แล้วการวางแผนไม่ใช่จบแค่นั้น การวางแผนต้องครอบคลุมว่า ใครจะทำ ทำอะไร ต้องให้เสร็จเมื่อไร จะทำอย่างไร อะไรต่าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงการแบ่งหน้าที่ วิธีการ และอื่น ๆ ให้ครบถ้วนด้วย

2. ลงมือทำ (Do)การลงมือทำ คือ ก่อนจะลงมือทำได้นั้น แท้จริงแล้วต้องเตรียมวัตถุดิบ เตรียมขั้นตอนต่าง ๆ เสียก่อน หากจะลงมือทำเรื่องใหม่ ๆ ก็ต้องเตรียมไปรับการฝึกหรืออบรมเสียก่อน ขั้นตอนการเตรียมเหล่านี้รวมอยู่ในการลงทำนี้ด้วย ซึ่งต้องมีการตระเตรียมเสียก่อนให้พร้อม จึงจะสามารถลงทำตามแผนได้

3. ตรวจสอบ (Check)การตรวจสอบ คือ การพิจารณาว่า ผลจากการลงทำนั้น ก่อให้เกิดสิ่งทีวางแผนว่าจะได้รับหรือไม่ ดังนั้น หากการวางแผนไม่มีการกำหนดว่าจะต้องได้อะไรเมื่อไร ตัวเลขของอะไรที่ควรจะมีเป็นเป้าหมายไว้เสียตั้งแต่ต้นก็จะมีอะไรมาเป็นตัวเทียบได้ว่าผลจากการลงทำนั้นได้ตามจริง ตามแผนหรือไม่ จะได้ก็เพียงแต่ว่ามันก็เป็นไปตามแผนหรือไม่ค่อยจะได้ผลสักเท่าไร

4. ปรับใช้ (Act) จากผลของการตรวจสอบ ก็ไม่ควรวางใจในทันทีหากผลที่ได้เป็นไปตามแผน เพราะอาจบังเอิญครั้งนี้เพียงครั้งเดียว พอทำครั้งต่อ ๆ ไปอาจใช้ไม่ได้ก็ได้ หากไม่มีการนำกระบวนการที่ได้ลงทำไปมากำหนดให้เป็นรูปแบบใหม่ของการทำงานปัจจุบัน หากผลของการตรวจสอบพบว่าสิ่งที่ลงทำไปไม่ก่อให้เกิดผลที่ตั้งไว้ตามแผน ก็ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการที่คิดไว้แล้วลงทำใหม่ นอกจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการของการลงทำแล้ว การพิจารณาว่าทำไมกระบวนการเดิมจึงไม่ได้ผลตามแผน การหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อหากระบวนการแก้ปัญหาจนถึงรากที่เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะนำไปถึงการวางแผนใหม่ แล้วลงทำใหม่ ลงตรวจสอบดูใหม่ หรือวงจรคุณภาพรอบใหม่ เพื่อหาเป้าหมายและกระบวนการอันถูกต้องแท้จริง

อนึ่ง เรามักจะพูดถึงวงจรแห่งการควบคุมดูแลกันว่า PDCA จนบางครั้งเราไปนึกเอาเองว่า วงจรนี้ต้องเริ่มจาก P เสมอไป จริง ๆ แล้วนั้นไม่จำเป็น วงจรแห่งการควบคุมดูแลนั้นเป็นวงกลม ที่ไม่มีต้นไม่มีปลาย จึงบอกไม่ถูกกว่าอะไรเป็นขั้นตอนแรก และอะไรเป็นขั้นตอนสุดท้าย อย่างเช่น การวางแผนจะทำอะไรบางอย่าง บางครั้งต้องมีการตรวจสอบ การวิเคราะห์และการปรับกระบวนการเสียก่อนแล้วจึงจะวางแผนและลงมือทำได้ ดังนั้น ในบางเรื่องวงจรนี้ก็อาจเริ่มจาก CAPDCA อย่างนี้ก็เป็นได้

วิฑูรย์ สิมะโชติ(วิฑูรย์ สิมะโชติ, 2545) กล่าวถึง วงจรคุณภาพ (PDCA) เป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่การปรับปรุงงานและการควบคุมอย่างเป็นระบบอันประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำไปปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) กล่าวคือ จะเริ่มจากการวางแผน การนำแผนที่วางไว้มาปฏิบัติ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่อีกครั้งหนึ่งและทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและทำให้ระดับผลลัพธ์สูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น การกระทำตามวงจรคุณภาพ จึงเท่ากับการสร้างคุณภาพที่น่าเชื่อถือมากขึ้นโดยจุดเริ่มต้นของวงจรคุณภาพอยู่ที่การพยายามตอบคำถามให้ได้ว่า ทำอย่างไรจึงจะดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง 4 ประการของวงจรคุณภาพนั้น ต้องถือว่าการวางแผนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด การวางแผนจะเป็นเรื่องที่ทำให้กิจกรรมอื่น ๆ ที่ตามมาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถ้าแผนการไม่เหมาะสมแล้ว จะมีผลทำให้กิจกรรมอื่นไร้ประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามีการเริ่มต้นวางแผนที่ดี จะทำให้มีการแก้ไขน้อย และกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2: การนำแผนไปปฏิบัติ (Do) เมื่อมีการวางแผนอย่างชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำแผนนั้นไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง โดยต้องมั่นใจว่าผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้รับข้อมูลและเข้าใจถึงความสำคัญของแผนงานนั้นอย่างถ่องแท้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างฝ่ายวางแผนและฝ่ายปฏิบัติการจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้ยังควรจัดให้มีการอบรมหรือเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินงาน รวมถึงต้องมีการจัดหาและสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และเวลา ให้พร้อมใช้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3: การตรวจสอบ (Check) ในการบริหารงานตามวงจรคุณภาพ การตรวจสอบผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามแผนถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยชี้วัดความสำเร็จของกระบวนการ โดยควรพิจารณาในสองประเด็นหลัก ได้แก่ (1) มีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ และ (2) แผนงานที่จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ หากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าสาเหตุเกิดจากการละเลยการปฏิบัติตามแผน หรือเกิดจากตัวแผนที่ไม่เหมาะสมตั้งแต่ต้น หรือเกิดจากทั้งสองปัจจัยร่วมกับการวินิจฉัยที่ถูกต้องในจุดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงในแต่ละกรณี หากพบว่าแผนการที่ใช้มีข้อบกพร่อง ก็จำเป็นต้องทบทวนและออกแบบแผนใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และทรัพยากรที่ใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานในรอบถัดไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ไม่ถูกต้อง: มีความคลาดเคลื่อนในการทำความเข้าใจข้อเท็จจริงของสถานการณ์ปัจจุบัน
2. เลือกวิธีการที่ไม่เหมาะสม: เกิดจากข้อมูลไม่เพียงพอหรือขาดความรู้ในการวางแผนอย่างรอบด้าน
3. เมินผลกระทบผิดพลาด: คาดการณ์ผลลัพธ์ของแผนได้ไม่แม่นยำ จนส่งผลต่อการตัดสินใจ
4. เมินศักยภาพของผู้ปฏิบัติผิด: คาดผิดเกี่ยวกับความสามารถของบุคลากรที่ต้องนำแผนไปปฏิบัติจริง

ถ้าความล้มเหลวมาจากการไม่ปฏิบัติตามแผน อาจเป็นผลมาจากสาเหตุต่อไปนี้

1. ขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการปรับปรุง: ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจไม่เข้าใจถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติ
2. การสื่อสารที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ทั่วถึง: ข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานอาจถูกถ่ายทอดอย่างไม่ครบถ้วน ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการดำเนินการ
3. การฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมไม่เพียงพอ: บุคลากรที่เกี่ยวข้องอาจไม่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้หรือทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ขาดภาวะผู้นำและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ: การบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งหรือความล่าช้าในการดำเนินงานร่วมกัน
5. การประเมินทรัพยากรต่ำกว่าความเป็นจริง: การวางแผนอาจไม่ครอบคลุมข้อจำกัดด้านบุคลากร เวลา หรืองบประมาณ ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ

ขั้นตอนที่ 4 ปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข (Act) ถ้าความล้มเหลวมาจากการวางแผนที่ไม่เหมาะสม การทบทวนแผนการเท่านั้นไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการวางแผนโดยการหาปัจจัยที่ไม่เหมาะสม สาเหตุของการวางแผน และทำการปฏิบัติการแก้ไข ความก้าวหน้าของการปรับปรุงจะเกิดขึ้นได้โดยการกำจัดสาเหตุ และขั้นตอนที่สำคัญ ก็คือ การทบทวนแผนการที่ต้องมีการชี้แจงถึงสาเหตุแห่งความล้มเหลวอย่างถูกต้องและมีการเปลี่ยนแปลงแผนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพเป็นรายปี และมีการทบทวนทุกปีเพื่อให้มั่นใจว่าแผนการดังกล่าวมีความเชื่อถือได้และเหมาะสม การนำวงจรคุณภาพไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องในทุกระดับขององค์กร จะทำให้เราสามารถปรับปรุงและเพิ่มคุณภาพงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน เมื่อปัญหาเดิมหมดไปเราก็สามารถแก้ปัญหาใหม่ ๆ ได้ด้วยวงจรคุณภาพต่อไป

สมศักดิ์ สินธุระเวช (สมศักดิ์ สินธุระเวช, 2542) กล่าวถึง จุดหมายที่แท้ของวงจรคุณภาพ (PDCA) ว่าเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นมีใช้เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีการวางแผน PDCA ที่มีวนได้สูงขึ้นเรื่อย

แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) กับการบริหารแบบพระพุทธศาสนา

กระบวนการบริหารงานคุณภาพของเดมมิง (PDCA) ได้สอดคล้องกับหลักคำสอนเกี่ยวกับการบริหารเรื่อง อธิปัตถ 4 ของพระพุทธเจ้านั่นเองซึ่งมีมานานกว่า 2500 กว่าปีแล้ว คำว่า อธิปัตถ แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อธิปัตถ ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ

1. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
3. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น
4. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่า ดีที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ ถือเป็นการกำลังใจเริ่มแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรม ขอดต่อไปทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อนี่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบ ความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความกล้าหาญ เจื้อ

อยู่ด้วยส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึง ความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็น วัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า สมาริ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา หมายถึง ความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งๆ ขึ้นไป ตลอดเวลา คำนี้ รวมความหมาย ของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่เมื่อนำ PDCA มาเทียบกับอิทธิบาท 4 ก็คือเรื่องเดียวกันอย่างหายบคาย (สุตปฎฐี เวียงสี่, 2558)

2.3. หลักธรรมอิทธิบาท 4 กับการส่งเสริมแนวความคิดการพัฒนาให้เกิดคุณภาพ

จากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในอังคุตตรนิกายทุกนิบาต ได้กล่าวถึง อิทธิบาท ในอิทธิบาทสูตร ได้แก่ อิทธิบาท หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ 4 ประการ ปรากฏในพระธรรมวินัยนี้ (อง.ปญจก. 22/57/99)

- 1) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะ และความเพียรสร้างสรรค์)
- 2) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)
- 3) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)
- 4) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)

อิทธิบาท 4 คือ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ 4 อย่าง

1. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
2. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น
3. จิตตะ เอาใจฝึกฝในสิ่งนั้นไม่วางธุระ
4. วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ (ความพอใจคือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป) วิริยะ (ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง) จิตตะ (ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน

เลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึง อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตั้งประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ

- 1) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
- 2) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
- 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น
- 5) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ธรรม 4 อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละอย่างก็มีหน้าที่เฉพาะของตน ได้แก่

- 1) ฉันทะ มีความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่า ดีที่สุด ที่มนุษย์เรา ควรจะได้ ข้อนี้เป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรม ข้อต่อไป ทุกข้อ
- 2) วิริยะ คือ ความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของความกล้าหาญเจออยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง
- 3) จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ นั้นให้เด่นชัด คำนี้ รวมความหมายของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่
- 4) วิมังสา หมายถึง ความสอดส่องในเหตุและผล แห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปตลอดเวลา รวมความหมายของคำว่า ปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

ประโยชน์ของอิทธิบาท 4

- 1) ประโยชน์ของฉันทะ คือ ทำให้เป็นผู้มีความพอใจ และมีใจรักต่องาน ทำให้เกิดความรู้สึกเต็มใจในการทำงาน เกิดการทำงานด้วยความสุข ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายง่าย ไม่เกิดอาการท้อแท้ ช่วยให้งานดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และเกิดการสร้างสรรคในงาน
- 2) ประโยชน์ของวิริยะ คือ ทำให้เป็นคนมันเพียร และขยันในการทำงาน ไม่มีความเกียจคร้าน
มุ่งมั่นที่จะทำงานให้เสร็จ ผู้ที่ขาดความขยัน ย่อมทำงานขาดๆ เกินๆ หรือมักทำงานนั้นไม่สำเร็จ หรือหากสำเร็จก็สำเร็จล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพ

3) ประโยชน์ของจิตตะ คือ ทำให้เป็นคนมีความมุ่งมั่น และจดจ่อกับงานที่ทำ จิตมีความแน่วแน่
และมันคงต่อปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ช่วยให้งานดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการ ทราบความ
เป็นไปของงานอยู่เสมอ

4) ประโยชน์ของวิมังสา คือ ทำให้เป็นผู้ที่รู้จักคิด วิเคราะห์ในงาน ช่วยทำให้ทราบ
และเข้าใจในกระบวนการของงาน และหากเกิดปัญหาก็ย่อมเกิดแนวทางในการแก้ปัญหาได้
ง่ายดาย งานไม่ผิดพลาด และท างานตามกรอบที่วางไว้ให้ประสบความสำเร็จ ถ้าขาดวิมังสาจะทำให้
เป็นคนทำงานไม่มีหลักการ ทำงานไม่มีแนวทาง ไม่มีแบบแผน ซึ่งยากที่จะเกิดความสำเร็จได้โดยง่าย
ดังนั้น ฉันทะ และวิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความมั่นใจในการที่จะเผชิญหน้ากับ
ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และมีจิตตะ และวิมังสา เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยในการเอาชนะปัญหา
และอุปสรรคในการทำงานได้อย่างดียิ่งขึ้น

2.4. สรุป

สรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่าง
คุ้มค่าหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะ
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยเป้าหมายสุดยอดของการพัฒนาอยู่ที่คนและคุณภาพชีวิต
ของคน ซึ่งลักษณะโดยรวมของการพัฒนา คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน โดย
การพัฒนาที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมให้มีคุณภาพนั้น คือการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหของ
สังคมและการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมในทุกมิติ ดังนั้นแล้วทุกๆ ฝ่ายจึงต้องเข้ามามีส่วน
ร่วมในกระบวนการพัฒนา ด้วยการร่วมมือ ร่วมแรง และประกอบกับนำแนวทางหลักธรรมอริยาบท 4
ในการที่จะทำการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติของตนเองให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นไป โดย
ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีหลักการแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการของวงจร
คุณภาพ (PDCA) มาประกอบในการพัฒนา

บทที่ 3

การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- 3.2 โครงสร้างบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
- 3.3 แนวคิดหลักการจัดการศึกษา
- 3.4 แนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
- 3.5 ตัวอย่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอหาดใหญ่
- 3.6 สรุป

3.1. ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

3.1.1. โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยศรีลังกาโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday school) เปิดสอนเป็นครั้งแรกในศรีลังกาเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2424 โดยการแนะนำของพันเอก เฮนรี ออลคอต (Henry S.Olcott) ซึ่งเป็นคนอเมริกันที่หันมานับถือพระพุทธศาสนาและมีบทบาทสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา ในยุคที่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษปัจจุบันชาวศรีลังกาเรียกโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ว่า Dhamma School หรือโรงเรียนธรรมะพันเอก เฮนรี ออลคอตต์ แต่ก่อนก็ได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด ได้อ่านรายงานการไต่สวนอันบันลือโลกระหว่างผู้นำศาสนาคริสต์กับพระเถระชาวศรีลังกาชื่อ คุณานันทะเกิดความสนใจ ถึงกับเดินทางมาศรีลังกา มาศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง จนกระทั่งมีความรอบรู้ในพระพุทธศาสนา ได้ริเริ่มโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเอาจริงเอาจัง หนึ่งในโครงการเหล่านั้นคือ ได้ประดิษฐ์ธงฉัพพรรณรังสี ขึ้นเป็นธงพระพุทธศาสนา และก่อตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เป็นต้นแบบแห่งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยการไต่สวนอันลือลั่นนั้นก่อน ท่านคุณานันทะ พระภิกษุหนุ่มผู้อาจหา ได้หักล้างข้อกล่าวหาของบาทหลวง

คริสต์ที่กล่าวหาว่าใส่พระพุทธรูปศาสนาครั้งนี้ ชื่อเดิม ไมเคิล ซิลวา ถือกำเนิดในตระกูลพอมมีอันจะกิน แห่งตำบลโมโหฏฐิวัตตะ เมืองกอลล์ ในช่วงนั้นพระพุทธรูปศาสนาถูกเบียดเบียนโดยพวกโปรตุเกส บังเอิญบ้านท่านอยู่ใกล้โบสถ์คริสต์ แม่เองก็อยากให้ลูกเล่าเรียนมากๆ จึงพาไปฝากให้เรียนหนังสือกับ บาทหลวง ในขณะที่เดียวกันแม่ในฐานะที่เป็นชาวพุทธก็พาลูกชายเข้าวัดเป็นประจำด้วย ข้อนี้ กลับเป็น ประโยชน์แก่หนุ่มไมเคิลในระยะหลัง เมื่อแม่พาไปบวชเป็นสามเณรทำให้มีความรู้ทั้งใน พระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์เป็นอย่างดี เมื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา กับศาสนาคริสต์ ก็ยิ่งเห็นความล้าลึกแห่งพุทธธรรมมากขึ้น ระหว่างนั้นบรรยาภาศในวงการพระ ศาสนากำลังตั้งเครียด ชาวพุทธถูกเบียดเบียน รุกราน ถูกปฏิบัติตั้งพลเมืองชั้นสอง ถึงขั้นประกาศว่า ใครมาเข้ารับจะได้สิทธิพิเศษในการทำงาน ใครยื่นกรานเป็นพุทธอยู่ ถ้าเป็นข้าราชการก็ต้องอยู่กับที่ หรือไม่ก็ถูกหาเรื่องไล่ออกจากราชการ ผู้หวังความเจริญก้าวหน้าจึงพากันไปเข้ารับกัน

พระสงฆ์ยอมถูกเบียดเบียน อยู่อย่างลำบาก บางครั้งถูกนักปราชญ์คริสต์รุกไล่ด้วยวาหะ การม และตรรกะอันยอกย้อน ไม่สามารถโต้ตอบกับพวกเขาได้ รัฐเองก็ประกาศห้ามทำพิธีสำคัญทาง พระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา ในขณะที่ชาวคริสต์เฉลิมฉลองในวันสำคัญของเขาอย่างเต็มที่ แต่ พระพุทธศาสนาได้เสื่อมโทรมอย่างขนาดหนัก สามเณรคุณานันท์ได้ชักชวนให้ชาวพุทธยืนหยัดใน พระพุทธศาสนา ด้วยการออกไปเทศนาสั่งสอนปลุกขวัญกำลังใจให้ชาวพุทธเชิดชูคำสอนของ พระพุทธศาสนาท่ามกลางวิกฤต ด้วยสติปัญญาหาทางกอบกู้พระพุทธศาสนา ชื่อเสียงของสามเณรก็ ขจรขยายไปอย่างรวดเร็ว ว่ามีสามเณรตัวเล็กๆ ผู้เชี่ยวชาญ ในพระพุทธศาสนา มีวาหะการมคมคาย แสดงธรรมได้อย่างไพเราะ และกล้าหา "ชูธงแห่งพระรัตนตรัย" อย่างไม่เกรงภัยใดๆ ทั้งสิ้น (สุจิตต์, 2554)

สามเณรเดินทางไปกรุงโคลัมโบ ประจำอยู่ที่วัดทิพุตตมาราม (วัดแห่งนี้เจ้านายไทยคือ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ มาผนวชและจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้จนสิ้นพระชนม์) ได้รับการอุปสมบทเป็นภิกษุ มีฉายาว่า "คุณานันท์" ด้วยความเป็นผู้ "รู้เขา รู้เรา" อันเป็นจุดแข็งของท่าน กอปรกับความเป็นนัก พุทธนักเทศน์ที่มีวาหะการมคมคาย ในที่สุดท่านได้รับคำท้าของนักปราชญ์ฝ่ายคริสต์ มีบาทหลวงเดวิด เดอซิลวา และคณะ ไต้วาที่อันลือลั่นที่เมืองปานาฟูรา เป็นเวลาสามวัน เนื้อหาเป็นเรื่องหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่ลึกซึ้ง เช่น อิทัปปัจจยตา กรรม นิพพาน อนัตตา ที่คนนอกพระพุทธศาสนาเข้าใจ ด้วยระดับความรู้อันผิวเผิน และหาช่องตำหนิติเตียนว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องขัดกับความเป็นจริง เชื่อถือไม่ได้ ท่านคุณานันท์ ถือโอกาสชี้แจงหลักการแห่งพระพุทธศาสนาอย่างละเอียดลึกซึ้ง ให้ เข้าใจแจ่มกระจ่างทุกประเด็น เป็นการประกาศเกียรติคุณแห่งพระพุทธศาสนาให้เรื่องรองสง่างาม ท่ามกลางหมอกควันแห่งปรีชาพา (การกล่าวร้ายด้วยความเข้าใจผิด)

การได้วาทะครั้งนี้มิได้จำกัดอยู่แค่ประเทศศรีลังกา หากมีการบันทึกถ่ายทอดตีพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ทั่วโลก โดยดอกเตอร์พีเบิ้ลส์ ซึ่งมาศรีลังกาในช่วงที่มีการได้วาทะนี้ ได้บันทึกรายละเอียดเผยแพร่ พันเอก ออลคอตต์เดินทางมาศรีลังกา มาศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมจนแตกฉาน ได้ร่วมมือกับพระสงฆ์และผู้รู้ชาวศรีลังกาตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ช่วงระยะเวลาเพียงสามปี ก็ขยายถึง ๑๔๙ โรงเรียน ออกนิตยสารพระพุทธศาสนาภาษาสิงหล และภาษาอังกฤษเผยแพร่ ฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า The Buddhist

พันเอก ออลคอตต์ ได้เรียกร้องสิทธิทางศาสนาที่ถูกบั่นรอนให้กลับคืนมา คือสิทธิในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หลังจากถูกฝ่ายรัฐสั่งห้ามมายาวนาน วันวิสาขบูชา ที่ชาวศรีลังกาเรียกว่า วัน "เวสาข" (Vesak) ได้รับการเฉลิมฉลองอีกครั้งและเป็นการกลับมาอย่างยิ่งใหญ่ ผลักดันให้รัฐบาลประกาศเป็นวันหยุดราชการ ๗ วัน ในสัปดาห์แห่งวันเวสาขนี้ ชาวศรีลังกาทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะนุ่งขาวห่มขาวเข้าวัด รักษาศีล 5 ศีล 8 เป็นภาพที่งดงามมาก ตามบ้านเรือนและบริษัทห้างร้าน จะปักธงฉัพพรรณรังสี ปลิวไสว

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชรญาณ เป็นโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศศรีลังกา มีนักเรียนจำนวน 6,000 คน ตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงชั้นมัธยมปลาย โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งนี้ตั้งมา 36 ปีแล้ว มีครูประจำ 250 รูป/คน มีเจ้าหน้าที่ 150 คน ครูประจำการอยู่ 250 รูป/คน มีผู้ช่วยผู้สนับสนุนหรือว่าเจ้าหน้าที่อีก 150 ครูประจำการเหล่านี้เรียนพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เพียง 12 รูปเป็นครูประจำ เพราะโรงเรียนกำหนดคุณวุฒิพระสงฆ์ที่จะเป็นครูสอนว่าต้องจบปริญญาโทขึ้นไป

ครูแบ่งเป็นสามประเภทคือ ครูกิตติมศักดิ์ ครูประจำและครูช่วยสอน คณะครูส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ที่อาสาสมัครมาทำหน้าที่ มีทั้งข้าราชการครูบำนาญ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา ต่างคนต่างมีศรัทธามาร่วมกันสอน ครูที่อาสาเข้ามาสอนต้องผ่านการคัดเลือกอย่างพิถีพิถัน คุณสมบัติที่สำคัญคือต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ครูประจำการที่จะสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนทั่วไปได้นั้นต้องจบปริญญาสาขาพระพุทธศาสนาหรือไม่ก็ต้องสอบได้ประกาศนียบัตรชั้นธรรมาจารย์

ประเทศศรีลังกาจะจัดให้มีการสอบเทียบความรู้ด้านพระพุทธศาสนาในระดับชาติเรียกว่า Dhamma Exam ทุกปี ซึ่งพอเทียบได้กับการสอบธรรมศึกษาบ้านเรา เยาวชนศรีลังกาจะพยายามสอบผ่านธรรมศึกษานี้ก่อนจบชั้นมัธยมปลาย แต่ละปีมีเยาวชนศรีลังกาเข้าสอบธรรมศึกษานี้ประมาณ 3 ล้านคน เมื่อสอบได้ธรรมศึกษาแล้ว เยาวชนศรีลังกาสามารถเรียนเรื่องการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อสมัครสอบในระดับชาติในขั้นที่สูงขึ้นไป ใครที่สอบผ่านระดับนี้จะได้ประกาศนียบัตรธรรมาจารย์ ซึ่ง

เป็นใบรับรองว่าเขาสามารถเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้ก็ได้ ประกาศนียบัตรธรรมมาจริยะเป็นเหมือนใบอนุญาต (Licence) สำหรับครูผู้ต้องการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยวิญาณประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีเพราะพิถีพิถันในการเลือกครูประจำที่ ต้องจบปริญญาสาขาพระพุทธศาสนาหรือสอบได้ประกาศนียบัตรชั้น ธรรมาจริยะ นอกจากนี้ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยวิญาณยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาไว้ 5 ข้อ ซึ่งง่ายต่อการประเมินผล ดังนี้

ข้อที่ 1 ส่งเสริมให้เด็กทุกคนรักษาเบญจศีลหรือศีล 5 ในชีวิตประจำวัน และรักษาศีล 8 ในวันอุโบสถ

ข้อที่ 2 อบรมเด็กให้เคารพพระสงฆ์ และกตัญญูต่อบิดามารดา

ข้อที่ 3 ฝึกหัดเด็กให้กินอยู่อย่างเรียบง่ายแบบวิถีพุทธ

ข้อที่ 4 สอนให้เด็กมีระเบียบวินัยและใฝ่เรียนธรรมะ

ข้อที่ 5 สอนให้เด็กมีศรัทธาในพระพุทธศาสนารักชาติและภาษาของตน

การเรียนการสอนในห้องเรียนไม่ได้แบ่งเป็นห้องแบบมีผนังกัน เด็กอยู่รวมกันในห้องโถงใหญ่มีครูรับผิดชอบแบ่งกลุ่มกันสอนในชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นปลาย และชั้นสูง มีการแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยๆ ครูแต่ละคนก็รับผิดชอบสอนเด็กประมาณ 10-15 คน แต่ละกลุ่มเรียนอยู่ใกล้กัน เด็กสนใจเรียนโดยไม่รบกวนกันและมีสมาธิในการเรียนอย่างนาศรัทธา แสดงว่าเขาฝึกเด็กให้มีระเบียบวินัยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนบอกว่า มีการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนทุกภาคการศึกษา โดยครูจะต้องกรอกแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนทุกคน ตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียนว่าเด็กมีเจตคติอย่างไร มีศรัทธาในพระศาสนาแค่ไหน และมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรครูต้องบันทึกโดยละเอียด จากนั้นฝ่ายวิจัยก็จะนำข้อมูลเหล่านี้ไป บันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์โรงเรียนสามารถตรวจสอบย้อนหลังไปว่าตลอดเวลา 5 ปีที่ผ่านมา เด็กแต่ละคนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง จากนั้นจะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยวิญาณยังมีงาน วิจัย เพื่อการพัฒนาที่เรียกว่า Research and Development คือ ทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจก็คือ คณะครูโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยวิญาณแบ่งเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มมีการประชุมประจำเดือน ใครเกิดวันไหนก็เชิญเพื่อนครูไปเลี้ยงวันนั้นแล้วจัดประชุมประจำเดือนไปในตัวมีการนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์สอนธรรมะ ครูทุกคนต้องทองบทสวดมนต์ได้เมื่อถามว่า ทำไมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยวิญาณจึงเป็นที่นิยมของเด็กจำนวนมากก็ได้รับคำตอบว่า ประการแรกเพราะโรงเรียนจัดการเรียนการสอนดีมีคุณภาพ ประการที่สองเพราะผู้ปกครองมีศรัทธาต่อพระสงฆ์วัดนี้จึงพาลูกหลานมา

เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เมื่อถึงวันพระ 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการของศรีลังกา คนศรีลังกาจะไปถือศีลอุโบสถที่วัด เฉพาะที่วัดศรีวิชัยญาณนี้มีคนมาถือศีลอุโบสถประจำทุกวันพระ 15 ค่ำประมาณ 12,000 คน คนเหล่านี้มีศรัทธาในเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จึงส่งลูกหลานมาเรียนใน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยญาณคณะสงฆ์ศรีลังกาถือเป็นภาระสำคัญร่วมกันที่จะต้องนำ เยาวชนเข้ามาศึกษาพุทธธรรมด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การจัดสอบ ธรรมศึกษาระดับชาติ วิธีการเหล่านี้ช่วยปลูกฝังความศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธศาสนาแต่เยาว์วัย ให้กับชาวศรีลังกา จึงไม่แปลกที่ชาวศรีลังกาทุกวันนี้รักและหวงแหนพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งชีวิต ศรีลังกา สามารถรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนามาได้จนบัดนี้ แม้ประเทศนี้จะเคยอยู่ภายใต้การปกครองของ ชาวต่างชาติต่างศาสนามานานหลายร้อยปีก็ตาม (วิจักขณ์, 2549)

สรุปได้ว่า โรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาก่อตั้งขึ้นครั้งแรกที่ประเทศศรีลังกาโดยพันเอกเฮนรี สตีลอลคอตต์ (Henry Steel Olcott) ชาวอเมริกัน ซึ่งปรารถนาจะช่วยพุทธศาสนิกชนชาวลังกา ต่อสู้กับนักเผยแผ่ศาสนาคริสต์ และนโยบายเกี่ยวกับศาสนาของรัฐบาลอาณานิคมของอังกฤษ โดย จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2428 เป็นช่วงระยะเวลาที่พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกากำลังอยู่ในภาวะ อันตรายอย่างยิ่ง การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของประเทศศรีลังกามีวัตถุประสงค์ สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนา และ 2) เพื่อต่อต้านนักเผยแผ่ศาสนาคริสต์ที่เข้ามา เผยแผ่ศาสนา โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นนี้มีลักษณะเป็นสถาบันอาศาศคือ คณะครูและอาจารย์ทำงานโดยไม่มี ค่าตอบแทนใดๆ มีทั้งฆราวาสและพระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้การ ดำเนินงานของสมาคมยุวพุทธิก (Young Men Buddhist Association หรือ Y.M.B.A.) ปัจจุบัน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศศรีลังกาเจริญแพร่หลายมาก มีโรงเรียนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์เกือบทุกหมู่บ้านและเกือบทุกวัดหลักสูตรที่ใช้เรียนมี 4 ระดับ คือ ระดับขั้นต้นขั้นกลาง ขั้น ปลายและขั้นสูง วิชาที่เรียนประกอบด้วยพุทธประวัติ ธรรมะ ประวัติพุทธสาวก ประวัติ พระพุทธศาสนา ลักษณะการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ 08.00 – 12.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ส่วนวันธัมม สวันะ เด็กและเยาวชน จะนั่งสมาธิภาวนาถือดอกไม้ธูปเทียนเพื่อมาสมาทานอุโบสถศีลกิจกรรมก่อน เข้าห้องเรียน คือ การสมาทานศีล 5 กล่าวบูชาพระรัตนตรัย คาถาสรรเสริญ พุทธคุณ สังฆคุณ

3.1.2 ความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” หรือชื่อเดิมว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์” เริ่มก่อตั้งขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2501 โดยมีต้นกำเนิดจากแนวคิดของพระสงฆ์ในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้นำรูปแบบการเรียน

การสอนพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนในวันอาทิตย์จากประเทศศรีลังกามาประยุกต์ใช้ในบริบทไทย และต่อมาได้รับการขยายตัวอย่างกว้างขวางไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่เกิดขึ้นในประเทศศรีลังกา และประเทศไทยนั้น มีปราชญ์เหตุที่แตกต่างกันของที่มา แต่มีความมุ่งหมายในแนวทางเดียวกัน คือ ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เรียนรู้หลักธรรมคำสอนแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมและคุณธรรมเป็นแบบอย่างในสังคม กล่าวคือ ประเทศศรีลังกาได้ถูกปกครองโดยประเทศนิกายเถรวาทมานานหลายสิบปี พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาก็ถูกเบียดเบียนจากนักปกครองชาวต่างชาติ ต่างศาสนา ที่ต้องการให้ผู้คนของศรีลังกาหันไปนับถือศาสนาของพวกเขา วัดวาอารามหรือพุทธสถานบางแห่งจะถูกพวกต่างชาติที่เข้ามาปกครองยึดไปเป็นศาสนสถานของตนทำให้ชาวศรีลังกาที่หนักแน่นศรัทธาในพระพุทธศาสนาหมั่นใจไม่ใช่น้อยครั้งเมื่อประเทศศรีลังกาได้รับอิสรภาพแล้ว ก็มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเป็นการใหญ่ จึงจัดให้มีโรงเรียนศึกษาพระพุทธศาสนาขึ้นในวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดเรียนของทางราชการ ให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษากันอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ทำให้สถานะของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาล้อมกลับมามีบทบาทในสังคมศรีลังกาอย่างสำคัญอีกครั้ง ซึ่งนับวันจะยิ่งมั่นคงแข็งแรงขึ้นตามลำดับ (ราชบัณฑิตยสภา, 2555)

สำหรับประเทศไทยที่ได้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ก็โดยปราชญ์ถึงเด็กและเยาวชนของ ชาติที่นับวันจะเห็นทางพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกที เพราะโรงเรียนที่เคยมีอยู่ในวัดวาอารามต่างๆ ก็ไปมีอยู่นอกวัด ทำให้เด็กห่างวัด การศึกษาแผนใหม่แม้ไม่ขัดแย้งกับคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ก็จะไม่เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนา ถ้าครูผู้สอนไม่รู้จักนำธรรมะในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิชาการสมัยใหม่ อีกทั้งสังคมเมืองใหญ่ก็ล้วน มีสิ่งล่อลึงเร้าที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันเหไปในทางผิดได้เสมอ และก็มีตัวอย่างที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนให้ เป็นข่าวปรากฏตามสื่อมวลชนอยู่ไม่น้อย ทำอย่างไรที่จะให้ เด็กและเยาวชนได้รู้ถึงคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นภูมิคุ้มกันให้พวกเขาก้าวพ้นห้วงเหวของความไม่ดีไม่งามต่างๆไปได้ จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียน พุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของไทยเราตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ไม่ได้สอนเฉพาะเรื่องพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาการต่างๆ เข้ามาเสริมด้วย เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ดนตรี นาฏศิลป์ และวัฒนธรรมไทย เป็นต้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มีใจรักในวิชาการเหล่านี้ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ และเกื้อกูลกับวิชาที่เด็ก เรียนในโรงเรียนประจำ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550))

จึงนับได้ว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้กำเนิดโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์แห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งมีสาเหตุการจัดตั้งแตกต่างจากโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ในประเทศศรีลังกา และอาจสรุปได้ว่า การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ในประเทศไทยนั้น สืบเนื่องจากการพิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมมีความเสื่อมทางศีลธรรมของเด็กและเยาวชนมากขึ้น การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ จึงได้วางวัตถุประสงค์ไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
2. เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
3. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
4. เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
5. เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สำหรับวิชาที่สอนและการจัดชั้นเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ ได้แก่วิชารัตนธรรมวิชาพุทธประวัติ และการอบรมกิริยามารยาท เนื่องจากปีแรกจำนวนนักเรียนและครูยังน้อยอยู่ มิได้มีการกำหนดชั้นเรียนแต่ให้นักเรียนทั้งหมดเรียนรวมกัน การดำเนินงานของโรงเรียนได้กำหนดหลักสูตรภาษาอังกฤษภาคพระพุทธรูปสำหรับชั้นปลายและชั้นสูง โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ประโยชน์จากการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น ให้รู้ศัพท์ภาษาอังกฤษสามารถอ่านหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาให้เข้าใจได้ ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนพุทธศาสนาแห่งอื่นก็ได้จัดให้เป็นวิชาเลือกที่สำคัญวิชาหนึ่ง โดยใช้แบบเรียนของโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต่อมา พ.ศ. 2505 ได้ประกาศยกฐานะกิจการของโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์ขึ้นเป็น “แผนกโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์” โรงเรียนได้มีการปรับปรุงกิจการเพื่อความก้าวหน้าตลอดเวลา ส่วนลักษณะการเรียนการสอนนั้นพระอาจารย์ผู้สอนเป็นพระเปรียญธรรมที่จบการศึกษาจาก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและพระนิสิตปีที่ 3-4 ของมหาวิทยาลัย วิธีสอนใช้ทั้งแบบบรรยาย อภิปรายซักถามปัญหาใช้อุปกรณ์การสอนเช่น ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ภาพเขียนและภาพถ่าย ส่วนการสอนอบรมจิตใจนักเรียนใช้การบรรยายตามหลักสูตรฝึกปฏิบัติศาสนพิธีกรรม รวมทั้งฝึกสมาธิด้วย ต่อมาปี พ.ศ. 2512 ได้ยกฐานะโรงเรียนเทียบเท่ากองมีระเบียบการบริหารภายในเป็นของตนเอง และเป็นส่วนพิเศษสังกัดสำนักงานเลขาธิการมีรูปแบบการบริหารในรูปของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และมีคณะกรรมการบริหารเป็นผู้ควบคุมกิจการและดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายเลขานุการ และฝ่ายวิชาการ การดำเนินงานประสบผลดีทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์แห่งแรกนี้เป็นแบบอย่างของโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย์แห่งอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาต่อมา (อุบลวรรณ, 2561)

3.1.3. การจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จุดกำเนิดของโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยศรีลังกา และประเทศไทยนั้น มีปราชญ์เหตุที่แตกต่างกันของที่มา แต่มีความมุ่งหมายในแนวทางเดียวกัน คือ ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เรียนรู้หลักธรรมคำสอนแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมและคุณธรรม เป็นแบบอย่างในสังคมสำหรับประเทศไทยที่ได้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ก็โดยปราชญ์ถึงเด็กและเยาวชนของชาติที่นับวันจะเหินห่างพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกที เพราะโรงเรียนที่เคยมีอยู่ในวัดวาอารามต่างๆ ก็ไปมีอยู่นอกวัด ทำให้เด็กห่างวัด การศึกษาแผนใหม่แม้ไม่ขัดแย้งกับคำสอน ในพระพุทธศาสนา แต่ก็จะไม่เกื้อกูลต่อพระศาสนา ถ้าครูผู้สอนไม่รู้จักนำธรรมะในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิชาการสมัยใหม่ อีกทั้งสังคมเมืองใหญ่ก็ล้วน มีสิ่งล่อลวงเร้าที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันเหไปในทางผิดได้เสมอ และก็มีตัวอย่างที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนให้ เป็นชาวปรากฏตามสื่อมวลชนอยู่ไม่น้อย ทำอย่างไรที่จะให้ เด็กและเยาวชนได้รู้ถึงคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นภูมิคุ้มกันให้พวกเขาก้าวพ้นห้วงเหวของความไม่ดีไม่งามต่างๆ ไปได้ จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2496 - 2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัย พ.ร.บ. การปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.2489) อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรุติยสถานายกมหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและประเทศศรีลังกาเห็นพระสงฆ์ในประเทศนั้นๆ จัดระบบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมากและจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ (วิชัย, 2559)

เมื่อเดินทางกลับมา จึงได้ปราชญ์ถึงการสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ในประเทศพม่าและประเทศศรีลังกาแก่เจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตมหาวิทยาลัยดำรงว่า "โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรที่จะได้จัดให้มีขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะว่าเด็กและเยาวชน มีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะให้เป็นการกำลังของพระพุทธศาสนาต่อไปและยังเป็นการส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพระพุทธศาสนาได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัยของตน"

ในสมัยนั้นแผนกธรรมวิจย (ปัจจุบันสำนักธรรมวิจย) มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้มีการบรรยายธรรม ฟีกสมาธิให้แก่บุคคลทั่วไปในวันอาทิตย์ และวันธรรมสวนะเป็นประจำปรากฏว่ามีข้าราชการ พ่อค้าประชาชนทั่วไปได้มาสนใจฟังและฟีกสมาธิเป็นจำนวนมาก บรรดาบุคคลเหล่านั้นได้นำบุตรหลานของตนมาด้วย พระเจ้าหน้าที่และ พระนิสิตของมหาวิทยาลัยได้นำเด็กเหล่านั้นซึ่งพากันมาวิ่งเล่นบริเวณลานอโศก วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มาเล่นนันทนให้ฟังบ้างสอนธรรมะบ้าง เด็ก

เหล่านั้นมีความสนใจมากประกอบกับขณะนั้นโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ได้อาราธนาพระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาวิทยาลัยไปสอนธรรมะและอบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาเป็นประจำจนกระทั่งปัจจุบัน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พระเจ้าหน้าทีและพระนิสิตของมหาวิทยาลัย จึงได้เสนออนุมัติต่อทางมหาวิทยาลัย เพื่อเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตยขึ้น

หลังจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ให้การอนุมัติอย่างเป็นทางการ โรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตยจึงได้เปิดสอนเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 ถือเป็นโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตยแห่งแรกของประเทศไทย โดยเริ่มต้นในฐานะหน่วยงานภายใต้แผนกธรรมวิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาอบรมศีลธรรมและความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่กุลบุตรกุลธิดาต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ได้มีประกาศจัดตั้งแผนกที่แยกเป็นอิสระ และในเวลาต่อมามหาวิทยาลัยได้ออกประกาศให้โรงเรียนดังกล่าวมีสถานะเป็นหน่วยงานที่มีระบบบริหารจัดการของตนเอง ปัจจุบันโรงเรียนดังกล่าวสังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานอธิการบดี และมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีการศึกษา (สุภาพรรณ, 2563)

ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนนั้นมีท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) เป็นผู้ร่างหลักสูตรขึ้นตั้งแต่ครั้งที่ท่านยังจำวัดอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ และหลักสูตรนี้ก็ได้รับเริ่มใช้ตั้งแต่เริ่มต้นและใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้โดยไม่มีการปรับเปลี่ยน ซึ่งวิชาหลักที่สอนคือ ธรรมะ พุทธประวัติ สมាธิกรรมฐาน นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมเสริมในภาคบ่ายเพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความชอบ อาทิ ดนตรีไทย นาฏศิลป์ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งจะมีการวัดผลโดยตัดเกรดมาตั้งแต่เริ่มทำการสอน โดยมีประกาศมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับที่ 12/2506เรื่อง ระเบียบว่าด้วยสิทธิผู้รับประกาศนียบัตรได้ดังนี้

1. คุณสมบัติของนักเรียนขั้นต้น

1) เรียนครบตามหลักสูตร 4 ปี โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ในปีหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 20 อาทิตย รวมทั้งอาทิตยที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทุกชั้นของชั้นนี้ ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

2) ต้องเรียนจบหลักสูตรชั้นปีที่ 3-4 โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 30 อาทิตย รวมทั้งอาทิตยที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

3) ต้องมีเวลาเรียนชั้นปีที่ 4 รวมกันไม่น้อยกว่า 60 อาทิตย์ และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. คุณสมบัตินักเรียนชั้นกลาง

1) เรียนครบตามหลักสูตร 3 ปี โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ในปีหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 25 อาทิตย์ รวมทั้งอาทิตย์ที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทุกชั้นของชั้นนี้ ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

2) ต้องเรียนจบหลักสูตรชั้นปีที่ 2-3 โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 30 อาทิตย์ รวมทั้งอาทิตย์ที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

3) ต้องมีเวลาเรียนชั้นปีที่ 2-3 รวมกันไม่น้อยกว่า 60 อาทิตย์ และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. คุณสมบัตินักเรียนชั้นปลาย

1) เรียนครบตามหลักสูตร 3 ปี โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ในปีหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 25 อาทิตย์ รวมทั้งอาทิตย์ที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทุกชั้นของชั้นนี้ ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

2) ต้องเรียนจบหลักสูตรชั้นปีที่ 2-3 โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 30 อาทิตย์ รวมทั้งอาทิตย์ที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

3) ต้องมีเวลาเรียนชั้นปีที่ 2-3 รวมกันไม่น้อยกว่า 60 อาทิตย์ และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. คุณสมบัตินักเรียนชั้นสูง

1) เรียนครบตามหลักสูตร 2 ปี โดยมีเวลาเรียนชั้นหนึ่งๆ ในปีหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 30 อาทิตย์ รวมทั้งอาทิตย์ที่มีกิจกรรมด้วย และต้องสอบไล่ได้ทุกชั้นของชั้นนี้ ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ

2) ต้องมีเวลาเรียนชั้นทั้งสองรวมกันไม่น้อยกว่า 60 อาทิตย์ และต้องสอบไล่ได้ทั้งสองชั้น ตามประกาศของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโรงเรียน พุทธศาสนาวินิจฉัย มหาวินิจฉัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุกรุงเทพมหานคร เปิดการเรียนการสอนวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่ระดับอนุบาล (อ.1-3) - ประถมศึกษา (ป.1-6) - มัธยมศึกษา (ม.1-6) อุดมศึกษา (จบ.ม.6-ปริญญา) และอบรมธรรมศึกษา เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ถึงปัจจุบัน

ในส่วนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย อยุธยา ได้ดำเนินการบริหารจัดการตามแบบของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ดังนี้

วิสัยทัศน์

ศึกษาปฏิบัติ ยึดหลักไตรสิกขา มีศีล สมาธิ ปัญญาเป็นแกน

คติธรรม

เสียสละ สามัคคี มีวินัย ไม่เห็นแก่ตัว

ปณิธาน

ให้การศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย และเป็นศูนย์กลางเผยแผ่แก่เด็กและเยาวชน

พันธกิจ

บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย

อุดมการณ์ของโรงเรียน

มารยาทดี มีระเบียบวินัย ใส่ใจศึกษาธรรม นำไปปฏิบัติโดยชอบ ประกอบด้วยความขยันหมั่นพิจารณาใจกาย ขวนขวายสร้างความเจริญ เพลิดเพลินในการปฏิบัติ

3.2. แนวคิดและโครงสร้างบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนาจะเข้ามาจัดวางหลักสูตรเพื่อใช้ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ มี 2 รูปแบบ คือ 1) หลักสูตรของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ และ 2) หลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตวังน้อย ซึ่งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งอื่นๆ ได้นำไปใช้ และปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของวัดของตนเอง เมื่อกรมการศาสนาเข้ามาให้การอุปถัมภ์แก่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของวัดต่างๆ ในปี พ.ศ. 2518 จึงได้กำหนดหลักการและรูปแบบ ตลอดจนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้โรงเรียนประเภทนี้มี

มาตรฐานเดียวกัน และจากการประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ.2520 กรมการศาสนาได้เสนอโครงการสนับสนุนส่งเสริมต่อรัฐบาล และได้ตั้งงบประมาณอุดหนุนการทำงานเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ และในปีเดียวกันนี้ ที่ประชุมมีความเห็นว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศควรมีหลักสูตรเดียวกัน ดังนั้นกรมการศาสนาจึงได้จัดทำหลักสูตรฉบับกรมการศาสนาขึ้นเมื่อ พ.ศ.2522 และในปี พ.ศ.2523 ได้มีมติเปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” มาเป็น “ศูนย์” เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบราชการมาจนทุกวันนี้ ทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีหลักสูตรกลางที่มีรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ เนื้อหาส่วนใหญ่ในวิชาที่สอน ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับพุทธประวัติ ศาสนพิธีปฏิบัติ วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น สำหรับวิชาศาสนพิธียังไม่ได้มีการจัดทำหลักสูตร จึงใช้หนังสือศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนาซึ่งได้รวบรวมเกี่ยวกับพิธีต่างๆ ทางพุทธศาสนาทั้งของทางราชการและประชาชนทั่วไป เวลาเรียนและการทำการสอน ปีการศึกษาหนึ่งต้องมีเวลาสอน ไม่น้อยกว่า 120 ชั่วโมง หรือ 30 วัน อาทิตย์ละ ไม่ต่ำกว่า 4 ชั่วโมง

ซึ่งหลักสูตรและการเรียนการสอนดังกล่าวนี้ ในด้านการบริหารจัดการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น ในปี พ.ศ. 2534 กรมการศาสนาได้ออกระเบียบว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกำหนดให้มีแนวการจัดตั้งและดำเนินการ การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผลการศึกษา เพื่อให้ถือปฏิบัติเป็นลักษณะเดียวกัน และได้ประกาศตั้งสำนักบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยขึ้น ให้มีสำนักงานตั้งอยู่ที่อาคารเฉลิมพระเกียรติ ส.ว. ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดอนงคาราม เขตคลองสาน โดยแต่งตั้งให้พระปริยัติกิจโกศล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอนงคาราม เป็นเลขาธิการ พระมหาบัว ปิยวณโณ เป็นเลขานุการและตั้งศูนย์हनจำนวน 4 แห่ง คือ

1. ศูนย์हनกลาง ตั้งอยู่ที่วัดประยุรวงศาวาส เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. ศูนย์हनเหนือ ตั้งอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. ศูนย์हनตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดมหาวนาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
4. ศูนย์हनใต้ ตั้งอยู่ที่วัดแจ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในปี พ.ศ.2535 กรมการศาสนาได้ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยขึ้น โดยมีสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสนเถระ) เป็นประธาน พระปริยัติกิจโกศล เป็นเลขาธิการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 30 คน เป็นกรรมการ

ต่อมา ในปี พ.ศ.2547 กรมการศาสนาได้ออกระเบียบว่าด้วย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา โดยให้ยกเลิกระเบียบเก่าทั้งหมดและประกาศใช้เมื่อ 30 กันยายน พ.ศ. 2547 เพื่อใช้เป็นแนวเดียวกันทั่วประเทศ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2547”

2. การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะต้องมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ มีกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คน มีเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการอย่างละ 1 คน และต้องมีสถานที่เรียนมีครูผู้สอนในอัตราจำนวนนักเรียน 40 คน ต่อครูผู้สอน 1 รูป/คน การขอจดทะเบียนสำหรับกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอทะเบียนต่ออธิบดีกรมการศาสนา โดยผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะเขตและผู้อำนวยการเขต ส่วนภูมิภาคยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด โดยให้ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียน และเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมการศาสนา

3. การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กรมการศาสนากำหนด แบ่งเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นเตรียมเป็นนักเรียนระดับประถม 1-2-3 ชั้น ชั้นต้นเป็นนักเรียนระดับประถม 4-5-6 ชั้นกลางเป็นนักเรียนมัธยม 1-2-3 และชั้นสูงเป็นนักเรียนระดับมัธยม 4-5-6 และมีหลักสูตรการสอนที่เป็นวิชาบังคับ 3 วิชา ได้แก่ วิชาธรรม วิชาประวัติพระพุทธศาสนา วิชาศาสนปฏิบัติ และวิชาเลือกอีก 1 วิชา ตามความเหมาะสมและให้มีการพัฒนาปรับปรุงองค์ประกอบการสอนและกิจกรรมการให้เกื้อหนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการสอน

4. การประเมินผลการศึกษา ให้มีเวลาสอนสำหรับวิชาบังคับสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง รวมเวลาตลอดทั้งปีการศึกษาไม่น้อยกว่า 120 ชั่วโมง การประเมินผลประจำปีตัดสินเป็นรายวิชา โดยวิธีสอบทั้งข้อเขียนและปฏิบัติ

5. กรมการศาสนาจะพิจารณาให้การอุปถัมภ์ และสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่เห็นสมควรตามลำดับความสำคัญดังนี้

- 1) การบริหารงานส่วนกลาง
- 2) การบริหารงานระดับศูนย์กลาง
- 3) การจัดกิจกรรมพิเศษ

4) การดำเนินงานทั่วไปและให้ทุกศูนย์รายงานผลการดำเนินงานประจำปีทุกสิ้นปีการศึกษา

รูปแบบการบริหารจัดการงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในช่วงแรกนั้น ยังไม่มีระเบียบชัดเจนมากนัก ดังนั้น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงมีการบริหารจัดการตามมีตามเกิดงบประมาณรายได้ส่วนหนึ่ง แม้จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาแต่ก็มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการทำให้ทางวัดต้องตั้งงบประมาณรายได้ของวัดส่วนหนึ่งสนับสนุน และอีกส่วนหนึ่งก็เป็นงบประมาณรายได้จากการบริจาค เนื่องจากการบริการสาธารณะ จึงไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครอง โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แต่ละแห่ง ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำวัดใดมีบุคลากรดี มีทุนดี ก็ทำได้ดีมีนาคถาวร วัดใดขาดบุคลากร ขาดทุนทรัพย์วัดนั้นก็ดำเนินไปอย่างยากลำบาก ด้านการสอนของพระอาจารย์หรือครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา นั้น มีปัญหาอยู่บ้างเนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นพระ แม้จะมีความรู้ด้านศาสนาเป็นอย่างดี แต่ก็ขาดความชำนาญในการสอนตามวิทยาการแผนใหม่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละปี จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร โดยเฉพาะครูใหญ่เป็นประจำทุกปี ทำให้การบริหารจัดการศึกษาขาดแนวทางในการพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้า เพราะมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนผู้บริหาร และขาดการวางยุทธศาสตร์ของศูนย์ฯ ทำให้การบริหารจัดการเป็นการดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงผ่านไปเป็นปีๆเท่านั้น ตลอดถึงครูผู้สอนที่มีจำนวนไม่แน่นอนนัก เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพระนิสิตที่กำลังอยู่ในช่วงศึกษาเล่าเรียน และมีงานหน้าที่อื่นๆ ภายในวัดหลายตำแหน่ง ทำให้ไม่มีเวลาทำการสอนอย่างเต็มที่

อีกประเด็นหนึ่ง ก็คือ กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แม้จะเป็นการศึกษาทางด้านหลักธรรมและศาสนาเป็นหลัก แต่การเรียนการสอนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะทางด้านวิชาการอย่างเดียว เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ได้ศึกษาวิชาศาสนา และศีลธรรมในโรงเรียนตามปกติอยู่แล้ว ย่อมเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น จึงได้มีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีความสนุกสนาน เด็กมีส่วนร่วมและแสดงออก โดยแฝงความรู้คติธรรมในกิจกรรมเหล่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม เทคนิคการสอนของบุคลากร ยังขาดทักษะและประสบการณ์อยู่มาก เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่ยังมีสภาพเป็นพระนิสิตของมหาวิทยาลัย และสื่อการสอนก็ยังมีความขาดแคลน รวมไปถึงการผลิตสื่อการสอนที่จะกระตุ้นการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนให้มากขึ้น ทำให้ในช่วงท้ายๆ ของการเรียนการสอน ผู้เรียนเกือบครึ่งหนึ่งได้ขาดหายไปและหยุดเรียนไป ที่ผ่านมา โรงเรียนฯ เคยมีโครงการจัดผู้สอนไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ในเขตอำเภอใกล้เคียง ซึ่งก็ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในด้านจำนวนนักเรียน แต่เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายมากในการเดินทาง จึงทำให้ยุบเลิกโครงการนั้น และได้มุ่งเน้นการสอนภายในโรงเรียนฯ อย่างเดียว ซึ่งทำให้มีจำนวนนักเรียนลดลง และมีจำนวนไม่ใคร่แน่นอนในแต่ละปีการวัดผลและการประเมินผล โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี

ระบบการสอนและการวัดผลเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป การวัดผลและการศึกษาที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย มี 2 อย่าง คือ 1) การวัดความรู้ความเข้าใจ และ 2) การวัดที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม การวัดความรู้ความเข้าใจที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่ การใช้ข้อสอบแบบต่างๆ ทั้งปรนัยและอัตนัย โดยมีวัตถุประสงค์จะทราบถึงความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และเป็นแบบที่ใช้กันมากที่สุดในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย ส่วนการวัดผลด้านการแสดงออกทางพฤติกรรมนั้น เป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนจะติดตามพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในระหว่างเรียนและหลังเลิกเรียน แต่ส่วนใหญ่เป็นการประเมินของผู้สอนในระหว่างเรียนเป็นหลัก ซึ่งการวัดผลทางด้านนี้จัดเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย ซึ่งทางโรงเรียนได้ใช้วิธีการหลายอย่างในการจูงใจให้นักเรียนประพฤติดี เช่น การชี้ให้เห็นตัวอย่างที่ดี การทำแบบอย่างที่ดี และการยกย่องชมเชยผู้ที่มีความประพฤติดีให้ปรากฏเหล่านี้เป็นต้น

กรมการศาสนา ได้ปรับปรุงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำหลักธรรมไปพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณภาพของสังคม และเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตยในความอุปถัมภ์ ของ กรมการศาสนาเกิดผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามเป้าหมายและเหมาะสมยิ่งขึ้น กรมการศาสนาจึงได้มี ระเบียบกรมการศาสนา “ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย พ.ศ. 2550 ” ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย พ.ศ. 2550 ”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย พ.ศ. 2550 ฉบับวันที่ 16 พฤษภาคม 2550 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใด ที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้ “ศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย” หมายความว่า หน่วยการเรียนรู้การเผยแผ่ อบรม ปลูกฝังศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทยอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบนี้ มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” “คณะกรรมการบริหาร” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย “ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย “ครูผู้สอน” หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ครู หรืออาจารย์ ที่ทำการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย และครูพระสอนศีลธรรม “ผู้เรียน” หมายความว่า ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัดอาทิตย

ข้อ 5 ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นผู้รักษาการตามระเบียบและให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ รวมทั้งการแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายงานตามระเบียบนี้

หมวด 1 การจัดตั้งและดำเนินการ

ข้อ 6 ให้สำนักงานบริหารการศึกษาศรีพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานนโยบาย แผนงาน และสร้างสรรค์ความร่วมมือด้านวิชาการ การเรียนรู้การเผยแผ่ การอบรมปลูกฝังศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในภารกิจของกรมการศาสนาการ ตั้งสำนักงานบริหารการศึกษาศรีพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยและการตั้งสำนักงานศูนย์กลางระดับหน และคณะกรรมการบริหารการศึกษาศรีพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยให้เป็นไป ตามประกาศกรมการศาสนา

ข้อ 7 การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้จัดตั้งที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ใกล้บริเวณบ้านหรือชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นศูนย์การเรียนรู้ การเผยแผ่ อบรม ปลูกฝังศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน
2. มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
3. มีครูผู้สอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนในอัตราครูผู้สอน 1 รูป/คน ต่อนักเรียนไม่เกิน 35 คน
4. มีสถานที่เรียนเหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

ข้อ 8 ให้มีคณะกรรมการบริหารคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” ประกอบด้วย ผู้อำนวยการศูนย์ เป็นประธาน รองผู้อำนวยการศูนย์ จำนวน 2 รูป/คน เป็นรองประธาน กรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่า 5 รูป/คน เลขานุการ และจะมีผู้ช่วยเลขานุการด้วยหรือไม่ก็ได้ โดยการแต่งตั้งของผู้อำนวยการศูนย์

ข้อ 9 คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ

1. วิชาการ

2. บุคลากร

3. งบประมาณ

4. บริหารงานทั่วไป

ข้อ 10 การประชุมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าประธานกรรมการและรองประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียง เป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ให้เป็นไปตามข้อบังคับของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และจะต้องมีการประชุมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ทุกระยะ 6 เดือน

ข้อ 12 คณะกรรมการบริหารจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์มอบหมายก็ได้ และให้นำความในข้อ 13 และ 14 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

ข้อ 13 คณะกรรมการบริหารศูนย์อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และจะพ้นจากตำแหน่งในกรณี ดังนี้

- 1.มรณภาพ หรือถึงแก่กรรม
2. พ้นจากความเป็นภิกษุ
3. ลาออก
4. เป็นบุคคลล้มละลาย
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
6. คณะกรรมการบริหารศูนย์มีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ 14 ในกรณีที่กรรมการบริหารศูนย์ว่างลงตามข้อ 13 ให้ผู้อำนวยการศูนย์แต่งตั้งกรรมการบริหารศูนย์แทนตำแหน่งที่ว่างลง และให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง อยู่ในตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ที่ตนแทน

ข้อ 15 ผู้อำนวยการศูนย์อาจตั้งที่ปรึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศูนย์ มีหน้าที่ให้คำแนะนำในการดำเนินงาน ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ข้อ 16 ผู้อำนวยการศูนย์ มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. บริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้เป็นไปตามนโยบาย
วัตถุประสงค์ และระเบียบของกรมการศาสนา

2. บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ รวมทั้งดำเนินการบริหารงานบุคคล
ตามข้อบังคับของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ข้อ 17 ให้วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชน ที่มีความ
ประสงค์จะขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ยื่นคำขอจดทะเบียนตามแบบคำขอจด
ทะเบียน ทำทะเบียนนี้ ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมการศาสนา โดยได้รับความ
เห็นชอบจากเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะจังหวัด ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจด
ทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับความเห็นชอบของ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ
นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียนและเมื่อจดทะเบียนแล้วให้
รายงานไปยังกรมการศาสนาขั้นตอนการดำเนินงานและการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นต้องดำเนินการในนามของวัดมูลนิธิ
สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐและจะต้องมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย
ผู้อำนวยการศูนย์ฯ เป็นประธาน รองผู้อำนวยการศูนย์ฯ จำนวน 2 รูป/คน เป็นรองประธานกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่น้อยกว่า 5 รูป/คน เป็นเลขานุการ มีนักเรียน จำนวนไม่น้อยกว่า 35 คน ขึ้นไป มี
ครูผู้สอน จำนวน 1 รูป/คน ต่อนักเรียน 35 คนและมีสถานที่เรียนเหมาะสม เพียงพอกับจำนวน
นักเรียน ในการขอจดทะเบียนนั้น สำหรับในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมการ
ศาสนา โดยเสนอความเห็นชอบของเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และผู้อำนวยการเขตในส่วนภูมิภาคให้
ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเสนอผ่านการเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะ
อำเภอ นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด แล้วส่งไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อดำเนินการ
พิจารณารับจดทะเบียนขึ้นเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในความอุปถัมภ์ของกรมการ
ศาสนาและสนับสนุนด้านงบประมาณในปีต่อไป

การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น มี 3 รูปแบบ คือ

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด เป็นการจัดการศึกษาภายในวัด
เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้ามารู้จักวัด ศึกษาธรรมะกับพระสงฆ์ โดยใช้อาคารสถานที่ของวัด ศาลา
เอนกประสงค์หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นต้น

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐ คือเป็น
การจัดตั้งโดยสถานศึกษา มูลนิธิสมาคม หน่วยงานของรัฐคือ เรือนจำและหน่วยงานทหารในกอง
อนุศาสนาจารย์ เป็นการดำเนินงานสงเคราะห์ร่วมกันระหว่างพระสงฆ์กับครูอาจารย์ในสถานศึกษา

หรือบุคลากรในมูลนิธิ สมาคม โดยบางศูนย์ฯ ผู้บริหารสถานศึกษานั้นได้อาราธนาพระภิกษุเป็น
ผู้อำนวยการ

3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาในเชิงรุก เป็นการดำเนินการของพระภิกษุสงฆ์ภายใน
วัดใดวัดหนึ่งที่มีข้อจำกัด ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในวัดได้ จึงเข้าสอนในสถานศึกษาในนาม
ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

บทบาทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย

จากอดีตสู่ปัจจุบันของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ริเริ่มครั้งแรกในประเทศไทยศรี
ลังกา ได้ขยายมายังประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2496-2500 พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร)อธิบดี
สงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในสมัยนั้นได้มีดำริให้จัดตั้ง “โรงเรียนพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์” และเปิดทำการสอนเมื่อ วันที่ 13 กรกฎาคม 2501 ณ วัดมหาธาตุฯ นับเป็นโรงเรียน
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย

กรมการศาสนา ได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.
2520 และได้มีการเปลี่ยนชื่อ “โรงเรียน” เป็น “ศูนย์ศึกษา” เพื่อให้มีเอกลักษณ์เป็นการเฉพาะและ
สอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ เมื่อปี พ.ศ. 2523 นับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงใช้ชื่อ “ศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” จนถึงปัจจุบัน และใช้อักษรย่อว่า “ศพอ.” และเพื่อให้การอุปถัมภ์ของ
กรมการศาสนาเป็นไปอย่างมีระบบ ได้ออกระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ พ.ศ. 2534 เป็นครั้งแรก และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2534 ทำให้การ
บริหารงานมีทิศทาง เอกภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2547 ได้มี
การปรับปรุงระเบียบฯ ดังกล่าวเป็นครั้งแรก แต่ยังคงบทบาทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ไว้เช่นเดิม

จนถึงปี พ.ศ. 2550 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับโครงการศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นโครงการสำคัญมีการแก้ไขระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใหม่ และประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2550 ให้ศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีบทบาทอันหลากหลาย สามารถเป็นพลังสำคัญที่จะพัฒนาส่งเสริม
คุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในชุมชนแบบครบวงจร เป็นบทบาทที่กว้างขวาง สามารถรองรับการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชน เพื่อตอบสนองต่อความ
ต้องการของคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

บทบาทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันพัฒนาการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการพัฒนาเพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์ที่มีศักยภาพและมีมาตรฐานคุณภาพ โดยมีพัฒนาการดังนี้

1. คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมมีบทบาทต่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นอย่างยิ่งได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับการบริหารจัดการภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้นโดยมีการออกเป็นมติมหาเถรสมาคม ที่ 299/2550 เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา
2. ศูนย์หน ศูนย์ภาค และศูนย์จังหวัดดูแลความเรียบร้อยของศูนย์ฯ ทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพ มีเจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดได้ให้ความเมตตาสนับสนุน
3. มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เปิดโอกาสให้ประชาชนโดยรอบวัดมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อตอบสนองคนในชุมชน
4. มีการถวายความรู้ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 18 ภาคคณะสงฆ์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นประจำทุกปี
5. ผลิตุ่มือการดำเนินงาน และตำราเรียนนักเรียนธรรมตรี-โท-เอก และธรรมศึกษาตรี-โท-เอก และคู่มือการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนภายในศูนย์ฯ
6. สร้างระบบฐานข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเว็บไซต์ของกรมการศาสนา (www.dra.go.th) เพื่อให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้รายงานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน
7. มีการจัดทำมาตรฐานคุณภาพศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และทำการประเมินศูนย์ฯ นำร่องจังหวัดละ 1 แห่ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยส่งเสริมให้ศูนย์ฯ ที่ได้มาตรฐานเป็นแบบอย่าง (Benchmarking) ให้กับศูนย์ฯ อื่นๆ
8. ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการให้การยอมรับในผู้เรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยให้บรรจุผลการเรียนธรรมศึกษาตรี-โท-เอกไว้ในหลักฐานการจบการศึกษาของผู้จบการศึกษาในระดับต่างๆ และให้สิทธิพิเศษสำหรับผู้จบธรรมศึกษาตรี-โท-เอกให้มีสิทธิในการได้รับการพิจารณารับเข้าเรียนในโรงเรียนต่างๆ

9. มีระบบตรวจติดตามจากหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงวัฒนธรรม (ค.ต.ป.วธ.)

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิด เกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า การยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังคัม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังคัม ส่วนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังคัมต่อส่วนรวมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจัดระบบสังคัมเสียใหม่ ให้เปลี่ยนแปลงสังคัมย้อมติดขัดที่ผู้ปกครองซึ่งรักษาอำนาจของตนเนื่องจากตนมีฐานะที่ดีอยู่แล้ว จึงได้เสนอหลักการบริหาร ทางพระพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้

1. ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หาใช่สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชน เกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม

2. ในด้านการบริหารพระวินัย ในสมัยมีพระสาวกไม่มากนัก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญเช่น พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง

3. ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหมายหรือระเบียบที่สังคัมวางไว้เป็น บรรทัดฐานแห่ง การกระทำของบุคคลในสังคัมป้องกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคัม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักรและพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก

(Luther H. GulickและLyndall Urwick) นำเสนอกระบวนการบริหารงาน 7 ประการ เรียกโดยย่อว่า “Posdcorb” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ.2479 โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้

1. การวางแผน หมายถึง การวางแผนทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้
2. การจัดหน่วยงาน หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว
3. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร
4. การอำนวยการ หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน
5. การประสานงาน หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน
6. การรายงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน
7. งบประมาณ หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุมรวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี

Henri Fayol ได้เสนอทฤษฎีการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาลโดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่การบริหาร 5 ประการคือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆและอำนาจหน้าที่ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักรสิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึงหน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดีโดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีจะต้องเข้าใจคนงานของตนจะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วยหากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกันถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพการไล่เอกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึงภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

Fayol ได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น 14 ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการดังนี้

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโยได้เสนอว่าคนงานควรจะได้รับกรมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้นหรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้นซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

2. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์และฟาโยได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชาส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนเห็นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

3. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยได้กล่าวถึงคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาการทำงานเช่นการรายงานจะมีความเกี่ยวข้องในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชาและทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของ

อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยากและผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชามักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

4. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชาโดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับขั้นของการบริหารจัดการจำนวนที่ดีที่สุดในลำดับขั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่างรวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับขั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลงและองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้นภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับขั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนกต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้นเนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่นและรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้นสำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสายซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

5. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชาแต่เป็นการกำหนดว่าควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าใดอย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไรสิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

6. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การองค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผลซึ่งจะไม่มีทางมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคลแต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

7. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

8. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้
องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การเพื่อแสดงให้เห็น
ถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคนและเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะ
มีการเลื่อนขึ้นได้ในอนาคตการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน
เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา
กำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคนจะเข้าใจตำแหน่ง
หน้าที่ของตน

9. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่างๆโดย
ปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่ง ความคิด
ริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การเนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความ
ต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการ
ของพนักงานและความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุลซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงใน
การพัฒนาและการบริหารงาน

10. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการ
เชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอรับรอง (Application) และลักษณะของการแสดงความ
นับถือออกมาสำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชาความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้บริหารหลายๆคนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็ง
เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายใน
องค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การและเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติ
ตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

11. ค่าตอบแทนการให้รางวัลประกอบด้วยโบนัส และแผนการแบ่งกำไรเป็นการ
ช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญ
อย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้ง
พนักงานและองค์การรวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มี
ผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้ง
นายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

12. ความมั่นคงในงานความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาวเมื่อ
พนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีม เป็นระยะเวลานานโดยพยายามพัฒนาทักษะ
และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การการจ้างงานระยะยาวเป็น
ปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

13. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกคนหรือของทุกกลุ่มในองค์การในขณะที่ยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

14. ความสามัคคีเป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ ความยาวของสายการบังคับบัญชาโดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่างรวมถึงความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลงและองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการหรือการบริโภคร่วมมือกัน ถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงานโดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญเพราะความสามัคคีคือพลังเมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงคุณธรรมที่นักบริหารพึงมี คือ อปริหานิยธรรม 7 ของกษัตริย์วัชชีหรือวัชชีอปริหานิยธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
2. พร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ

ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า : พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมืองพร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย

3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม

4. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชีเคารพนับถือท่านเหล่านั้นเห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

5. บรรดาकुสตรีกุลกุมารทั้งหลายให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหงหรืออดคร่าชื่นใจ

6. เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของรัชสี (ประจำชาติ) ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

7. จัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้กินความกว้างหมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มาพึงมาสู่แว่นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก

อุปทานิยธรรม 7 ประการนี้พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้ารัชสีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรมซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่าเมื่อชาวรัชสียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรืออยู่ให้แตกสามัคคี

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ทฤษฎีบริหารโดยทั่วไปมีองค์ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญๆ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม การจัดสรรทรัพยากร ความรู้ความสามารถ เทคโนโลยี การประสานงานและวิธีการบริหารจัดการ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์โดยรวมกันทำหน้าที่อย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว เป็นการรวบรวมปัญหาต่างๆ จากภายนอกเข้าสู่ภายในองค์การ เพื่อพัฒนาองค์การ

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

บทบาทศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีอยู่ในชุมชนของสังคมไทยปัจจุบันศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีจำนวน 3,830 ศูนย์ทั่วประเทศ มีบทบาทในชุมชนจนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นทุนทางสังคมของชาติบ้านเมือง มีบทบาทสำคัญ ใน 3 เรื่อง คือ

1. เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

1) ศูนย์ธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โดยมีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรธรรมศึกษาของกรมการศาสนา

2) ศูนย์สอนเสริมวิชาสามัญและวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจ เปิดสอนเสริมวิชาสามัญเป็นการสอนเสริมพิเศษ เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาที่จำเป็นต้องมีผู้อธิบายหรือให้ความรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจากการศึกษาด้วยตนเอง และเป็นวิชาที่เด็กต้องการเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม โดยไม่ต้องจ่ายค่าเรียนพิเศษ นอกจากนี้เปิดสอนวิชาเลือกพิเศษตามความสนใจของผู้เรียนและตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เช่น ดนตรีไทย รำไทย การทำสิ่งประดิษฐ์ การทำดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

3) ศูนย์การเรียนรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จากห้องคอมพิวเตอร์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

4) ศูนย์การเรียนรู้ด้านภาษา เปิดสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างๆ จากห้องสอนภาษา (Sound Lab) ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

5) ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการอาชีพ เปิดบริการเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชน โดยจัดเป็นห้องสมุดแห่งการเรียนรู้ (Learning Resource Library) ของชุมชนให้บริการความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ การอาชีพ รวมทั้งความเข้าใจประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว แนะนำสิ่งที่มีอยู่ในวัด เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับรู้ข้อมูลและรู้ที่เป็นจุดเน้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าวัด และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในเรื่อง “ลานบุญ ลานปัญญา” มีส่วนให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข บนพื้นฐานการมีคุณธรรมร่วมกันเป็นการพัฒนาคนในทุกระดับเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญา และคุณธรรม

6) พิพิธภัณฑ์ชุมชนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นที่เก็บรวบรวมสิ่งของวัตถุเครื่องมือ อาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่จะเป็นสิ่ง ยืนยันรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเรื่องราวของโบราณวัตถุล้ำค่า ที่จะบ่งบอกถึงตัวตนของชุมชนด้วยความภาคภูมิใจ และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ลูกหลานต่อไปในอนาคต อันจะทำให้เกิดมรดกทางปัญญาแก่ผู้เข้าชม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ และคงอยู่ได้ด้วยการสร้างสรรค์ จากแรงกาย แรงใจ และพลังความคิดของคนในชุมชนเอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานและ วัฒนธรรมของชุมชน

2. เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน

เป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมของชุมชน มีบทบาทในการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไทย ตลอดจนศาสนพิธีที่ทรงคุณค่า ให้ดำรงสืบไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยของประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข

1) จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการบูรณาการ (Integration) โครงการอันหลากหลายของกรมการศาสนาเข้าไปในศูนย์แห่งนี้

2) จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อธำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีทางวัฒนธรรมที่
ดีงามของไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการบวช ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ประเพณีถวาย
ผ้าอาบน้ำฝน ประเพณีประจําถิ่นของชุมชน ฯลฯ

3) จัดกิจกรรมทางสังคมและอาสาสมัครในรูปแบบของชมรม โดยจัดตั้งชมรมตาม
ความเหมาะสม ความสนใจ และความพร้อมของชุมชน เป็นชมรมฝึกอาชีพต่างๆ ชมรมอาสาบำเพ็ญ
สาธารณประโยชน์ ซึ่งต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจและความต้องการของคนในชุมชนเอง

3. เป็นศูนย์กลางส่งเสริมอาชีพของชุมชน

เปิดบริการเป็นศูนย์ฝึกอาชีพในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้เป็นที่ฝึกอบรม
อาชีพแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาวิชาชีพต่างๆ เช่น งานบริการงานช่าง
ต่างๆ ช่างตัดผม ช่างเย็บผ้า ช่างปูน ช่างเชื่อม งานผลิตเพื่อธุรกิจการค้า ให้มีความรู้ความสามารถใน
การผลิตสินค้าหัตถกรรมหรือสินค้าอื่นตามความสนใจออกจำหน่าย สร้างงานสร้างรายได้ให้ทุกคนมี
งานทำอย่างทั่วถึง ช่วยยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ในสูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคนว่างงาน ช่วยให้
เศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีขึ้น ผ่อนคลายปัญหาอาชญากรรม

4. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1) พัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีปัญญาและคุณธรรม

(1) ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้รับการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมจากศูนย์การเรียนรู้ “ธรรมศึกษา”

(2) ช่วยให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้รับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้และทักษะ
ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

(3) เด็กที่จบธรรมศึกษาตามหลักสูตรของกรมการศาสนาจะได้รับสิทธิพิเศษ โดยจะ
ระบุ การจบไว้ในหลักฐานการจบการศึกษาของเด็ก นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้มีคำสั่งให้
สถานศึกษาพิจารณารับเด็กที่จบการศึกษาทางธรรม คือ “ธรรมศึกษา” ตรี โท เอก จากศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

(4) ช่วยทำให้เด็ก เยาวชน ผู้เรียนมีความเข้าใจในวิชาที่เรียนในโรงเรียนมากขึ้นจาก
การสอนเสริม

(5) ส่งเสริมให้เด็กแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกการทำงานเป็นหมู่ เคารพในสิทธิ
และฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(6) เสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงาน การบริหารจัดการศูนย์ฯ และแก้ไข
ปัญหาในชุมชน

(7) ก่อเกิดประโยชน์ทางปัญญา คือ สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตและอนุรักษ์และ
พัฒนาศักยภาพปัญญาของเด็กและเยาวชน

(8) ก่อเกิดประโยชน์ทางกาย คือ เสริมสร้างสุขภาวะทางกาย สนับสนุนบริการ
สุขภาพสู่ครอบครัว ส่งเสริมด้านโภชนาการ ฯลฯ

2) เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่หลากหลาย

(1) เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประเทศไทย

(2) เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจของชุมชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน
อย่างต่อเนื่อง

(3) เป็นแหล่งสืบค้นหาความรู้ได้ตลอดเวลา บริการการเรียนรู้ที่มีผลต่อการ
เปลี่ยนแปลงชีวิตของคนในชุมชน

(4) เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และพระพุทธศาสนาของชุมชน และเป็น
ศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกระดับ
ได้เข้าวัดเพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ด้วยตนเองตามอัธยาศัย และ
สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้หลากหลายตามความสนใจ

(5) เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาและเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ
ต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน

(6) เป็นการกระจายแหล่งบริการทางการศึกษา ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนให้
ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่มากยิ่งขึ้น

(7) เป็นศูนย์รวมของการยกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

(8) เป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการ
ของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิด
สังคมการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย

3) เป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

(1) สร้างความมั่นใจ เพิ่มศักยภาพและยกระดับฐานะของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการฝึกอาชีพเสริมตามความสนใจ

(2) ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พื้นฟูการอาชีพพื้นบ้านของชุมชนให้มี
เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แสวงหาความสนใจร่วมสู่ความเข้มแข็งในอนาคต

(3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพตามความสนใจ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้

(4) ส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้จากภาคบริการพื้นบ้าน เช่น นวดแผนไทย การอบสมุนไพร ให้เป็นกิจกรรมในครอบครัวและชุมชน

4) เป็นสายใยเชื่อมสัมพันธ์ชุมชน

(1) เสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้ประกอบการและชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ

(2) ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างวัด บ้าน และโรงเรียน อันจะเป็น แหล่งรวมคนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากพื้นฐานของความร่วมมือของคนในชุมชนเอง อย่างแท้จริงเนื่องจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นของชุมชนที่จัดดำเนินการโดยชุมชน โรงเรียน และวัด

(3) เป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนในการใช้ทรัพยากร ร่วมกันในชุมชน

(4) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยราชการต่างๆ เช่น กรมการศาสนา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อบจ. อบต. ทุกแห่ง ได้ให้การสนับสนุนศูนย์ฯ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของท้องถิ่น โดยมีการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนา ชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและศาสนา เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี ยึดมั่นในหลักจริยธรรมคุณธรรมและหลักประชาธิปไตย

สรุป จากการทบทวนจากการรณกรรรมต่างๆ ของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลของท้องถิ่นนั้นๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของงานใดๆตาม กระบวนการทุกขั้นตอน เช่น การร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินด้วยจิตใจ และอารมณ์ในสถานการณ์กลุ่มเป็นผลก่อให้เกิดการกระทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกับโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั้งประเทศเนื่องจากการ ดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นงานของการอุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะภาคคณะสงฆ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้มีความเมตตาจัดให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ ได้มีการอบรมแก่เยาวชน และประชาชน ที่เข้าวัดศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา น้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข ภาคคณะสงฆ์จึงมี บทบาทสำคัญที่จะเป็นปัจจัยหนึ่งในความสำเร็จของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มติมหาเถร สมาคม เรื่อง การขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนาทำให้ศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันได้ขยายไปยังทุกชุมชนอย่างรวดเร็ว ด้วยความเมตตาของคณะ สงฆ์ผู้เป็นแกนนำในการบริหารจัดการศูนย์ฯในรูปแบบของ ศูนย์หน ศูนย์ภาค และศูนย์จังหวัด โดย

ทำหน้าที่เป็นประธาน ให้คำปรึกษา ส่งเสริม สนับสนุนและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตรับผิดชอบให้สามารถดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ ตอรับของประชาชนในท้องถิ่น/ชุมชน เพราะได้รับความเมตตาจากภาคคณะสงฆ์ ในการดูแล และ ให้ความอุปถัมภ์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยมีในระดับ ศูนย์หน ศูนย์ภาค และศูนย์ จังหวัด ตามลำดับ

3.3. แนวคิดหลักการจัดการศึกษา

หลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษา

3.3.1 การกจกในการบริหารและจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหาร 4 ด้าน คือ การบริหารงาน วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงาน บุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง และพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 มาตรา 35 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมี สถานะเป็นนิติบุคคล ก็เพื่อที่จะให้สถานศึกษามี ความเข้มแข็ง คล่องตัว และสามารถบริหารจัดการ การศึกษาได้อย่างอิสระ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภารกิจการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ (กฎกระทรวง 2550 : หน้า 29 – 33 ; สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2556 : หน้า 132-135)

3.3.1.1) ด้านวิชาการ

(ก) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระ หลักสูตรท้องถิ่น

(ข) การวางแผนงานด้านวิชาการ

(ค) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

(ง) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

(จ) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

(ฉ) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

(ช) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

(ซ) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

(ฌ) การนิเทศการศึกษา

(ญ) การแนะแนว

(ฎ) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

(ฏ) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

(ฐ) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

(ท) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กรหน่วยงาน

สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

(ฒ) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

(ณ) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

(ด) การพัฒนาและใช้สื่otechnoโลยีเพื่อการศึกษา

3.3.1.2) ด้านงบประมาณ

(ก) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ

(ข) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ

(ค) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

(ง) การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

(จ) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

(ฉ) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ

(ช) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใชผลผลิตจากงบประมาณ

(ซ) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

(ฌ) การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา

(ญ) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา

(ฎ) การวางแผนพัสดุ

(ฏ) การกำหนดแบบรูปรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือ

สิ่งก่อสร้าง ที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด

(ฐ) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ

(ท) การจัดหาพัสดุ

(ฒ) การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ

(ณ) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

(ด) การเบิกเงินจากคลัง

- (ต) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- (ถ) การนำเงินส่งคลัง
- (ท) การจัดทำบัญชีการเงิน
- (ธ) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
- (น) การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

3.3.1.3) ด้านการบริหารงานบุคคล

- (ก) การวางแผนอัตรากำลัง
- (ข) การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- (ค) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- (ง) การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- (จ) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
- (ฉ) การลาของบุคลากรสังกัดสถานศึกษาที่ไม่มีระเบียบกำหนดไว้โดยเฉพาะ
- (ช) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- (ซ) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- (ฌ) การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
- (ญ) การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
- (ฎ) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- (ฏ) การออกจากราชการ
- (ฐ) การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ
- (ท) การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทาน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- (ฅ) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- (ณ) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
- (ด) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- (ต) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการ ศึกษา

- (ถ) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

(ท) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3.1.4) ด้านการบริหารทั่วไป

- (ก) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- (ข) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- (ค) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- (ง) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- (จ) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- (ฉ) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- (ช) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- (ซ) การดำเนินงานธุรการ
- (ฌ) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- (ญ) การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- (ฎ) การรับนักเรียน
- (ฏ) การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
- (ฐ) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย (ท) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- (ฒ) การทัศนศึกษา
- (ณ) งานกิจการนักเรียน
- (ด) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- (ต) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- (ถ) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- (ท) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- (ธ) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- (น) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

อำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านวิชาการ (ข) (ง) (ญ) ด้านงบประมาณ (ก) (ข) (ง) (ช) (ณ) ด้านการบริหารงานบุคคล (ก) และด้านการบริหารทั่วไป (ค) (ฎ) (ฏ) (ท) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย

จากการศึกษาแนวคิดภารกิจในการบริหารและการจัดการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า ภารกิจในการบริหารและการจัดการศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

3.3.2 หลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามภารกิจ อำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมี ประสิทธิภาพภายใต้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับทางสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน, 2549 : หน้า 19) ได้กล่าวถึงอุดมการณ์และหลักการ จัดศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

3.3.2.1 อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้อง จัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างเป็น รากฐาน ที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประเทศ ที่ยั่งยืนในอนาคต

3.3.2.2 หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์

ประหยัด อุดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมไทยและสังคมโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วม ในการบริหารและการจัดการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี และตอบสนองความต้องการท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์ หลักการ และมาตรฐานในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องระหว่างสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ

3.3.2.3 บทบาทอำนาจหน้าที่และความสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้บริหาร สถานศึกษา สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานทางการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (สำนักนิติการ ส านักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2555 : หน้า 38-53) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะประกอบไปด้วยโรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน หน่วยงานทางการศึกษา หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐ หรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่ หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่

- 1) จัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการ บุคคล งบประมาณ บริหาร ทั่วไป
- 2) จัดตั้ง/รับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณ
- 3) พัฒนาหลักสูตร/จัดการเรียน การสอน
- 4) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ
- 5) กำกับ ติดตามประเมินผลตามแผนงาน โครงการ

6) ระดมทรัพยากร ปกครอง ดูแลบำรุงรักษาทรัพย์สินฯ

7) จัดระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา

8) ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน สร้างความสัมพันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา2557 : หน้า 81) ได้แก่ 1) ควบคุม ดูแล ให้การบริหารบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการ ตามที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากำหนด 2) พิจารณาความดีความชอบของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา 3) ส่งเสริมสนับสนุนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ใน สถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) จัดทำมาตรฐานภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3.2.4 ความสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลัก ที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนและสังคม ภายใต้อำนาจหน้าที่ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ค่านิยม จริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ จันทรานิ สงวนนาม (2550 : หน้า 123) ที่กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาเป็น หน่วยงานที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการ ผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบ อย่างใกล้ชิดต่อการศึกษา ที่จะให้ เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหาร สถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ และยังสอดคล้องกับ Hoy and Miskel (2001 : p. 24) ที่ได้ กล่าวถึงโรงเรียนในแง่มุมของระบบสังคม ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการทางสังคมในโรงเรียน และผลผลิตของ โรงเรียน ดังรายละเอียดคือ 1) ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ตัวป้อนในระบบการศึกษา ได้แก่ นักเรียน โดยมี จุดประสงค์หลัก คือ การพัฒนารวมไปถึง คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการซึ่งเป็น องค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานตาม กระบวนการ 2) กระบวนการทางสังคมในโรงเรียนและผลผลิตของโรงเรียน หมายถึง ระบบ สถานศึกษาที่เป็นองค์กรเป็นทางการ ได้แก่ กระบวนการเรียน การสอนและผลผลิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ระบบย่อยของสมาชิกซึ่งประกอบระบบย่อยที่เป็น ทางกร เช่น การจัดโครงสร้างการบริหาร ระบบย่อยไม่เป็นทางการ เช่น การที่บุคลากรในโรงเรียน รวมตัวกัน ระบบปัจเจกบุคคล สมาชิกแต่ละ

คนมีความเป็นตัวตนของตนเองกล่าวคือ ผู้บริหารต้องปรับ พฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวัง ครูผู้สอน เป็นบุคลากรหลักของโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่เป็นครูผู้สอนใน ส่วนตัวครูเองก็มีความต้องการเฉพาะ ตนต้องการความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ คนงานนักการ ภารโรง มีขีดจำกัดในด้านหน้าที่และ รายได้ อย่างไรก็ตาม ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน ส่วนนักเรียนใน ฐานะผู้รับบริการที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตร ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเด็กวัยรุ่น โรงเรียนจึง จำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสนองความต้องการของโรงเรียนและตนเอง เกิดเป็น พฤติกรรมการทำงานในโรงเรียน เช่น การ บริหารงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การรักษา สถานภาพ การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ และ การสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคม โรงเรียนได้แลกเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ความสามารถและทักษะอื่น ๆ ต่อกัน จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าสถานศึกษาเป็น หน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับ หากจะพัฒนาผู้เรียนมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ จะต้อง พัฒนาการบริหารและ การจัดการสถานศึกษาเป็นสำคัญ

3.4. แนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดและความต้องการคนในการทำงานของ ประเทศในกลุ่มอุตสาหกรรม (วาริ ชุ่มชื่น, ม.ป.ป.) ซึ่งได้ร่วมวิเคราะห์และนำเสนอถึงคุณลักษณะที่ จำเป็นของเยาวชนของประเทศด้านทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีวิถีการ ดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 จึงเกิดแนวคิดเรื่อง "ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21" โดย หน่วยงานดังกล่าวและสำนักงานด้านการศึกษาของรัฐรวมตัวก่อตั้งเป็นเครือข่าย องค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) หรือเรียกย่อๆว่า เครือข่าย P21 ซึ่งวางแผนและพัฒนากำหนดวิสัยทัศน์ กรอบความคิดและปัจจัยที่ ส่งผลต่อคนในศตวรรษที่ 21 ไว้ 4 ประการหลัก คือ 1) วิถีชีวิตของคนในสังคมยุคดิจิทัล (Digital Lifestyles) 2) การทำงานคือความรู้ (Knowledge Work) 3) เครื่องมือคือความคิด (Thinking Tools) และ 4) การวิจัยคือการเรียนรู้ (Learning Research) โดยเด็กและเยาวชนในศตวรรษนี้ นอกจากต้องมีความรู้และทักษะด้านวิชาการแล้ว ต้องรู้จักและมีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น คือ 3Rs x 7Cs (วิจารณ์ พานิช, 2555; สรวมณท์ สิทธิสมาน, 2555; (สุพจน์ อนุตรพงศ์, 2556; จอห์นสัน คริสโตเฟอร์, 2551) ดังนี้

1. ทักษะการอ่าน (Reading Skills) เป็นความสามารถในการแปลความ ตีความจากข้อมูล หรือประเด็นที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

2. ทักษะการเขียน (Writing Skills) เป็นความสามารถในการเขียนเพื่อสื่อสารได้อย่างเป็นทางการ ภาษาที่ใช้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และมีความหมายตรงประเด็นที่ต้องการสื่อสาร

3. ทักษะคณิตศาสตร์ (Arithmetic Skills) เป็นความสามารถในการใช้หลักการทางคณิตศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์ แปลความหมายและสรุปผลการวิเคราะห์นำเสนอเป็นรายงาน

4. ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา (Critical Thinking and problem solving Skills) เป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ประเมินอย่างเป็นระบบเพื่อตัดสินใจในการ แก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ

5. ทักษะการสื่อสาร (Communications, information, and media literacy) เป็น ความสามารถในการใช้ภาษาด้านทักษะการพูด การเขียน การฟังหรือท่าทางในการถ่ายทอดความคิด หรือข้อมูลได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพ

6. ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative and Innovation) เป็นความสามารถ ในการคิดสิ่งใหม่ ยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อพัฒนา สร้างสรรค์นวัตกรรมแก้ongค้กร

7. ทักษะการร่วมมือ (Collaboration, Teamwork, and Leadership) เป็นความสามารถ ในการนำเสนอ มีความรับผิดชอบเพื่อให้เกิดประโยชน์และงานบรรลุตามเป้าหมายร่วมกับทีมงาน อย่างมีประสิทธิภาพ

8. ทักษะทางสังคมและเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Self and Cross-cultural Skills) เป็น ความสามารถในการทำงานร่วมกับทีมงานที่มีความต่างด้านค่านิยมและความเชื่อได้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ที่ดีเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

9. ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) คือ เป็นความสามารถในการทำงาน โดยมีการยืดหยุ่นและปรับตัว (Flexibility and Adaptability) มีความคิดริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง (Initiative and Self-direction)

10. ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) เป็นความสามารถในการเลือกรับรู้ เลือกใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูลข่าวสาร จากสื่อในยุคดิจิทัลที่มีความหลากหลาย จากหลายช่องทางได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

อีกทั้งในแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560 – 2579 ยังระบุไว้ตามแนวทาง 3Rs + 8Cs คือ

3Rs ประกอบด้วย

1. อ่านออก (Reading)

2. เขียนได้ (WRiting)

3.คิดเลขเป็น (ARithmetics)

8Cs ประกอบด้วย

1.ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)

2.ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)

3.ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding)

4.ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership)

5. ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy)

6. ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)

7. ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)

8. ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

3.5. ตัวอย่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอลาดใหญ่

ปัจจุบัน ในพื้นที่อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ดำเนินการอยู่ 6 ที่ด้วยกันคือ

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลธารประสิทธิ์
2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดมัทตมังคลาราม
3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหงส์ประดิษฐาราม
4. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดโคกสมาณคุณ
5. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดควนลัง
6. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดหินเกลี้ยง

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างข้อมูลในอดีตเพื่อแสดงให้เห็นรายละเอียด 2 ที่ด้วยกันคือ

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดโคกสมาณคุณ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโคกสมาณคุณ ตั้งอยู่เลขที่ 1 ถนนโคกสมาณ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รหัสไปรษณีย์ 90110 จัดตั้งเมื่อวันที่ 30 เดือน มิถุนายน

พ.ศ. 2534 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 33 ปี อยู่ในเขตพื้นที่อันเป็นชุมชนพัฒนา ซึ่งในปีการศึกษานี้ ศพอ. แห่งนี้เปิดดำเนินการอยู่

คณะกรรมการบริหารตามใบจัดตั้งศูนย์ฯ ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการ ชื่อ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโคกสมาณคุณ
2. รองผู้อำนวยการ ชื่อ พระครูอมรสมานคุณ
3. เลขานุการ ชื่อ พระครูปลัดสุนทร เตชธมโม
4. ผู้ช่วยเลขานุการ ชื่อ นายวิเชียร เกตุแก้ว

มีกรรมการโดยแต่งตั้ง จำนวน 11 ท่าน คือ

1. พระครูประภัสร์ธรรมคุณ
2. พระครูโสภณคุณาทร
3. พระมหามงคล ธมมธโช
4. ร้อยเอกอรุณ นิลสุวรรณ
5. นายสุเทพ บุญศรี
6. นายไพโรจน์ สุวรรณสมนึก
7. พระปลัดวิญา ถาวโร
8. พระมหาสุเมธี ชวนปัญโญ
9. นายนิพนธ์ ชูช่วยสุวรรณ
10. ร้อยเอกเฉลิม ศิริสวัสดิ์
11. ส.ท. คิน หนูสอน

มีครูผู้สอน จำนวน 29 ท่าน เป็นบรรพชิต จำนวน 8 รูป คฤหัสถ์ จำนวน 21 คน มีรายนาม บรรพชิตทั้งหมด ดังนี้

1. พระมหาไสว ติสสวโส วุฒิ ป.ธ.9
2. พระมหาไพรัช โชติปัญโญ วุฒิ ป.ธ.4, ม.6
3. พระครูใบฎีกาจวง อภิชาติ วุฒิ ม.3, น.ธ. เอก
4. พระมหาประสาทร ปสาโท วุฒิ ป.ธ.3
5. พระมหาจรง ปญญาทีโป วุฒิ ป.ธ.4 ม.ศ. 5
6. พระสงฆ์เสริม ฐิตญาณ วุฒิ ม.3,

7. พระมหาพิทยา เขมรโต วุฒิ ป.ธ. 5 ศ.ศบ.

8. สามเณรวิระศักดิ์ แก้วศิริ วุฒิ ม.6, ป.ธ. 4

มีนักเรียนจำนวน 388 คน สถานที่ทำการสอน ใช้อาคารของ โรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน จำนวน 2 หลัง ห้องเรียนจำนวน 11 ห้อง สามารถรับนักเรียนได้มากที่สุด จำนวน 1350 คน เปิดสอนเฉพาะวันอาทิตย์ในช่วงเวลา 08.00 น. ถึงเวลา 12.00 น.ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ รวมเวลาตลอดปี จำนวน 130 ชั่วโมง

โดยมีวิชาที่สอนคือ

1. สอนธรรมศึกษาตรี – โท – เอก

2. วิชาที่สอนพิเศษได้แก่ นาฏศิลป์

โดยมีกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันเฉลิมพระชนมพรรษา และโครงการหรือ กิจกรรมที่สอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่โดยตลอดระยะเวลาเรียน

ดำเนินการโดยงบประมาณค่าใช้จ่ายตลอดปี จำนวนทั้งสิ้นเป็นเงิน 100,000 บาท

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดชลธารประสิทธิ์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดชลธารประสิทธิ์ ตั้งอยู่เลขที่ 85 บ้านหัวควาย หมู่ที่ 9 ตำบล คูเต่า อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัด สงขลา รหัสไปรษณีย์ 90110 โทรศัพท์ 08-5595-8207 จัดตั้งเมื่อวันที่ 11 เดือน มิถุนายน พ.ศ.2560 อยู่ในเขตพื้นที่อันเป็นชุมชนพัฒนา ซึ่งในปีการศึกษานี้ ศพอ. แห่งนี้เปิดดำเนินการอยู่

คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการ ชื่อ พระครูพิพัฒน์โชติ ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอหาดใหญ่ เจ้าอาวาสวัดดอน

2. รองผู้อำนวยการ ชื่อ พระมหาธวัชชัย กิตติปัญโญ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดชลธารประสิทธิ์

3. รองผู้อำนวยการ ชื่อ นางสาวประจวบ ปาณชาติ ตำแหน่ง อติตข้าราชการบำนาญ

4. เลขานุการ ชื่อ นายศักดิ์ศิริ ทิพย์มณี

5. ผู้ช่วยเลขานุการ ชื่อ นายเสนอ ช่วยชูกุล ตำแหน่ง อติตข้าราชการบำนาญ

มีกรรมการโดยแต่งตั้ง จำนวน 6 ท่าน คือ

1. พระครูปลัดภูวนัย สุเมธโส เจ้าอาวาสวัดศรีสว่างวงศ์
2. นายประยูร อินทมนี กำนันตำบลคูเต่า
3. นายตั้น พรหมชนะ ไวยาวัจกรวัดชลธารประสิทธิ์
4. นายชาติชาย ธรรมชูโชติ
5. นายชัยวัฒน์ รัตนพงศ์ ไวยาวัจกรวัดชลธารประสิทธิ์
6. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดชลธารประสิทธิ์

มีครูผู้สอน จำนวน 9 ท่าน เป็นบรรพชิต จำนวน 4 รูป คฤหัสถ์ จำนวน 5 คน มีรายนามทั้งหมด ดังนี้

1. พระมหาวัชชัย กิตติปัญญา พุทธศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) ป.ธ.๓ น.ธ.เอก
2. พระสมุห์พงษ์ศักดิ์ พรหมญาโน พุทธศาสตรบัณฑิต (ศาสนา) น.ธ.เอก
3. พระใบฎีกาภูเดชา อธิปัญญา รัฐศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) น.ธ.เอก
4. สามเณรอิสเรศ ถวิลรัตน์ ป.6 น.ธ.ตรี
5. นายศักดิ์ศิริ ทิพย์มณี พุทธศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) ป.ธ.5 น.ธ.เอก
6. นางสาวกิตติลักษณ์ ทิพย์มณี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีสารสนเทศ)
7. นางสาวภัทรินญา ดวงสุวรรณ ปวช. ธ.ศ.ตรี
8. นางสาวสุทธิตา สุวรรณชาติรี ม.6 ธ.ศ.ตรี
9. นางสาวพิรุฬห์พร พูลสวัสดิ์ ม.5 ธ.ศ.ตรี

มีนักเรียนจำนวน 59 คน สถานที่ทำการสอน ใช้อาคารของ วัดชลธารประสิทธิ์ เปิดสอนเฉพาะวันอาทิตย์ในช่วงเวลา 08.00 น. ถึงเวลา 14.30 น.ระหว่างเดือน มิถุนายน ถึงเดือน พฤษภาคม รวมเวลาตลอดปี จำนวน 200 ชั่วโมง

โดยมีวิชาที่สอนคือ

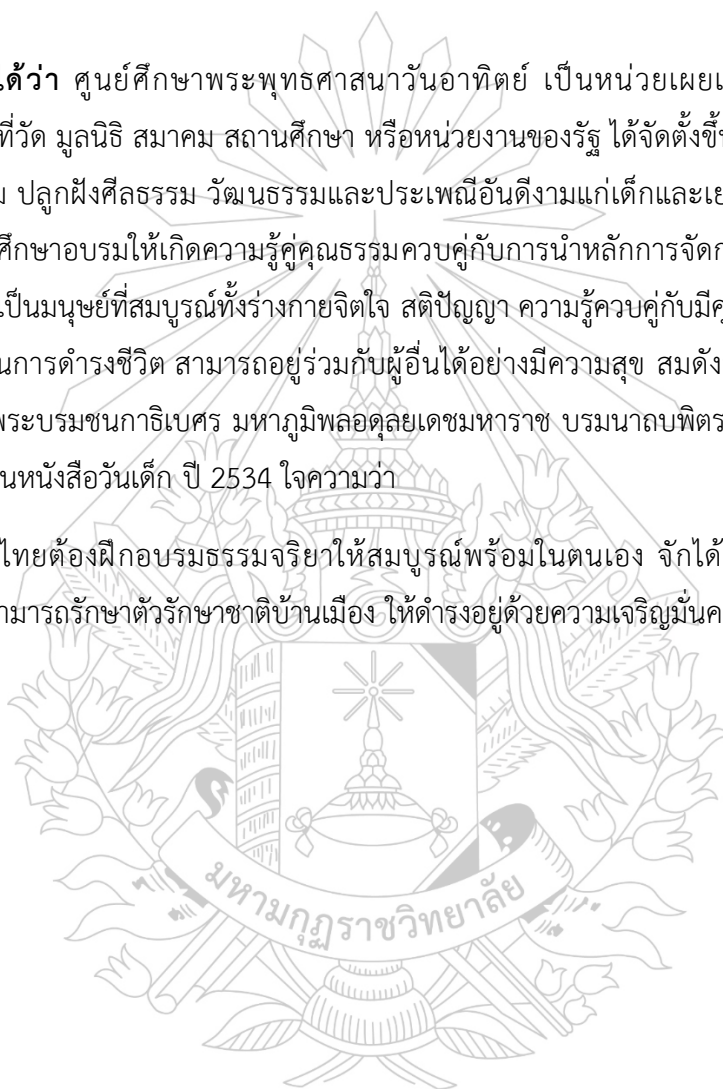
1. สอนธรรมศึกษาตรี – โท – เอก

2. วิชาที่สอนพิเศษได้แก่ มโนราห์ คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษโดยมีกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันเฉลิมพระชนมพรรษา และ โครงการหรือ กิจกรรมที่สอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่โดยตลอดระยะเวลาเรียนดำเนินการโดยงบประมาณค่าใช้จ่ายตลอดปี จำนวนทั้งสิ้นเป็นเงิน 200,000 บาท

3.6. สรุป

สรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรม ปลุกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมควบคู่กับการนำหลักการจัดการศึกษาเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่กับมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สมดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ปี 2534 ใจความว่า

“เด็กไทยต้องฝึกอบรมธรรมจริยาให้สมบูรณ์พร้อมในตนเอง จักได้เป็นคนดีมีคุณ มีประโยชน์ และสามารถรักษาตัวรักษาชาติบ้านเมือง ให้ดำรงอยู่ด้วยความเจริญมั่นคงต่อไปได้”

บทที่ 4

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำบทสัมภาษณ์จากผู้ที่มีบทบาทในเรื่องดังกล่าวในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มาวิเคราะห์ตามกรอบงานวิจัยและกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

- 4.1. การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาการ
- 4.2. การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงบประมาณ
- 4.3. การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารงานบุคคล
- 4.4 วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารทั่วไป
- 4.5 สรุป

4.1. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาการ

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยคณะสงฆ์ มีการจัดการอย่างมีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านวิชาการ โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดย มีการเตรียมงาน ประชุมปรึกษาหารือกันในระดับผู้บริหาร เพื่อการวางแผนงานประจำปีในการที่จะนำความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชาธรรมศึกษา ในระดับชั้น ตริ โท เอก ของระดับปฐมศึกษา มาดำเนินการให้นักเรียนที่เข้ามาเรียนได้รับองค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา รวมถึงด้านต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยไม่เพียงแต่ในเชิงวิชาการที่สอดคล้องกับห้องเรียนประจำเท่านั้น องค์ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา การเป็นผู้นำศาสนพิธี ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมต่าง ๆ ก็ล้วนที่มีการบรรจุลงไปเป็นหลักสูตรของแต่ละศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่าง ๆ โดยมีการจัดระยะเวลาแผนงาน และวางแผนการดำเนินการไว้ล่วงหน้าในแต่ละปี เนื่องจากว่าในทุก ๆ ปีนั้น วิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ได้ก้าวกระโดดอย่างรวดเร็ว องค์ความรู้ด้านวิชาการได้ถูกนำมาในการเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนในการที่จะทำให้นักเรียนก้าวหน้าเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน โดยเกิดการผสมผสานระหว่างความรู้ด้านวิชาการที่มาจากห้องเรียนหลักของนักเรียนในโรงเรียนกับวิชาการที่ได้มาจากทางด้านศาสนาวัฒนธรรม อีกทั้ง ยังมีการวางแผนงานในการที่จะนำเด็กนักเรียนไปทัศนศึกษาจากสถานที่จริง ทั้งสถานที่ทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่จังหวัด

และพื้นที่ต่างจังหวัด จึงนับได้ว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีการจัดการวางแผนอย่างมีคุณภาพในการพัฒนาด้านวิชาการ ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ให้ข้อมูลว่าพระสงฆ์และผู้บริหารรวมถึงครูผู้สอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นมีการประชุมหารือกันก่อนที่จะเปิดภาคเรียน โดยในส่วนด้านวิชาการจะใช้วิชาธรรมศึกษาในระดับชั้น ตริ โท และเอกเป็นหลัก โดยการจัดกลุ่มเด็กนักเรียน เพราะว่ามีข้อมูลเดิมของเด็กที่สอบได้อยู่แล้ว ก็จะทำให้เด็กคนไหนผ่านระดับไหนมา วิชาธรรมศึกษานี้สามารถวางแผนการเรียนของเด็กๆได้เป็นระยะยาวถึง 3 ปีการศึกษาด้วยกัน โดยที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 ให้ข้อมูลว่าความรู้ด้านศาสนพิธีในยุคปัจจุบันนี้ในสังคมเมืองที่ศูนย์ ฯ ตั้งอยู่นั้นหาผู้นำที่มีความเข้าใจในการประกอบศาสนพิธีได้ยากจึงได้มีการวางแผนในเรื่องวิชาการที่จะนำองค์ความรู้ในด้านการประกอบศาสนพิธีมาสอนให้เด็กนักเรียนสามารถนำไปประกอบพิธีได้ โดยเน้นผลลัพธ์ในการปฏิบัติ และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ได้ให้ข้อมูลว่าทางศูนย์ ฯ มีการวางแผนงานเชิงวิชาการอีกทั้งได้สอดแทรกองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นให้เด็กนักเรียนได้ฝึกฝน และวางแผนในเชิงประจักษ์คือให้เด็ก ๆ สามารถที่แสดงบนเวทีในระดับต่างๆได้ รวมถึงการได้พานักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อให้เกิดภูมิปัญญาเห็นของจริงในสถานที่ข้างนอกด้วยเช่นกัน

2) ด้านการลงมือปฏิบัติ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีการลงมือปฏิบัติในการพัฒนาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาการด้วยการนำโครงสร้างแผนงานที่ได้ทำการวางแผนงานมาจัดการทำตารางการเรียนการสอน ทั้งสำหรับนักเรียนและครู โดยได้มีการประสานงานจากครูผู้สอนในด้านวิชาการต่าง ๆ ล่วงหน้า ระบุวันเวลาสถานที่ไว้ชัดเจน จัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนไว้รองรับให้นักเรียนได้รับความรู้ด้านวิชาการอย่างแท้จริง โดยมีการจัดการบริหารเวลาให้เหมาะสม ประสานงานกับครูในโรงเรียนประจำเพื่อให้ทราบว่าเด็กนักเรียนมีการเรียนการสอนวิชาอะไร อย่างไร ในระยะเวลานั้นเพราะศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่ จะมีนักเรียนที่เข้ามาเรียนส่วนมากจากโรงเรียนในชุมชนพื้นที่ ทำให้ง่ายต่อการนำแผนงานไปประสานงานกับครูในโรงเรียน อีกทั้งยังประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในด้านศิลปวัฒนธรรม มาเป็นครูผู้สอนเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านนั้น ๆ อีกด้วย รวมถึงมีการประเมิน วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนในช่วงท้าย เอาเป็นการตรวจสอบคุณภาพของการเรียนการสอน ที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้นำความรู้ทางด้านวิชาการต่างๆ วิชาธรรมศึกษา รวมถึงความรู้ทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ศาสนพิธี มาลงมือปฏิบัติ เปิดการเรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนในศูนย์ ฯ ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ให้ข้อมูลว่าพระปริยัติินเทศน์ที่เป็นครูสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น ได้นำเนื้อหาของวิชาธรรมศึกษา ในระดับชั้นต่างๆมาสอนเด็กนักเรียนโดยการมีการจัดแบ่งสรรคระยะเวลาหรือตารางสอนเพื่อให้เกิดการบริหารในเรื่องเวลาได้อย่างดี ประกอบกับหนังสืออุปกรณ์ในการสอนนั้น ทางศูนย์ ฯ จะนำแจกให้เด็ก ๆ ได้มีไว้

ใช้ สิ่งที่ไม่สิ้นเปลืองก็สามารถส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ให้ข้อมูลว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ลูกของตนได้เข้าไปเรียนนั้น เห็นว่าเด็กได้รับความรู้ความสามารถที่จะนำวิธีปฏิบัติในการนำสวดมนต์ไหว้พระ อาราธนาศีล อาราธนาธรรม กรวดน้ำอิมินา และนำกลับมาใช้ที่บ้านได้อย่างดีในการสวดมนต์ก่อนนอนเกือบทุกคืน และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 ได้ให้ข้อมูลว่า จากการที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ตนเรียนอยู่นั้นได้นำครูผู้สอนที่เป็นศิลปินพื้นบ้านทางการแสดงมโนราห์มาสอน ทำให้ตนและเพื่อนๆได้มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นตัวแทนไปแสดงมโนราห์ในงานต่าง ๆ ได้ ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 และท่านที่ 16 ได้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ตนได้เรียนอยู่นั้น มีการเรียนธรรมศึกษาเป็นส่วนมาก ทำให้ตนเองสนใจมาเรียนเพราะจะได้พบปะเพื่อนๆในวันหยุด สามารถใช้เวลาว่างในช่วงนั้นถามปัญหาการบ้านที่ครูในโรงเรียนประจำได้มอบให้ทำวันหยุดเสาร์อาทิตย์ได้อีกด้วย

3) ด้านการตรวจสอบ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่โดยได้ดำเนินการในการตรวจสอบการพัฒนาศูนย์ ฯ ในด้านวิชาการ โดยมีจุดชี้วัดผลจากประสิทธิภาพความรู้ที่เด็กนักเรียนได้นำองค์ความรู้ด้านวิชาการในแขนงต่าง ๆ แสดงออกมาเป็นรูปธรรม รวมถึงผลในการทำข้อสอบในการเรียนในโรงเรียน ผลสอบธรรมศึกษา โดยคณะครูของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ทำการติดตามผลการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนภาคปกติอย่างต่อเนื่อง และมีการให้เด็ก ๆ ได้แสดงผลงานในเชิงรูปธรรมขององค์ความรู้ในแขนงอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น องค์ความรู้ด้านศิลปะเด็ก ๆ ได้มีผลงานจากการวาดภาพซึ่งผ่านการสอนโดยอาจารย์ในศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ องค์ความรู้ที่เด็ก ๆ กล้าแสดงออกจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการเป็นผู้นำประชาชนในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี เช่น สวดมนต์ไหว้พระ อาราธนาศีล อาราธนาธรรม เป็นต้น รวมถึงมีการรวมกลุ่มการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มนักเรียนมโนราห์ จินตลีลา หรือกลุ่มวงดนตรีไทย ซึ่งสามารถออกแสดงในโอกาสต่างๆ ในชุมชน รวมถึงออกแสดงในเวทีระดับประเทศได้อีกด้วย ทั้งนี้ สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นรูปธรรมจากกิจกรรมของเด็กนักเรียนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่ นับเป็นเครื่องชี้วัด และเป็นการตรวจสอบองค์ความรู้ที่เด็ก ๆ ได้รับระหว่างเข้ามาเรียนรู้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 ให้ข้อมูลอธิบายไว้ว่าการติดตามผลของการเรียนรู้ของนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นดูจากผลการสอบธรรมศึกษาในแต่ละปี รวมถึงความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ด้านอื่นๆ มาแสดงเช่นสามารถร่ายมโนราห์ได้จนเกิดเป็นกลุ่มมโนราห์เด็กบ้านหัวควาย เป็นต้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 ให้ข้อมูลว่าการเรียนวิชาธรรมศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นสามารถทำให้ตนสอบผ่านวิชาธรรมศึกษาได้อย่างติดต่อกันสามปี ตั้งแต่ชั้นธรรมศึกษาชั้นตรี จนถึงชั้นเอก ในระดับปฐมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้ให้ข้อมูลว่า ตนเองสามารถที่จะนำคณะญาติโยมในวันพระเพื่อ

กล่าวสดมภ์ให้ไว้พระ อารยนาศีล อารยนาธรรมได้ จากการที่ฝึกฝนเรียนภาคปฏิบัติในศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จากการที่พระอาจารย์ได้ให้ปฏิบัติจริงในวันพระเมื่อปีที่ผ่านมา

4) ด้านการแก้ไข จากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ ในการพัฒนาด้าน วิชาการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่ของคณะสงฆ์ คณะผู้บริหารของศูนย์ได้มีการทำการประเมินผลงานในด้านงานวิชาการเพื่อหาข้อขาดตกบกพร่องของการดำเนินงานด้าน วิชาการอยู่เป็นประจำทุก ๆ ปี โดยการดำเนินการแก้ไขนั้นจะพิจารณาจากผลของการดำเนินงานด้าน วิชาการหรือการประเมินองค์ความรู้ของเด็กนักเรียนที่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมเป็นเกณฑ์ โดยไม่ ทำให้เด็กนักเรียนรู้สึกว่าการเข้าเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปลุกฝัง ความรู้สึกสนุกที่อยากจะเรียนรู้ให้กับเด็ก ๆ และแก้ไขในเรื่องวิชาการที่พิจารณาแล้วว่าเด็ก ๆ ไม่ถนัด ในเรื่องขององค์ความรู้นั้น หรือแม้กระทั่งการนำเทคโนโลยี สื่อที่ทันสมัย เข้ามาใช้ให้ทันต่อยุคในการ เรียนการสอนเป็นต้น ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ให้ข้อมูลว่าเนื่องจากว่าในทุกปีจะมีเนื้อหาด้านวิชาการมาเสริมเด็กนักเรียนอยู่เสมอ ๆ ทางศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ทำการประเมินทางด้านวิชาการทุก ๆ ปีอยู่เป็นประจำว่าวิชาเสริมอันไหน ที่เด็กนักเรียนไม่ค่อยสนใจ หรือชอบในวิชานั้น ทางผู้บริหารก็จะนำออกไปโดยหาวิชาเสริมเข้ามา ทดแทนในแต่ละปี เช่นเคยลองให้เด็ก ๆ เรียนภาษาบาลีเบื้องต้น แต่เด็กนักเรียนไม่ค่อยสนใจ ในปีก่อน เลยนำวิชาภาษาอังกฤษมาให้เด็ก ๆ เรียน ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 ได้ให้ ข้อมูลไว้ว่า สำหรับผลการสอบธรรมศึกษาของเด็กนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ บางคนนั้นอาจจะสอบไม่ผ่าน ทั้งนี้จึงได้นำมาพิจารณาเหตุผลเพื่อหาทางแก้ไข ปรากฏว่าพบว่าเด็กคน นั้นเขียนหนังสือไม่คล่อง จึงทำข้อสอบวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรมไม่ได้ติดนัก ทางศูนย์ ฯ จึงเน้น ผู้ปกครอง และฝึกฝนเป็นการเฉพาะให้เด็กนักเรียนหัดการเขียนให้คล่อง จนสามารถสอบธรรมศึกษา ผ่านระดับชั้นตรี ระดับปฐมศึกษาได้ในปีที่ผ่านมา และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้ให้ข้อมูลว่าเนื่องจาก ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการสอนการใช้เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับ โปรแกรมในการออกแบบเอกสารต่าง ๆ ทำให้เด็ก ๆ ไม่ติดเกมส์มาก แต่ใช้มือถือออกแบบรายงาน เพื่อส่งครูแทน เป็นการแก้ปัญหาได้อย่างหนึ่ง

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นในหัวข้อนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน พื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้นำหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือ หรือแนวทางในการพัฒนาด้านวิชาการให้เด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่ได้มีองค์ความรู้วิชาการในแขนงต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดปัญญา ทำให้เยาวชนสามารถพัฒนา ตนเอง สังคม รวมถึงประเทศชาติต่อไปได้ในอนาคต รวมถึงเป็นการปลูกฝัง ความมีปฏิสัมพันธ์ของ เยาวชนกับพระพุทธศาสนาได้อย่างดียิ่ง

4.2. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงบประมาณ

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยคณะสงฆ์ มีการจัดการอย่างมีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านงบประมาณ โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) **ด้านการวางแผน** คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการวางแผนงบประมาณโดยการประชุมหารือกับคณะกรรมการทำงานของผู้บริหารในแต่ละศูนย์เพื่อประเมินจำนวนนักเรียนที่คาดว่าจะสามารถเข้ามาเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ในแต่ละปี เพื่อที่จะทำร่างขอจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะงบประมาณจากหน่วยงานราชการนั้นมีด้วยกันสองทางด้วยกันคือ 1. งบประมาณจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งจะจัดสรรงบประมาณจากจำนวนเด็กนักเรียนในแต่ละศูนย์รวมถึงเงินอุดหนุนสถานที่ด้วย และ 2. งบประมาณจากหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องประสานงานเพื่อการจัดสรรงบประมาณในส่วนของงานด้านศาสนาและศิลปกรรม 3. งบในการอุดหนุนโครงการพิเศษ เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น เพื่อจัดทำร่างงบประมาณในการวางแผนของการใช้จ่ายเงินในการดำเนินโครงการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ รวมถึงการวางแผนค่าใช้จ่ายในการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานภายใน เช่น ค่าอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น โดยมีมาตรการแผนสำรองเงินค่าใช้จ่ายจากทางพระสงฆ์ในการช่วยเหลือด้วยเงินวัดหรือปัจจัยส่วนตัวของเจ้าอาวาส รวมถึง การช่วยเหลือจากคณะครูจิตอาสาในพื้นที่ในการขับเคลื่อนศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ได้ให้ข้อมูลว่า ในทุก ๆ ปี ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะทำการประชุมกันภายในเพื่อแสดงงบประมาณเงินคงเหลือจากปีที่ผ่านมาหลังจากแจกทุนการศึกษาเด็กนักเรียนที่จบไปแล้ว และทำการประสานงานกับหน่วยงานราชการว่ามีเงินอุดหนุนเหมือนปีก่อน ๆ ไหม จากนั้นก็ทำแผนในการประเมินค่าใช้จ่ายจากจำนวนเด็กนักเรียนที่คาดว่าจะเข้ามาเรียนในปีที่จะถึงต่อไปเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนงบประมาณ โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้ให้ข้อมูลว่าในทุกปีจะทำการสำรวจจำนวนเด็กนักเรียนที่คาดว่าจะเข้ามาเรียนโดยสำรวจจากจำนวนเด็กนักเรียนในโรงเรียนประจำเป็นฐานข้อมูล เพื่อที่จะประเมินค่าใช้จ่ายจากสถิติจำนวนเด็กนักเรียนในปีที่ผ่านมา ๆ มา จากนั้นก็จะประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีจิตศรัทธาซึ่งส่วนมากเป็นคนในพื้นที่ร่วมเป็นเจ้าภาพ รวมถึงคณะสงฆ์ในการที่จะบริจาคเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่าย แล้วผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 ได้ให้ข้อมูลว่า เรื่องงบประมาณนั้นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการวางแผนทางการเงินอยู่แล้วทุกปี โดยอาศัยข้อมูลเก่าที่ผ่านมาเป็นแนวทาง แต่ที่

สำคัญคือการวางแผนในการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้มีจิตศรัทธามาร่วมกันเป็นเจ้าภาพในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก

2) ด้านการลงมือปฏิบัติ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีการลงมือปฏิบัติในการพัฒนาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงบประมาณ โดยที่พระสงฆ์ได้ร่วมกับคณะบริหารของศูนย์ ฯ ในการจัดทำแบบของงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และนำมาบริหารเงินงบประมาณด้วยความโปร่งใส มีการประหยัดในการนำเงินงบประมาณออกมาใช้ ซึ่งถ้าในส่วนที่สามารถจะมีผู้มีจิตศรัทธาในการเป็นเจ้าภาพ เช่น อาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียนการสอน หรือแม้กระทั่งครูวิทยากรจากภายนอก ก็จะทำให้การประชาสัมพันธ์ ให้ผู้สนใจร่วมเป็นเจ้าภาพค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้ ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นคณะผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ได้ร่วมมือร่วมใจกัน เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่จะสามารถพัฒนาลูกหลานของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และในส่วนการใช้จ่ายนั้น มีการจัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย แสดงให้เห็นอยู่เสมอ มีการเปรียบเทียบราคาพัสดุในการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายเงินงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ได้ให้ข้อมูลว่าทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ดำเนินการหลังจากวางแผนงานในเรื่องงบประมาณอย่างทันที ในการติดต่อหน่วยงานราชการ ทั้งจากสำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัด เพื่อแสดงจำนวนเด็กนักเรียนที่มาลงทะเบียนเรียนในศูนย์ ฯ ของทางวัด ทำให้สำนักงานวัฒนธรรมสามารถที่จะมีข้อมูลในการจัดทำงบประมาณเงินอุดหนุนได้ อีกทั้งได้ประสานไปยังเทศบาลตำบล เพื่อยืนยันการของบุดหนุนช่วยเหลือ และหลังจากได้งบประมาณมาแล้วการจัดทำบัญชีก็เป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อความโปร่งใสของการดำเนินงาน โดยในการประชุมบุคลากรภายใน และประชุมผู้ปกครองจะมีการชี้แจงการใช้จ่ายงบประมาณด้วยทุกครั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ได้ให้ข้อมูลว่าจากการที่บุตรของตนได้เข้าไปศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นในทุกๆอาทิตย์ที่ตนได้เข้าไปส่งจะมีการพูดคุยสนทนากับทางพระภิกษุหรือครูผู้สอน จะสอบถามอยู่เสมอว่าเขาทำอะไรบ้าง ก็จะคุยกับกลุ่มผู้ปกครองเพื่อขอเป็นเจ้าภาพในส่วนนั้น ๆ ซึ่งนับได้ว่าที่ศูนย์มีการประชาสัมพันธ์ในการขอความช่วยเหลือได้เป็นอย่างดี และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 ได้ให้ข้อมูลว่าจากที่ได้สังเกตการณ์ใช้จ่ายงบประมาณของทางศูนย์ ฯ มีการดำเนินงานการใช้จ่ายอย่างประหยัดและเหมาะสม บุตรของตนได้รับสวัสดิการอย่างครบถ้วนทำให้มีความสุขในการที่จะมาเรียนทุกวันอาทิตย์

3) ด้านการตรวจสอบ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่โดยได้ดำเนินการในการตรวจสอบการพัฒนาศูนย์ ฯ ในด้านงบประมาณด้วยการตรวจสอบ เปรียบเทียบ ค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้น โดยไม่ได้ผูกขาดการซื้อสินค้าจากเจ้าใดเจ้าหนึ่ง เช่น ค่าข้าวสาร วัตถุดิบอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย รวมถึงมีการประเมินเงินงบประมาณที่คงเหลือกับระยะเวลาในการเรียนการสอนอยู่ทุกระยะ

เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ ฯ เป็นไปได้อย่างราบรื่น และการหมั่นตรวจสอบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ทาง ภาครัฐบาลอยู่บ่อย ๆ ในข่าวสารต่าง ๆ ที่อาจจะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อมาช่วยเหลือกิจกรรม ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในพื้นที่ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจาก ผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ได้ให้ข้อมูลว่าในการประชุมทุกๆครั้งทางศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการชี้แจง แสดงรายรับรายจ่ายและเงินคงเหลือ ซึ่งจากการสังเกต พบว่าราคาอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้นมีราคาที่เหมาะสม ผล อีกทั้งบางร้านค้าก็ยังมีจิตศรัทธาใน การบริจาคสิ่งของเพิ่มเติมให้กับทางศูนย์ ฯ อีกด้วย โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 ได้ให้ความเห็นว่า อาหารกลางวันทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้จัดเตรียมให้ตนและเพื่อน ๆ นั้นถือว่า เหมาะสมมาก ในกับข้าวมีเนื้อไม่เหนียวเกินไป รวบรวมทั้งอาหารทอด และ ไข่ สามารถดัดแปลงได้ไม่อัน และ มีขนมแจก น้ำหวานแจก ทำให้ตนมีความสุขในการมาเรียนอย่างมาก และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 ได้ให้ ข้อมูลว่า หลังจากที่มีการจัดซื้อจัดจ้างไปแล้ว ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ทำการ ตรวจสอบอุปกรณ์ทุกครั้งที่เราให้นำมาส่ง แม้กระทั่งอาหารที่ได้ทำการว่าจ้างไป ก็จะตรวจสอบ วัตถุดิบด้วยเนื่องจากสามารถทำได้เพราะผู้ประกอบการใช้ครัวของวัดในการประกอบอาหาร รวมถึงมี การแจ้งเมนูรายการอาหารกลางวันให้ทางศูนย์รับทราบด้วย

4) ด้านการแก้ไข จากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ ในการพัฒนาด้าน งบประมาณของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่นั้น ได้มีการแก้ไขปัญหาในเรื่อง งบประมาณ โดยการติดตาม ทบทวน และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณอยู่เสมอ รวมถึงการ ตรวจสอบงบประมาณที่คงเหลือเพื่อให้การดำเนินงานไม่สะดุด ทั้งนี้ด้วยการตรวจสอบราคาวัสดุ วัตถุดิบในการจัดการอาหารกลางวัน และยังมีมีการป้องกันการเบิกจ่ายเงิน โดยให้มีผู้อนุมัติหรือเบิก ถอนเงินจากธนาคารโดยไม่ผูกขาดผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ รวมถึงการ จัดการด้านการประชาสัมพันธ์ให้คณะญาติโยมได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพในส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งมีข้อมูลที่ สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ให้ข้อมูลว่า ทางศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีบัญชีธนาคารโดยการเบิกถอนนั้นผู้อำนวยการศูนย์ ฯ จะลงนาม ร่วมกับคณะกรรมการอีก 2 ท่าน ที่อยู่ในคณะกรรมการบริหาร และจะต้องได้รับการอนุมัติจากที่ ประชุมเท่านั้น ส่วนงบสำรองจ่ายในกรณีจำเป็นทางผู้อำนวยการศูนย์จะสำรองเงินส่วนตัวออกไปก่อน และทำรายการหลักฐานไว้แจ้งในที่ประชุมเพื่ออนุมัติ เนื่องจากว่าในแต่ละอาทิตย์ที่เด็กมาเรียน อาจจะมีเรื่องจำเป็นที่จะต้องสำรองเงินจ่ายออกไปก่อน วิธีนี้เป็นการแก้ปัญหาได้อย่างหนึ่ง โดย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้ให้ข้อมูลว่า ในการประชุมผู้ปกครองจะมีการตั้งผู้บริจาคของศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และเนื่องจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นี้ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง คนรอบครัวของเด็กนักเรียนค่อนข้างมีฐานะ จึงทำให้เงินบริจาคเพื่ออุดหนุนงบประมาณศูนย์มี

พอสมควร จึงช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายได้อีกทั้ง ยังมีผู้ปกครองที่เสนอเป็นเจ้าภาพอาหารกลางวัน ในหลาย ๆ ครั้งด้วยเช่นกัน และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 ยังได้ให้ข้อมูลอีกว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการประชาสัมพันธ์ขอเป็นเจ้าภาพอาหารกลางวัน โดยขึ้นตารางแสดงไว้ ซึ่งเป็นทางแก้ไขปัญหาจากการที่งบประมาณของทางราชการมีไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นในหัวข้อนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คณะสงฆ์ได้มีการนำหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง โดยได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลผ่านทางสำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัด รวมถึงองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งยังมีการดำเนินการของงบประมาณในส่วนโครงการย่อยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการดำเนินงานของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในบางกรณีงบประมาณที่สนับสนุนไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริง ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก็ได้อาศัยความมีจิตศรัทธาของคณะพุทธบริษัท ในการช่วยเหลือด้านงบประมาณ ไม่ว่าจะจากทั้งคณะพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองรวมถึงญาติโยมในพื้นที่และได้รับการสนับสนุนด้วยดีมาตลอด เนื่องเพราะการเล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่สามารถทำให้ลูกหลานของคนในชุมชน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมถึงเกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองได้ต่อไปในอนาคต

4.3. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารงาน

บุคคล

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยคณะสงฆ์ มีการจัดการอย่างมีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการบริหารงานบุคคล โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีวางแผนงานในการพัฒนาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารงานบุคคลอยู่เป็นประจำทุกภาคปีการศึกษา โดยมีการปรับปรุงแผนผังองค์กรในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ระดับผู้บริหาร ระดับครูสอนประจำวิชา ระดับครูสอนในวิชาพิเศษในแขนงต่าง ๆ พี่เลี้ยง ผู้ประสานงาน รวมถึงแม่ครัว เป็นต้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการแบ่งงานการรับผิดชอบ และไม่ให้เกิดสภาวะแบกภาระความรับผิดชอบที่มากเกินไป ซึ่งเกิดได้ด้วยการกระจายงานแบ่งงานออก รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของบุคลากรภายในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการที่จะ

ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ ในการส่งบุคลากรไปอบรมเพิ่มเติมความรู้ อาทิเช่น ส่งพระภิกษุไปอบรมพระวิทยากรเป็นต้น เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับการเรียนรู้โดยไม่มีความรู้สึกลัวว่าเมื่อในการรับฟังความรู้, การส่งบุคลากรไปอบรมเกี่ยวกับโปรแกรมทางเทคโนโลยี เช่น Canva หรือโปรแกรม AI ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนสนใจและสนุกในการเรียนรู้ในการทำงานผ่านเทคโนโลยี โดยในการจัดทำแผนผังองค์กรในแต่ละครั้ง จะมีการประชุมและยอมรับเห็นชอบในหน้าที่การรับผิดชอบของบุคลากรเสมอทุกครั้งซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ให้ข้อมูลว่า ที่ผ่านมาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการวางแผนในการที่จะจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานที่จะต้องรับผิดชอบ โดยให้ความสำคัญกับบุคลากรทางด้านวิชาการเป็นหลัก เพื่อที่จะให้นักเรียนที่เข้ามาเรียนได้องค์ความรู้ที่ดีในการเข้ามาเรียน ส่วนในองค์ความรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรมก็จะเชิญศิลปินท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรพิเศษ โดยมีการกำหนดวันและเวลาไว้ล่วงหน้า โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 13 ได้ให้ข้อมูลว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการวางแผนกำหนดผังบุคลากรที่จะทำหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้สะดวกในการรับรู้หน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 ได้ให้ข้อมูลว่าการวางแผนในการกำหนดหน้าที่บุคลากรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะดูความเหมาะสมในเรื่องไม่ให้อาจารย์ที่ไปตกอยู่กับคนหนึ่งคนใดมากเกินไป อีกทั้งทุกคนที่มาทำงานในนี้เป็นจิตอาสา ซึ่งไม่หวังผลตอบแทนทำให้เรื่องค่าตอบแทนในการทำงานไม่เป็นอุปสรรคในการทำงาน สามารถดึงบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งได้เป็นอย่างดี

2) ด้านการลงมือปฏิบัติ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยการลงมือปฏิบัติในการพัฒนาด้านการบริหารงานบุคคลโดยยึดถือแผนผังองค์กรเป็นหลัก ในเบื้องต้น ทั้งนี้บางสถานที่พบว่าได้มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าให้ทางนักเรียนหรือผู้ปกครองได้ทราบว่าจะมีอาจารย์ผู้ใดมาทำการสอนในรายวิชาที่เด็กๆสนใจเป็นต้น เพราะเนื่องจากว่าชื่อเสียงหรือวิธีการสอนของอาจารย์บางท่านนั้น เด็กนักเรียนจะมีความชื่นชมเป็นพิเศษ ซึ่งอาจจะเป็นแรงจูงใจในการที่จะทำให้เด็กนักเรียนสนใจที่จะมาเรียนได้มากเช่นกัน อีกทั้งในแต่ละศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิยังมีความยืดหยุ่นสำหรับเหตุจำเป็นต่างๆ ที่ไม่สามารถทำให้ครูผู้สอนได้เดินทางมาสอนได้เป็นรายกรณีไป รวมถึงการจัดทำเกียรติบัตร ในการแสดงความขอบคุณสำหรับบุคลากรที่ได้ช่วยเหลืองานในทุก ๆ ปี และเรื่องอาหารกลางวันจัดทำโดยแม่ครัวนั้นเป็นอาหารที่มีคุณภาพทำให้เด็ก ๆ สามารถรับประทานได้อิ่มและมีความสุขจากบุคลากรแม่ครัวที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้เตรียมไว้ให้ ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ให้ข้อมูลว่าวัดในตำบลที่ตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งนี้ มีการจัดทำแผนผังองค์กร กำหนดหน้าที่บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนงาน ตารางเรียน ตารางสอน ทำให้ตนสามารถรู้ได้ว่าจะต้องเตรียมเนื้อหาส่วนไหนไปสอนเด็กนักเรียน จะ

ได้เตรียมการล่วงหน้า โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากเห็นตารางเรียนของตนซึ่งมีการระบุวิชาและครูผู้สอน ทำให้ตนรู้ล่วงหน้าว่าจะได้เรียนกับคุณครูคนไหน ซึ่งส่วนมากจะเป็นคุณครูที่รู้จักและเด็กนักเรียนชื่นชอบในการสอนของท่านมาก เป็นแรงดึงดูดให้ได้เข้าไปเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างหนึ่ง และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้ให้ข้อมูลว่า คุณภาพของอาหารกลางวันทางแม่ครัวได้จัดทำให้บุตรหลานของตนได้ทานนั้น มีคุณภาพ ทำให้ตนไม่ต้องเป็นห่วงในเรื่องนี้ เนื่องจากตัวแม่ครัวเป็นคนในท้องถิ่นที่ เด็ก ๆ ที่มาเรียนก็เป็นลูกหลานของเขา เขาก็เต็มที่ในการจัดการเรื่องอาหารการกินให้กับเด็ก ๆ

3) ด้านการตรวจสอบ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่โดยได้ดำเนินการในการตรวจสอบการพัฒนาศูนย์ ฯ ในด้านบริหารงานบุคคล ด้วยการจัดทำป้ายแผนผังบุคลากรแสดงไว้ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบ ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนขององค์กร ที่บุคลากรภายในและภายนอกสามารถที่จะรับรู้ถึงบุคลากรในองค์กร ว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบเช่นไร ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการแอบอ้างเป็นต้น รวมถึงในทุกครั้งมีจัดกิจกรรมจะมีใบลงบันทึกเวลาการทำงานที่ของบุคลากรด้วยทุกครั้ง อีกทั้งยังมีการทำแบบประเมินคุณภาพของบุคลากรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปลายปีการศึกษาโดยทั้งจากบุคลากรภายในองค์กร ผู้ปกครอง และเด็กนักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็นจากคำถามทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งแบบประเมินนี้เองจะสามารถนำมาตรวจสอบคุณภาพของบุคลากรได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญสถิติและผลงานของเด็กนักเรียนที่ปรากฏเป็นรูปธรรมนี้เองจะเป็นการชี้วัดคุณภาพของบุคลากรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ว่ามีการพัฒนาตนเองในส่วนงานที่รับผิดชอบมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 ได้ให้ข้อมูลว่า ในทุก ๆ สิ้นปีการศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะให้ผู้ปกครองได้ทำแบบสอบถามซึ่งเรื่องบุคลากรก็มีอยู่ในส่วนนี้เป็นส่วนใหญ่ซึ่งสามารถเป็นการตรวจสอบบุคลากรในที่นี้ได้ทางหนึ่ง โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 16 ได้ให้ข้อมูลว่า คำว่าค่าของคนอยู่ที่ผลของงานนั้นสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลการตรวจสอบบุคคลได้ โดยตนเองนั้นได้สอบผ่านธรรมศึกษาในระดับชั้นเอกมาในปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนมีประสิทธิภาพที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กนักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 ได้ให้ข้อมูลว่าทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของบุคลากรจากสิ่งปรากฏในรูปธรรมต่าง ๆ เช่นคุณภาพอาหารของแม่ครัว คุณภาพครูผู้สอนจากผลงาน เป็นต้น

4) ด้านการแก้ไข จากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ ในการพัฒนาด้านบริหารงานบุคคลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่นั้นพบข้อมูลว่า จากการที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการจัดทำแบบประเมินบุคลากรของศูนย์ ฯ ทำให้ได้รับความเห็นต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งจากคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยมีการสรุปปัญหาในการประชุมสรุปผลการดำเนินงานในปลายภาคการศึกษาของทุก ๆ ปี โดยที่ประชุม

จะมีข้อเสนอแนะ และสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคลากรที่เกิดขึ้นในภาคปีการศึกษาต่อไป อีกทั้งในระหว่างภาคการศึกษาได้มีแผนดำเนินงานสำรองด้านบุคลากร โดยในแต่ละอาทิตย์จัดให้มีการสำรองครูผู้สอนไว้สำหรับกรณีจำเป็น ที่ทางผู้สอนหลักติดภารกิจด่วนไม่สามารถเดินทางมาได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดภาวะความเครียดสำหรับผู้ที่ยึดติดภารกิจจำเป็นจริง ๆ ในการเดินทางมาสอนในแต่ละครั้ง รวมถึงการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้ทันต่อยุคสมัยในปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ให้ข้อมูลว่า จะมีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในทุก ๆ ปลายปีการศึกษา ซึ่งแบบสอบถามจะถูกยกขึ้นมาปรึกษาหารือกันหาทางออกในการแก้ไข โดยในเรื่องการแก้ไขปัญหาบุคลากรนั้น ส่วนมากจะเป็นปัญหาของในปีการศึกษาต่อไปบางท่านจะต้องเกษียณอายุราชการในโรงเรียนประจำ จะต้องกลับถิ่นฐานแล้ว ก็จะนำปัญหานี้มาแก้ไขโดยการบริหารจัดการครูคนใหม่เข้ามาทดแทนเป็นต้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 ได้ให้ข้อมูลว่าการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรนี้เป็นเรื่องละเอียด ซึ่งจากข้อมูลในแบบสอบถามที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ตอบ ผู้บริหารจะต้องคัดไตร่ตรองเลือกเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ๆ เรื่องจากว่าทุกคนที่เข้ามาช่วยเหลือในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ล้วนมาด้วยจิตอาสา อาจจะมีการสลับสับเปลี่ยนหน้าที่กัน ช่วยเหลือกันได้ แบ่งเบาภาระกันได้ เป็นทางออกที่ดี และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 ได้ให้ข้อมูลว่ามีการพัฒนาบุคลากรโดยการส่งบุคลากรไปอบรมในโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขในเรื่ององค์ความรู้ที่บุคลากรอาจจะยังไม่ถนัดในการสอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาได้ดี

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นในหัวข้อนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คณะสงฆ์ได้มีการนำหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารงานบุคคลในการสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง โดยมีการจัดทำแผนผังบุคลากรที่รับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อความชัดเจนในการดำเนินงาน และยังได้จัดทำแบบสอบถามประเมินคุณภาพของบุคลากรขององค์กร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งมีการยกระดับคุณภาพของบุคลากรในการส่งเข้ารับการอบรมเชิงวิชาการ และความสามารถต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.4. วิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารทั่วไป

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยคณะสงฆ์ มีการจัดการอย่างมีคุณภาพเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการบริหารทั่วไป โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) **ด้านการวางแผน** คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีวางแผนงานในการพัฒนาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารทั่วไปในประเด็นด้านต่างๆ อาทิเช่น ความสะดวกเหมาะสมของสถานที่เรียน สวัสดิการของนักเรียนและครูผู้สอน เป็นต้น ซึ่งมีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจนต่อเนื่องมาจากแผนผังบุคลากรที่แสดงตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร ซึ่งมีเลขานุการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่งเป็นผู้ประสานงานในกิจการงานต่าง ๆ ซึ่งการวางแผนของด้านการบริหารงานทั่วไปนั้น จะพิจารณาจากบุคลากรที่ถนัดในด้านนั้นๆ เช่น แม่ครัวทำอาหารกลางวัน เจ้าหน้าที่เตรียมสถานที่ น้ำ ไฟ สาธารณูปโภคต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งมีการประสานงานผ่านทางเลขานุการ หรือสามารถประสานงานตรงต่อผู้บริหารได้โดยตรงเพื่อความสะดวก แต่ในการประสานงานต่างๆจะต้องมีการรายงานต่อที่ประชุมได้บันทึกข้อมูลเพื่อนำไปพิจารณาให้เกิดประสิทธิภาพทุกครั้ง โดยในทุกๆภาคการศึกษาจะมีการร่วมประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ให้ข้อมูลว่า การวางแผนในเรื่องสถานที่ จะมีการประชุมกับพระภายในวัด รวมถึงคณะกรรมการวัดในการจัดเตรียมสถานที่ในทุก ๆ ปีการศึกษาเพื่อการเตรียมพร้อมในด้านสถานที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยมีเลขานุการศูนย์ ฯ เป็นผู้ประสานงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 6 ได้ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่า เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สัมพันธ์กับแนวทางการดำเนินการของวัดพัฒนาตัวอย่าง ทางวัดที่จัดตั้งศูนย์ ฯ จึงได้ให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี โดยมีผู้ประสานงานดำรงตำแหน่งเลขานุการ ช่วยเหลือในการประสานงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 9 ได้สรุปข้อมูลไว้ว่า การวางแผนงานในด้านอื่น ๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จะมีวิธีการทำเหมือนกับการวางแผนงานทางด้านบุคลากร คือมีแผนการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบไว้ล่วงหน้า

2) **ด้านการลงมือปฏิบัติ** คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีการลงมือปฏิบัติในการพัฒนาด้านการบริหารงานทั่วไปโดยยึดถือแผนผังองค์กรเป็นหลัก โดยส่วนมากจากการมีการประสานงานจากเลขานุการศูนย์ ฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียว และคำสั่งอนุมัติจากผู้บริหารเพื่อสั่งการตามแผนผังองค์กร เพื่อไม่ให้เกิดการเหลื่อมล้ำหรือสับสนในหน้าที่ โดยทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้นโยบายและแผนงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นๆ ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 14 ให้ข้อมูลว่ามีการ

จัดทำแผนผังการรับผิดชอบในเรื่องอื่น ๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ทำการวางแผนงานไว้อย่างชัดเจน และมีผู้รับผิดชอบต่อหน้าที่นั้น ๆ ได้เป็นรูปธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 15 ได้ให้ข้อมูลว่า ทุก ๆ งานที่ปรากฏในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่บุตรของตนได้เรียนนั้น เท่าที่สังเกตเห็นจะมีคนรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการแบ่งงานอย่างดี อาจเนื่องจากว่าเป็นองค์กรที่เล็ก ทำให้การดำเนินงานสามารถกระชับหน้าที่ได้ และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 8 ได้ให้ข้อมูลว่า เวลาไปเรียนที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้รับความอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีข้อบกพร่อง เท่าที่เห็นคือห้องน้ำ ห้องสุขา มีความสะอาดอยู่เสมอ น้ำไฟ สะดวก อย่างยิ่ง อีกทั้งสวนหย่อมร่มรื่น สามารถนั่งพักได้

3) ด้านการตรวจสอบ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่โดยได้ดำเนินการในการตรวจสอบการพัฒนาศูนย์ ฯ ในด้านบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวทางเช่นเดียวกับการบริหารงานบุคคล ด้วยการจัดทำป้ายแผนผังบุคลากรแสดงไว้ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบ ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนของหน้าที่ขององค์กร ที่บุคคลภายในและภายนอกสามารถที่จะรับรู้ถึงบุคลากรในองค์กร ว่ามีหน้าที่ความรับผิดชอบเช่นไร ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการแอบอ้างเป็นต้น อีกทั้งยังมีการทำแบบประเมินคุณภาพของบุคลากรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปลายปีการศึกษาโดยทั้งจากบุคคลภายในองค์กร ผู้ปกครอง และเด็กนักเรียนจะได้แสดงความคิดเห็นจากคำถามทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งแบบประเมินนี้เองจะสามารถนำมาตรวจสอบคุณภาพของงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 ได้ให้ข้อมูลว่า การบริหารงานในด้านอื่น ๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เช่น ด้านสถานที่ อุปกรณ์ เป็นต้น สามารถตรวจสอบได้จากแผนผังการแบ่งหน้าที่ ความพร้อมในการใช้สถานที่ เป็นต้น โดยที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 7 ได้ให้ข้อมูลว่า ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จะมีการจัดทำแบบสอบถาม และได้รับความเห็น ซึ่งสามารถเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานในด้านอื่น ๆ ได้ดี และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 12 ได้ให้ข้อมูลว่า บุคคลเจ้าหน้าที่ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยเฉพาะเลขานุการศูนย์ ฯ จะเป็นบุคคลที่เด็กนักเรียนรู้จัก สามารถติดต่อในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้เมื่อเกิดสิ่งที่สงสัย หรือ เห็นในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น ปัญหาไฟดับ ส้วมตัน เป็นต้น

4) ด้านการแก้ไข จากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ ในการพัฒนาด้านบริหารงานทั่วไปของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่นั้นพบข้อมูลว่า จากการที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการจัดทำแบบประเมินของศูนย์ ฯ ทำให้ได้รับความเห็นต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งจากคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยมีการสรุปปัญหาในการประชุมสรุปผลการดำเนินงานในปลายภาคการศึกษาของทุก ๆ ปี โดยที่ประชุมจะมีข้อเสนอแนะ และสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาของงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาคปีการศึกษาต่อไป อีกทั้งความเป็นจิตอาสาของผู้ดำเนินงานโดยมีหวังผลประโยชน์ส่วนตน สามารถทำงานได้อย่างราบรื่น

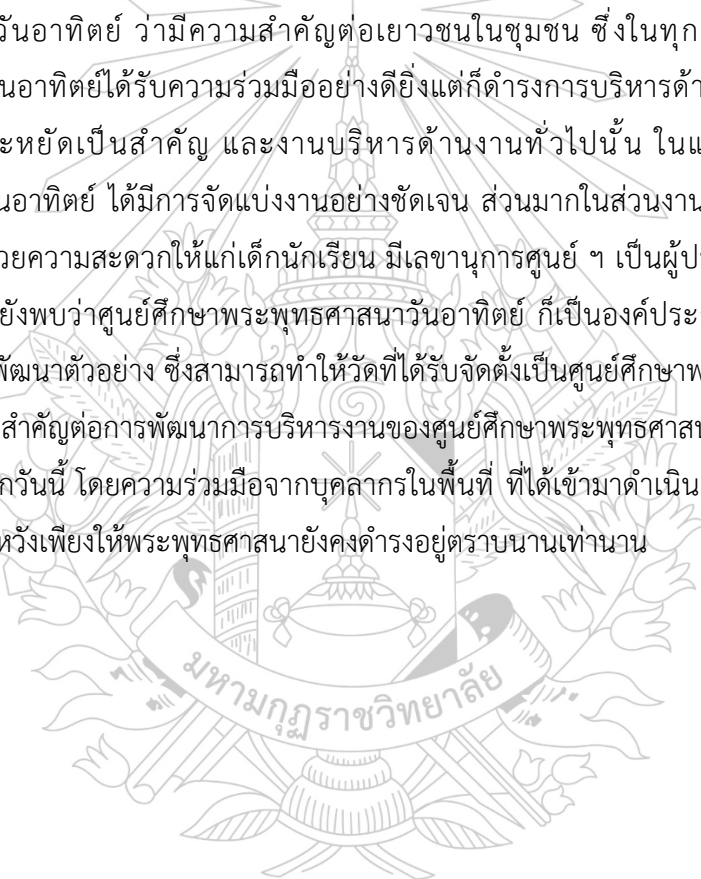
ถึงแม้ว่าจะประสบปัญหา ก็อาศัยความสามัคคีในการฝ่าฟันอุปสรรคให้ลุล่วงไปได้ซึ่งมีข้อมูลที่สอดคล้องและน่าสนใจจากผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 ให้ข้อมูลว่า จากแบบสอบถามที่ได้ให้ผู้ปกครองและเด็กนักเรียนได้ตอบคำถามนั้น สามารถนำปัญหามาวิเคราะห์แก้ไขได้เป็นอย่างดียิ่งในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 10 ได้ให้ข้อมูลว่าการแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นโดยการประชุมกันของคณะผู้บริหาร โดยเปิดฟังความคิดเห็นของทุกคนโดยไม่ถือคติ จึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 11 ได้ให้ข้อมูลว่าจากการที่เห็นบุคลากรที่เข้ามาช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สิ่ง que เห็นคือแต่ละท่านมาทำงานด้วยจิตอาสา ด้วยความสมัครใจ ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตน และเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาจึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไขได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ประเด็นในหัวข้อนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คณะสงฆ์ได้มีการนำหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านการบริหารงานทั่วไปในการสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง โดยมีการจัดทำแผนผังบุคลากรระบุหน้าที่รับผิดชอบในงานต่างๆ เพื่อความชัดเจนในการดำเนินงาน และยังได้จัดทำแบบสอบถามประเมินคุณภาพของงานในองค์กร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

4.5 สรุป

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้ว่า การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คณะสงฆ์ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการนำหลักการ “ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550” ในข้อที่ 9 ที่ว่า คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ 1. วิชาการ 2. บุคลากร 3. งบประมาณ 4. บริหารงานทั่วไป มาเป็นกรอบในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่งโดยมีการใช้แนวคิดหลักการจัดการอย่างมีคุณภาพ (PDCA) เข้ามาบริหารงานในแต่ละด้านในข้างต้นได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งในด้านวิชาการนั้น ได้มีการดำเนินการบริหารโดยพิจารณาหลักสูตรเนื้อหาของการเรียนการสอนในด้านวิชาการ เพื่อเสริมองค์ความรู้จากห้องเรียนปกติของเด็กนักเรียน มีการนำหลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาในวิชาธรรมศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ มาสอน รวมถึงการเรียนรู้ทางด้านศาสนพิธีต่าง ๆ ครอบคลุมถึงองค์ความรู้ทางด้านประเพณี วัฒนธรรม การแสดงท้องถิ่น ที่สามารถทำให้เด็กนักเรียนมีความสามารถในการแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของคนไทยภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนา เกิดผลผลิตเด็กนักเรียนที่มีศักยภาพในสังคม ทนต่อยุคสมัยและ

เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 มีการไปทัศนศึกษาดูงานยังสถานที่จริงเพื่อการเข้าถึงทางวิถีวัฒนธรรมให้เด็กนักเรียนมีภูมิความรู้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาการได้อย่างดียิ่ง ทำให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาบุคลากรก็นับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญด้วยเช่นกัน บุคลากรที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น ต้องได้รับการคัดเลือกจากคณะผู้บริหารในศูนย์ ฯ นั้น ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับหน้าที่ ๆ จะต้องรับผิดชอบ และมีการวางแผนโครงสร้างแผนผังบุคลากรไว้อย่างชัดเจน รวมถึงมีการประเมินผลในทุก ๆ ปี การศึกษาอีกด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขให้เกิดผลดีต่อไปในอนาคต ในส่วนของด้านงบประมาณนั้น ทางด้านหน่วยงานทางรัฐบาลได้เข้ามาช่วยเหลือเงินอุดหนุนในการดำเนินการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และบรรดาพุทธบริษัทก็ได้ช่วยกันบริจาค หรือร่วมเป็นเจ้าภาพในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เนื่องจากเห็นความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ว่ามีความสำคัญต่อเยาวชนในชุมชน ซึ่งในทุกๆ ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งแต่ก็ดำรงการบริหารด้านงบประมาณบนพื้นฐานความประหยัดเป็นสำคัญ และงานบริหารด้านงานทั่วไปนั้น ในแต่ละศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการจัดแบ่งงานอย่างชัดเจน ส่วนมากในส่วนงานสวัสดิการแก่เด็กนักเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เด็กนักเรียน มีเลขานุการศูนย์ ฯ เป็นผู้ประสานงานในการบริหารงาน อีกทั้งยังพบว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพิจารณาจัดตั้งวัดพัฒนาตัวอย่าง ซึ่งสามารถทำให้วัดที่ได้รับจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างต่อเนื่อง จวบจนทุกวันนี้ โดยความร่วมมือจากบุคลากรในพื้นที่ ที่ได้เข้ามาดำเนินการโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หวังเพียงให้พระพุทธศาสนายังคงดำรงอยู่ตราบนานเท่านาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้สรุปผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ประการนั้น คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา 2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ 3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสงขลา โดยสำหรับการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สืบหาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์จากพระสังฆาธิการผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียน ที่มีส่วนร่วมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสงขลา จำนวน 16 รูป/คน จาก 4 ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสงขลา แล้วนำมาเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และจะได้นำเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล รวมถึงข้อแนะนำ ดังนี้

5.1. สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เรื่องความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์เป็นสำคัญก่อนการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ซึ่งเรื่องการพัฒนาในด้านการศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ของคุณธรรมควบคู่กันไป ด้วยดังคำที่ว่าความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งมีที่มาจากการให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคม โดยสอดคล้องกับความหมายของการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนาที่มีวัตถุประสงค์ให้มนุษย์ในสังคมมีความสุข โดยความหมายของการพัฒนาในบริบทของเรื่องของการศึกษานั้นแสดงได้ว่า การพัฒนา หมายถึง ความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามลำดับขั้นตอนวิธีการไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมตลอดเวลาเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องโดยมีเป้าหมายของการพัฒนาอยู่ที่คน และคุณภาพชีวิตของคน มีการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ รวมถึงความสงบสันติ มีการศึกษาที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี มีความเจริญในจิตใจด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และการทำสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เมื่อเกิดการพัฒนาแล้ว จำเป็นที่จะต้องเกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ดังนั้นแล้วแนวคิดทฤษฎีของวงจรคุณภาพ (PDCA)

กระบวนการทำงานที่เปรียบกับวงล้อซึ่งจะทำให้การพัฒนาบรรลุผลตามเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพอันประกอบด้วย 1. การวางแผน (Plan) 2. การลงมือปฏิบัติ (Do) 3. การตรวจสอบ (Check) 4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act) สามารถนำมาใช้ในกระบวนการให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ประกอบกับการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 ที่เป็นหลักธรรมในการที่จะทำให้การพัฒนาสำเร็จผลมาปฏิบัติก็สามารถเกิดการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้สรุปประเด็นในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้ว่า การพัฒนาหมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงตามแผนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยเป้าหมายสุดยุดของการพัฒนาอยู่ที่คนและคุณภาพชีวิตของคน

5.1.2 สรุปผลการศึกษาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์นั้น ได้มีการนำหลักการตามระเบียบกรมการศาสนา “ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 ” ในข้อที่ 9 เรื่อง คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ 1. ด้านวิชาการ 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านบุคคล 4. ด้านบริหารงานทั่วไป โดยผู้วิจัยได้พบว่า

1) การดำเนินการงานด้านวิชาการ

คณะสงฆ์ได้มีการใช้หลักสูตรธรรมศึกษามาเป็นวิชาหลักในการดำเนินการด้านวิชาการ เพื่อให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้จากการสอนของครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยทั้งนี้วิชาธรรมศึกษานั้น แบ่งออกเป็นระดับชั้น ตรี โท เอก อีกทั้งยังมีการแบ่งการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาอีกด้วย ทำให้เยาวชนได้เข้าถึงองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ได้ศึกษาหลักธรรมและวิธีการทางศาสนพิธีในการที่จะสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ ประกอบกับ รายวิชาเสริมต่าง ๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้นำมาจาก รายวิชาหลักที่เด็กนักเรียนได้เรียนในโรงเรียนภาคปกติ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น ก็มีการบรรจุลงไปในการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยเช่นกัน เป็นการเรียนการสอนแบบทบทวนเนื้อหาหลักในโรงเรียนภาคปกติของเด็กนักเรียน มีการนำการบ้านเสาร์ อาทิตย์ที่ทางเด็กนักเรียนได้รับ นำมาทำแบบกลุ่ม หรือแม้กระทั่ง วิชาทางด้านส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมต่างๆ หรือการเรียนรู้สื่อทางเทคโนโลยี ก็มีการบรรจุอยู่ในการเรียนการสอนด้วย เพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและของชาติ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ของเด็กนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นไป ทันทต่ยุคสมัยในพุทธศตวรรษที่ 21

2) การดำเนินการงานด้านงบประมาณ

คณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงบประมาณโดยการประสานงานกับหน่วยงานราชการ และจากทางผู้มีจิตศรัทธา โดยสามารถอธิบายแหล่งที่มาจากงบประมาณได้ดังนี้ 1. งบอุดหนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งจะเป็นงบอุดหนุนที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานราชการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด โดยจะได้รับงบประมาณตามจำนวนเด็กนักเรียนที่เข้ามาเรียนในศูนย์และงบอุดหนุนสถานที่ ซึ่งทางศูนย์ ฯ จะต้องทำการประเมินจำนวนเด็กนักเรียนของตนแล้วแสดงโครงการไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด 2. งบอุดหนุนจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนนี้จะ เป็นงบประมาณที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำมาอุดหนุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาในท้องที่ ในด้านศาสนาโดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะต้องทำแบบโครงการไปนำเสนอ 3. งบจากผู้มีจิตศรัทธาในการบริจาคเป็นเจ้าภาพในส่วนต่างๆ ซึ่งในส่วนนี้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จะต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาได้บริจาคในการเป็นเจ้าภาพในส่วนต่างๆ เพื่อเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระทางด้านงบประมาณของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 4. งบประมาณจากการจัดโครงการย่อยจากทางราชการ ในส่วนนี้คือเมื่อศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการจัดกิจกรรมโครงการย่อยในระหว่างภาคเรียน เช่น โครงการบรรพชาสามเณรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น ก็อาจจะของบประมาณจากทางหน่วยงานราชการมาช่วยเหลือในส่วนนี้ได้เช่นกัน โดยทั้งนี้ทั้งนั้นการเบิกจ่ายต่างๆต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส มีหลักฐานบัญชีรายรับรายจ่าย รวมถึงบุคลากรที่สามารถไปเบิกถอนเงินจากธนาคารก็ต้องมีความชัดเจน โดยมี คณะผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะต้องคอยควบคุมกำกับงบประมาณ และเงินคงเหลือให้สมดุลกันโดยตลอด

3) การดำเนินการงานด้านบุคคล

คณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านบุคลากร โดยสามารถแบ่งบุคลากรได้เป็นกลุ่ม ๆ คือ 1. กลุ่มผู้บริหารงาน 2. กลุ่มครูผู้สอน 3. กลุ่มผู้ดำเนินการงานทั่วไป ซึ่งกลุ่มที่ 1. นั้นจะเป็นกลุ่มบุคลากรผู้บริหารที่มีหน้าที่ดำเนินการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้เป็นอย่างบรรลุวัตถุประสงค์ โดยจะประกอบด้วย พระสังฆาธิการเจ้าอาวาส เป็น ผู้อำนวยการหลัก และอาจจะมีข้าราชการครู หรือข้าราชการในด้านอื่นๆ รวมถึงกลุ่มบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่มาร่วมบริหารงานในกลุ่มนี้ ซึ่งอาจจะมีตำแหน่งเลขานุการเพื่อประสานงานในด้านต่าง ๆ ด้วย เพื่อความสะดวก โดยกลุ่มที่ 2. คือกลุ่มบุคลากรครูผู้สอน จะประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นพระสอนศีลธรรม หรือบางที่มีพระปริยัตินิกายเข้ามา มีบทบาทส่วนใหญ่ เนื่องจากว่าเนื้อหาการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นเป็นเนื้อหาในรายวิชาธรรมศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง ครูผู้สอนจึงเป็นพระภิกษุโดยส่วนมาก

อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากครูในโรงเรียนภาคปกติ และศิลปินพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่จะเข้ามาทำการสอนเด็กนักเรียนเสริมในบางรายวิชา ที่จะทำให้เด็กนักเรียนเกิดองค์ความรู้ในด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น โดยทั้งนี้ในแต่ละที่ จะมีแผนผังบุคลากรแสดงหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบและรู้หน้าที่รับผิดชอบในงานที่ตนต้องดูแล

4) การดำเนินการงานด้านบริหารงานทั่วไป

คณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านบริหารงานทั่วไป อาทิเช่น งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา งานธุรการ งานดูแลสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานจัดทำสำมะโนเด็กนักเรียน งานระดมทุนการศึกษา งานทัศนศึกษา งานประชาสัมพันธ์ งานประสานงานกับบุคคลภายนอก งานจัดระบบควบคุมในหน่วยงาน เป็นต้น โดยทั้งนี้การแบ่งงานบริหารในส่วนนี้เนื่องจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรที่ไม่ใหญ่มาก จึงทำให้สามารถดูแลงานทั่วไปได้อย่างทั่วถึง โดยมีการแบ่งงานตามที่ประชุมได้วางแผนผังบุคลากรที่รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ เอาไว้ โดยไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องรับภาระหน้าที่เกินความสามารถส่วนตัว โดยทั้งนี้ผู้บริหารจะทำหน้าที่สอดส่องดูแลให้ความสะดวกโดยอาจจะมีเลขานุการในการประสานงาน เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่น ไม่มีอุปสรรคในการดำเนินงาน

ทั้งนี้การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ ที่ได้แสดงมาในข้างต้นนั้น เป็นที่ปรากฏเป็นรูปธรรม เป็นตัวอย่างบทบาทจริงที่มีมาตั้งแต่ในสมัยอดีตและปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน ที่ผู้วิจัยได้นำมาแสดงให้เห็นว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คณะสงฆ์ได้มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชน โดยความร่วมมือกันระหว่างพระสงฆ์กับทุกภาคฝ่าย โดยทั้งนี้ในหลายกิจกรรมสามารถที่จะพัฒนากิจกรรมนั้นต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาของเยาวชนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5.1.3 สรุปผลการวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา นั้น คณะสงฆ์ในพื้นที่ได้มีการนำแนวทางตามกรอบแนวคิดของการวิจัยมาพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในพื้นที่อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

1) การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านวิชาการ

ผู้วิจัยพบว่าคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาการ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การวางแผนด้านวิชาการ คณะสงฆ์ได้ทำการประชุมปรึกษาหารือกันในทุก ๆ ต้นภาคการศึกษา ในการที่จะนำเนื้อหาทางด้านวิชาการมาสอนนักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยนำทั้งวิชาธรรมศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมถึงวิชาหลักในโรงเรียนภาคปกติและยังนำวิชาทางด้านศิลปะวัฒนธรรมมาบรรจุในแผนการเรียนการสอน และยังมีแผนในการที่จะทำให้นักเรียนได้มีความรู้ในทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันอีกด้วย

2) การลงมือปฏิบัติในด้านวิชาการ คณะสงฆ์ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมในด้านต่าง ๆ ที่ได้วางแผนงานเอาไว้ โดยออกเป็นตารางเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนและครูผู้สอนได้เข้าใจตรงกัน รวมถึง มีการปฏิบัติของจริงในงานวิชาการด้านศิลปะวัฒนธรรม จนเกิดเป็นรูปธรรม

3) การตรวจสอบในด้านวิชาการ คณะสงฆ์ได้มีการตรวจสอบในด้านวิชาการที่ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนจากการมีแบบฝึกหัด การบ้าน รวมถึงมีการสอบจริงของวิชาธรรมศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ โดยหลังจากที่ผลการสอบออกมาแล้วสามารถประเมินคุณภาพของการเรียนการสอนได้ อีกทั้ง ในด้านศิลปะวัฒนธรรมที่เด็กนักเรียนได้รับการสอนนั้น สามารถตรวจสอบได้จากความสามารถที่เด็ก ๆ ได้ไปแสดงออกยังเวทีการแสดงในโอกาสต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

4) การแก้ไขปัญหาด้านวิชาการ คณะสงฆ์และครูผู้สอนได้ทำการประชุมประเมินผลการศึกษาของเด็กนักเรียนในทุกปลายภาคเรียนจากผลการทำข้อสอบในด้านต่าง ๆ โดยนำแบบสอบถามหรือแบบประเมินมาพิจารณาประกอบ แล้วร่วมกันหาทางออกของปัญหา โดยที่เน้นการพิจารณาว่าจะไม่ให้เกิดความกดดันในตัวเด็กนักเรียนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้นำหลักการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านวิชาการให้เด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่ได้มีองค์ความรู้วิชาการในแขนงต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดปัญญา ทำให้เยาวชนสามารถพัฒนาตนเองสังคม รวมถึงประเทศชาติต่อไปได้ในอนาคต

2) การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านงบประมาณ

ผู้วิจัยพบว่าคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงบประมาณ โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การวางแผนด้านงบประมาณ คณะสงฆ์ได้ทำการประชุมหารือกันในทุก ๆ ต้นภาคการศึกษาในการที่จะวางแผนในการได้มาซึ่งงบประมาณในปีการศึกษาต่อไป โดยที่พิจารณางบประมาณคงเหลือ กับการประเมินการล่วงหน้าเกี่ยวกับงบประมาณที่คาดว่าจะได้รับ โดยการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในแต่ละครั้งจะนำสถิติค่าใช้จ่ายในปีที่ผ่านมา ๆ มา

นำมาวิเคราะห์ เพื่อที่จะประเมินค่าใช้จ่ายทั้งหมด ทั้งนี้การวางแผนด้านเงินสำรองในการใช้จ่ายก็ถือเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้องตระหนัก ซึ่งจะต้องวางแผนในการประชาสัมพันธ์บอกคณะพุทธบริษัทในพื้นที่ในการร่วมกันเป็นเจ้าภาพในส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานไม่มีข้อขัดตกบกพร่องในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2) การลงมือปฏิบัติในด้านงบประมาณ มีการประสานงานกับหน่วยงานทางราชการให้ได้มาซึ่งงบประมาณที่ได้รับมานั้นจะนำไปเข้าบัญชีของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการเบิกถอนเงินต้องไม่ผูกขาดผู้ใดผู้หนึ่ง และการนำไปใช้ต้องได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมคณะผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยมีแผนจากการวางแผนค่าใช้จ่ายที่ได้ทำไว้โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เป็นหลักฐาน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นไปด้วยอย่างราบรื่น

3) การตรวจสอบในด้านงบประมาณ มีการเปรียบเทียบ ค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้น โดยไม่ได้ผูกขาดการซื้อขายจากเจ้าใดเจ้าหนึ่ง เช่นค่าข้าวสาร วัตถุดิบอาหารกลางวัน ค่าอุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย รวมถึงมีการประเมินเงินงบประมาณที่คงเหลือกับระยะเวลาในการเรียนการสอนอยู่ทุกระยะ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ ฯ เป็นไปได้อย่างราบรื่น

4) การแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการติดตาม ทบทวน และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณอยู่เสมอ รวมถึงการตรวจสอบงบประมาณที่คงเหลือ เพื่อให้การดำเนินงานไม่สะดุด ทั้งนี้ด้วยการตรวจสอบราคาวัสดุ วัตถุดิบในการจัดการอาหารกลางวัน และยังมีการป้องกันการเบิกจ่ายเงิน โดยให้มีผู้อนุมัติหรือเบิกถอนเงินจากธนาคารโดยไม่ผูกขาดผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ รวมถึงการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ให้คณะญาติโยมได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพในส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้นำหลักการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านวิชาการให้เด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่ได้มีองค์ความรู้วิชาการในแขนงต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดปัญญา ทำให้เยาวชนสามารถพัฒนาตนเอง สังคม รวมถึงประเทศชาติต่อไปได้ในอนาคต

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้นำหลักการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านงบประมาณ ให้เด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่ได้มีความรู้วิชาการในแขนงต่าง ๆ

มาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดปัญญา ทำให้เยาวชนสามารถพัฒนาตนเอง สังคม รวมถึงประเทศชาติต่อไปได้ในอนาคต

3) การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านบุคคล

ผู้วิจัยพบว่าคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านวิชาบุคลากร โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การวางแผนด้านบุคคล เนื่องจากเนื้อหาการเรียนการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนใหญ่เป็นวิชาธรรมศึกษาในระดับต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นบุคลากรส่วนใหญ่ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จะเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีองค์ความรู้ และได้มีครูจิตอาสาจากโรงเรียนในพื้นที่เข้ามาช่วยดำเนินการ รวมถึงศิลปินท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้การวางแผนในด้านบุคลากร ได้จัดให้มีความสมดุลระหว่างจำนวนเด็กนักเรียนและรายวิชาด้วย มีการประชุมในทุก ๆ ต้นปีการศึกษาที่จะจัดแผนผังบุคลากรและแบ่งงานให้ชัดเจน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ควบคุมกำกับแผนงานในด้านนี้

2) การลงมือปฏิบัติในด้านบุคคล ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ มีการจัดทำแผนผังบุคลากรไว้อย่างชัดเจนจากการวางแผนหารือกันในทุก ๆ ต้นปีการศึกษา โดยทั้งนี้ทั้งนั้น ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละคนจะมีกรอบแนวทางการดำเนินงานอยู่ อีกทั้งตารางเรียนการสอน ก็มีการวางแผนงานไว้เช่นกัน ทำให้ทุกคนสามารถที่จะดำเนินงานในสิ่งที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การตรวจสอบในด้านบุคคล ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ได้มีการจัดทำใบบันทึกเวลา สำหรับผู้ที่มาดำเนินการในศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง ทั้งนี้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานจริงของบุคลากร อีกทั้งในด้านความพึงพอใจต่อหน้าที่ จะมีแบบสอบถามประเมินผลที่ทางศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้จัดทำไว้ให้ทุกคนในศูนย์ ฯ ได้แสดงความคิดเห็น โดยทุก ๆ ปลายภาคการศึกษา จะมีการประชุมประเมินผลศักยภาพของบุคลากร และผลของการศึกษาของเด็กนักเรียนก็จะเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของบุคลากรได้อย่างดีอีกเช่นกัน

4) การแก้ไขปัญหาด้านบุคคล จากการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ ในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่นั้นพบข้อมูลว่า จากการที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการจัดทำแบบประเมินบุคลากรของศูนย์ ฯ ทำให้ได้รับทราบความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีการสรุปปัญหาในการประชุมสรุปผลการดำเนินงานในปลายภาคการศึกษาของทุก ๆ ปี โดยที่ประชุมจะมีข้อเสนอแนะ และสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคลากรที่เกิดขึ้นในภาคปีการศึกษาต่อไป

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้นำหลักการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านบุคคล เพื่อให้เด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่สะดวกและได้รับประโยชน์จากผู้มีองค์ความรู้ ในการเข้ามาศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้อย่างมีความสุข

4) การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านงานทั่วไป

ผู้วิจัยพบว่าคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านงานทั่วไป โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การวางแผนด้านงานทั่วไป คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีวางแผนงานในการพัฒนาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านการบริหารทั่วไปในประเด็นด้านต่างๆ อาทิเช่น ความสะดวกเหมาะสมของสถานที่เรียน สวัสดิการของนักเรียนและครูผู้สอน เป็นต้น ซึ่งมีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจนต่อเนื่องมาจากแผนผังบุคลากรที่แสดงตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร ซึ่งมีเลขานุการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในแต่ละแห่ง เป็นผู้ประสานงานในกิจการงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีการเตรียมงานที่มีประสิทธิภาพ

2) การลงมือปฏิบัติในด้านงานทั่วไป คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีการลงมือปฏิบัติในการพัฒนาด้านการบริหารงานทั่วไปโดยยึดถือแผนผังองค์กรเป็นหลัก มีการประสานงานจากเลขานุการศูนย์ ฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียว และเพื่อไม่ให้เกิดการเหลื่อมล้ำหรือสับสนในหน้าที่ โดยทั้งนี้จะต้องอยู่ภายใต้นโยบายและแผนงานเป็นหลัก

3) การตรวจสอบในด้านงานทั่วไป คณะสงฆ์ได้ดำเนินการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่โดยได้ดำเนินการในการตรวจสอบการพัฒนาศูนย์ ฯ ในด้านบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวทางเช่นเดียวกับการบริหารงานบุคคล ด้วยการจัดทำป้ายแผนผังบุคลากรแสดงไว้ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบ ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนของหน้าที่ขององค์กร ที่บุคคลภายในและภายนอกสามารถที่จะรับรู้ถึงบุคลากรในองค์กร อีกทั้งยังมีการทำแบบประเมินคุณภาพของบุคลากรในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นการตรวจสอบในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ

4) การแก้ไขปัญหาด้านงานทั่วไป จากการที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการวางแผนงาน ลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ ในการพัฒนาด้านบริหารงานทั่วไปของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่นั้นพบข้อมูลว่า จากการที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีการจัดทำแบบประเมินของศูนย์ ฯ ทำให้ได้รับทราบความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งจากคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยมีการสรุปปัญหาในการประชุมสรุปผลการ

ดำเนินงานในปลายภาคการศึกษาของทุก ๆ ปี โดยที่ประชุมจะมีข้อเสนอแนะ และสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหของงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาคปีการศึกษาต่อไป อีกทั้งความเป็นจิตอาสาของผู้ดำเนินงานโดยมีหวังผลประโยชน์ส่วนตน สามารถทำงานได้อย่างราบรื่น

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นนี้ได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้นำหลักการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการพัฒนาด้านงานทั่วไป เพื่อให้เด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่สะดวกและได้รับประโยชน์จากผู้มีองค์ความรู้ ในการเข้ามาศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้อย่างมีความสุข

5.2. อภิปรายผล

การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คณะสงฆ์ได้มีการพัฒนาในการดำเนินการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างต่อเนื่องด้วยดีมาตลอด โดยยึดถือแนวทางการดำเนินงานตามระเบียบกรมการศาสนา “ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 ” ในข้อที่ 9 เรื่อง คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ 1. ด้านวิชาการ 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านบุคคล 4. ด้านบริหารงานทั่วไป มาพัฒนาพร้อมกับแนวทางทฤษฎีของวงจรคุณภาพ (PDCA) กระบวนการทำงานที่เปรียบกับวงจรล้อซึ่งจะทำให้การพัฒนาบรรลุผลตามเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย 1. การวางแผน (Plan) 2. การลงมือปฏิบัติ (Do) 3. การตรวจสอบ (Check) 4. การปฏิบัติการแก้ไข (Act) เพื่อให้เกิดการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคฝ่ายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุชาติ ธมมาโม (ปิติ) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 แบ่งการบริหารงานเป็น 4 ด้านคือ วิชาการ บุคคล งบประมาณและบริหารงาน ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารที่หวังให้ผู้ได้เข้ามาศึกษาศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้สืบทอดคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาต่อไปให้ยั่งยืน และงานวิจัยของนางสาวอุไรรัตน์ ทองพินิจ ที่ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งผลวิจัยพบว่ารูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นรูปแบบความสุขตามหลักพุทธธรรม โดยมีพระสงฆ์ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ร่วมกับชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือและสนับสนุนด้วย

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสนับสนุนจากภาครัฐ

คณะสงฆ์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องและเพียงพอเพื่อให้ศูนย์สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถจัดตั้งงบประมาณประจำปีเพื่อการพัฒนาในระยะยาว รวมถึงการส่งเสริมการสนับสนุนจากภาคธุรกิจและชุมชนในการช่วยเพิ่มแหล่งทุน

2. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับภาคีเครือข่าย

การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถานศึกษาในระดับประถมถึงมัธยมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนจะช่วยเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรม และการพัฒนาทรัพยากรที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถให้บริการการศึกษา และการฝึกอบรมที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การส่งเสริมการพัฒนาและอบรมบุคลากร

นโยบายในระดับชาติควรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้ทางด้านการสอน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย เพื่อให้ครูสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบัน โดยการผสมผสานการเรียนการสอนในเรื่องพระพุทธศาสนากับวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และศิลปะ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็กนักเรียน

2. การเพิ่มความร่วมมือกับชุมชน

ควรมีการสร้างกิจกรรมที่สามารถมีส่วนร่วมกับชุมชนได้ เช่น โครงการร่วมมือกับผู้ปกครอง ในการพัฒนาเยาวชน การจัดกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กับชุมชน การจัดโครงการฝึกอาชีพหรือกิจกรรมที่สามารถให้ประโยชน์แก่เยาวชนและชุมชนโดยตรง

3. การพัฒนาเทคโนโลยีในการเรียนการสอน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรเพิ่มการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอนและการใช้สื่อดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและเข้าถึงได้มากขึ้น

4. การจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรมีการจัดทำแผนงบประมาณที่ชัดเจนและสามารถประเมินผลได้ เช่น การติดตามและประเมินผลค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการจัดการทรัพยากร

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอน

ควรมีการศึกษาวจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเยาวชนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ รวมถึงการศึกษาวิจิการสอนที่สามารถตอบสนองต่อทักษะชีวิตและการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน

2. การวิจัยด้านผลกระทบของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ควรมีการศึกษผลกระทบจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต่อชุมชนและสังคม โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาเยาวชนในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการปรับตัวในสังคม

3. การวิจัยด้านการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน

การศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและการวัดประสิทธิภาพของเทคโนโลยีการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถช่วยพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล

4. การวิจัยด้านการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

การวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการประเมินผลกระทบจากการดำเนินงานจะช่วยให้สามารถพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎก

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย (ฉบับเฉลิมพระเกียรติฯ).

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หนังสือ

คูเมะ, ฮ. (2554). การบริหารคุณภาพแบบวงจร PDCA (สมพร คงเจริญ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์โปรวิชั่น.

วิชัย วงศ์ใหญ่. (2559). การบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิทยากร เชียงกุล. (2560). แนวคิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนา.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

ราชบัณฑิตยสภา. (2555). พุทธศาสนาในศรีลังกาและประเทศไทย: บทเรียนจากอดีตสู่ปัจจุบัน.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตยสภา.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2554). สามเณรคุณานันทะ: นักเทศน์แห่งพุทธเจ้าเยาว์. กรุงเทพฯ: มติชน.

รัตนา พงษ์ภิญโญ. (2562). พุทธธรรมกับการพัฒนาเยาวชนในศูนย์การศึกษาชุมชน. กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิทยานิพนธ์ / ดุษฎีนิพนธ์

อุบลวรรณ ปิติพรพงศ์. (2561). การจัดการศึกษานอกระบบตามหลักพุทธธรรม: ศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสุวรรณาราม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระหัตสนัย ปริบุญโณ (สุวรรณจินดา). (2555). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
จังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาลย์). (2561). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักไตรสิกขา
ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาคกลาง (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุชาติ ธมมกาโม (ปิติ). (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 13 (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นางสาวอุไรรัตน์ ทองพินิจ. (2560). รูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับนักเรียนในโรงเรียนพุทธ
ศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัจฉรา พรหมสุขล. (2560). แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษาของ
ครูผู้สอนตามหลักอิทธิบาท 4 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทความวิจัย / วารสารวิชาการ

เอกลักษณ์ เทพวิจิตร, และพระวีโรจน์ จนทปญโญ. (2566). การวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของ
การศึกษา ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. วารสารนพพุทธศาสตร์, 2(1), 1-15.

สุภาพรรณ โพธิ์วิจิตร. (2563). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.
วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 7(2), 101-120.

สรินญา มารศรี, กนกวรรณ ประจันตะเสน, และอำนาจพร โสมจุมจัง. (2565). การจัดการศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญา
พัฒนา, 7(2), 121-134.

พระครูวิจิตรศีลาจาร (ประสิทธิ์ กิติโกพะ). (2558). การบริหารงานวัดของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมมาภิ
บาล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 4(1), 45-60.

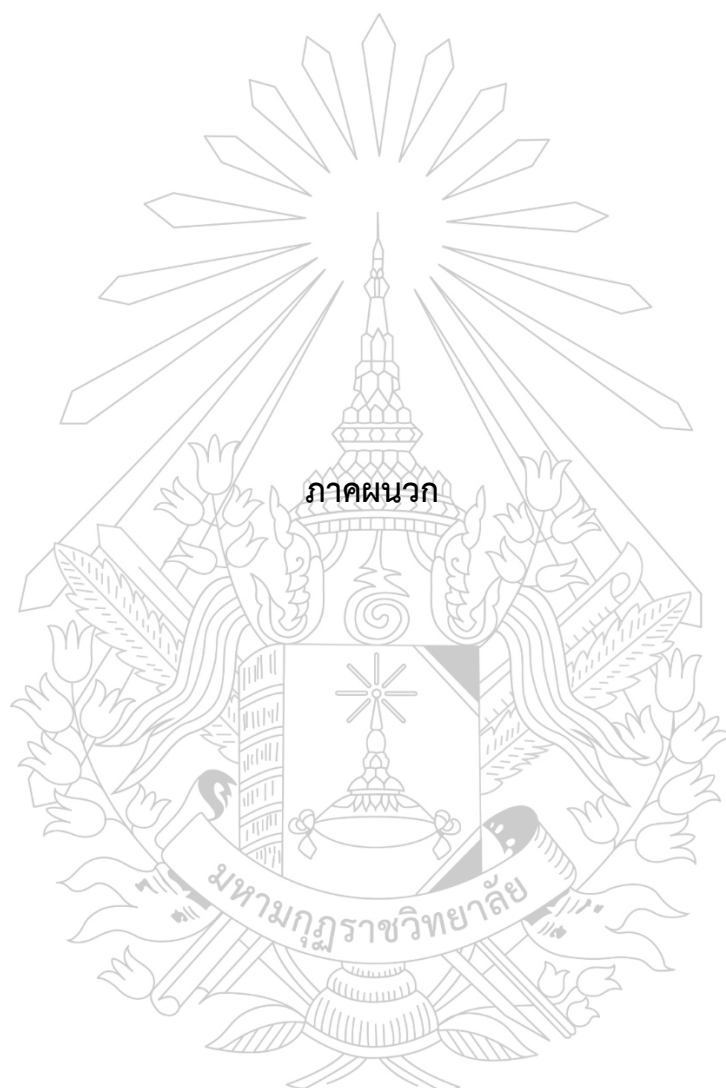
สุขสันต์ สุขสงคราม. (2564). แนวคิดการบริหารแบบวงจรคุณภาพ (PDCA) กับการบริหารแบบ
พระพุทธศาสนา. วารสารธรรมวัตร, 2(1), 33–46.

เอกสารทางราชการ

กองพุทธศาสนศึกษา กรมการศาสนา. (2564). คู่มือการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

กรมการศาสนา. (2550). ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.
2550. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

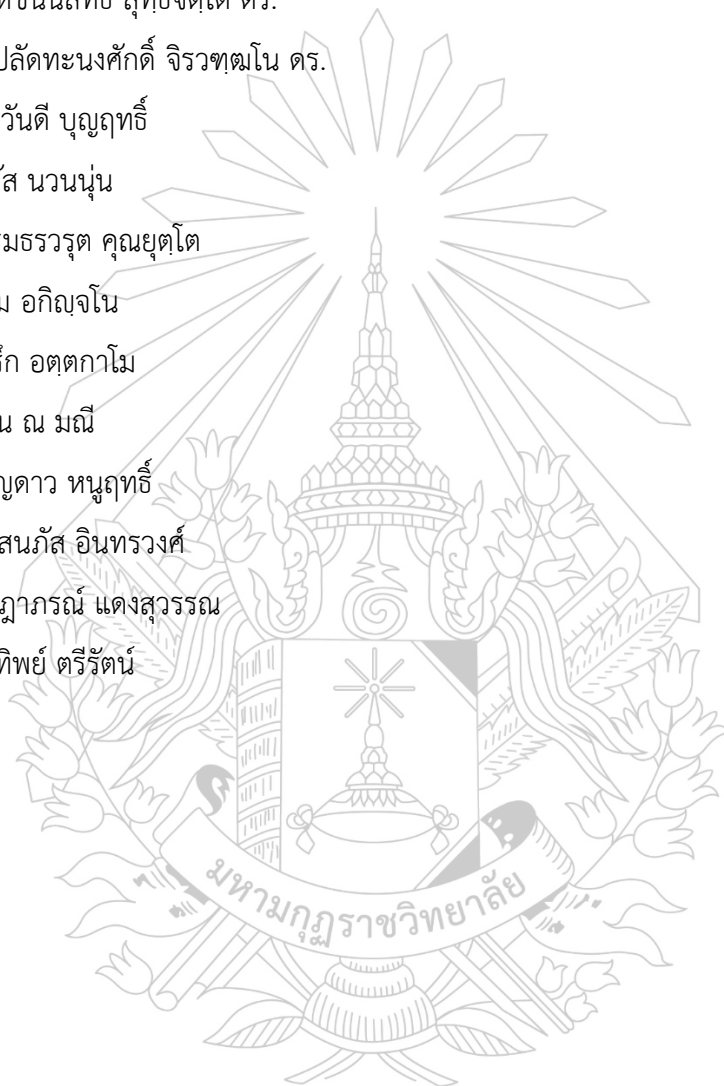
1. พระครูปลัดทะนงศักดิ์ จิรวฑฺฒโน, ดร.	ผู้ช่วยเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสงขลา
วัดโคกสμανคุณ พระอารามหลวง
2. พระใบฎีกาสมศักดิ์ ฐิตคุโณ, ดร.	เจ้าอาวาสวัดนารังนก
3. พระสมุห์ชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต, ดร.	เลขานุการเจ้าคณะตำบลบ้านพรุ
วัดโคกสμανคุณ พระอารามหลวง

บุคคลานุกรม

1. พระมหาวัชชัย กิตติปญโญ
2. นางสาวประจวบ ปานชาติ
3. นางสาวสายใจ แดงสุวรรณ
4. ด.ญ.ปริยฉัตร จินดาวงศ์
5. พระสมุห์ชนินสีธิ์ สุทธิจิตโต ดร.
6. พระครูปลัดทะนงศักดิ์ จีรวฑฒโน ดร.
7. นางสาววันดี บุญฤทธิ์
8. ด.ญ.นภัส นวนนุ่น
9. พระธรรมธรรวรัต คุณยุตโต
10. พระอุดม อภิณฺจโน
11. พระจารึก อตตกาโม
12. นายปอน ณ มณี
13. น.ส.ขวัญดาว หนูฤทธิ์
14. ดญ. นภัสณภัส อินทรวงศ์
15. ด.ญ.ชัชฎาภรณ์ แดงสุวรรณ
16. น.ส.พรทิพย์ ตรีรัตน์

ที่ ฮว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๗๐๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติครุฑเป็นผู้ใช้ขออนุญาตตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน พระใบฎีกาสมศักดิ์ ฐิตคุโณ, ดร.

ด้วย พระใบฎีกาภูเดช อธิปณโณ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (A STUDY OF DEVELOPMENT OF SUNDAY BUDDHIST STUDY CENTRE
IN HAD YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ
เครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘

- รับทราบ

- มีผลบังคับ

- ให้ดำเนินการต่อไป

๒ 1 ปี. 2567

ที่ ฮว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๗๐๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพระ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

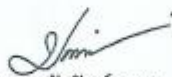
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน พระครูปลัดทนงศักดิ์ จิรวฑฒโน, ดร.

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ฉวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (A STUDY OF DEVELOPMENT OF SUNDAY BUDDHIST STUDY CENTRE
IN HAD YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของ
เครื่องมือที่นักศึกษารว้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

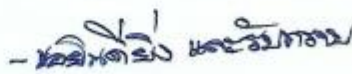
จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

- พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

- พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.

๒ ๕.ค. 2567

ที่ ยว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระธรรมธรรวสุต คุณยุตโต

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรศานาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๐๙/๐๓/๒๕๖๘

สม ๑๓

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอมะหาราช
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระสมุห์ชนินสีห์ สุทธิจิตโต, ดร.

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาคุณนยศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอดาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบรรชัฎวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบรรชัฎวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสครราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระครูปลัดพะยอมศักดิ์ จีรวทมนโน, ดร.

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาคุณนศึกษาพระพุทธานุภาพนาคติของคณะสงฆ์ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสครราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อ.อานนด
นางสาวกมล
/

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร ต.ญ. น.ค.ศ. อ.น.ท.ร.ว.ค.

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

สิ้น ๒๖๖

อ.ป. วนิดา นวล วัฒนศิริ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เจิมม งาม

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพูน อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวประจวบ ปานชาติ

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

อ.น.ส. และ อ.อ.น.ส. ๑๕๖๖๖
ประจวบ ปานชาติ

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๓๕๔๐-๗๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร โยมพรทิพย์ ศรีรัตน์

ด้วย พระใบฎีกาภูเกศ อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเกศ อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

สงฆ์ธรรม นิตล

นางสาว พงษ์ศักดิ์ ศรีรัตน์

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพूर อำเภอบรรพพรม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ក្រី ខា ៧៤៣៦(២)/ខ ០០៨២

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร ด.ญ.นภัส นวนนันทน์

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ดิลก) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ทำลงดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบรรชัญวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกกราช จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาบุญเดช อธิปญฺโญ (วงศ์วิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล
(สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้
มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป
๑๖ ธันวาคม ร.๖๗ ๒๕๐๘

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

ขอเจริญพร

Domini

(พระครูบวรชัยวัฒน์, คร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๓๕๘๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวสายใจ แดงสุวรรณ

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

สายใจ แดงสุวรรณ
ผู้วิจัย

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

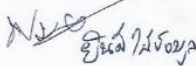
๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาอวัชชัย กิตติปัญญา

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปัญญา (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวินาศภัยของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเตชา อธิปัญญา (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

อวัชชัย ๑๒/๓/๖๘

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๓๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพู่ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๓๕๔๐-๔๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาววันดี บุญฤทธิ์

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวินาทีของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)” โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ
นางสาววันดี บุญฤทธิ์

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน พระจารึก อุดตกาโม

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนานวนาภักดิ์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รับทราบ

พระจารึก อุดตกาโม

รับทราบ

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาทร อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๕๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร โยมขวัญดาว หนูฤทธิ์

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาริฎฐานโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบรรชิตวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบรรชิตวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินยอม

น.ส. พิชิตา หนูฤทธิ์

วันอังคารที่ ๑๒

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอบางพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายปอน ณ มณี

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปัญญา (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบรรชัชวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปัญญา (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบรรชัชวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ย/ห ๕/๑๗.

 ทาย ๕/๑๗/๑๗/๑

๑๕/๓/๒๕๖๘

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพุ อำเภอมะหาราม
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๒๕๔๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร ด.ญ.ปริยฉัตร จินดาวงศ์

ด้วย พระใบฎีกาภูเกศา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเกศา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ยื่นที่ ๑๖๓ ๖๖
ป.วิจิตร จินดาวงศ์

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร ค.ญ. ชัชฎาภรณ์ แดงสุวรรณ

ด้วย พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเตชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จินตนา ใจฟู

11/๓/๒๕๖๘

ที่ ฮว ๗๔๑๖(๒)/ว ๐๐๔๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๕๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๒ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระอุดม อภิภูมโน

ด้วย พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (THE GUIDELINES FOR MORAL SCHOOL EXECUTION OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ๑)" โดยมี พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จิราพร ใสสุรินทร์

๑๑.๐๐๘ อภิภูมโน

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”

2. แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โปรดตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ เพื่องานวิจัยครั้งนี้จะได้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพสามารถนำผลมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ต่อไป

3. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคลแต่อย่างใด ซึ่งจะไม่มีผลกระทบต่อท่านผู้ตอบแบบสัมภาษณ์หรือหน่วยงานของท่านโดยประการใดทั้งสิ้น

ผู้วิจัยหวังว่า คงจะได้รับความ อนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยดีและขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระใบฎีกาภูเดช อธิปญโญ
 นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล.....

อายุ.....ปี ตำแหน่ง.....

ที่อยู่ / สถานที่ทำงาน

.....

บทบาทหน้าที่ในชุมชน.....

วิธีการสัมภาษณ์แบบจดบันทึกและบันทึกเสียง

เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

สถานที่.....

ตอนที่ 2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในฐานะที่ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคลากรที่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมต่อศูนย์
การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งอยู่ในพื้นที่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

1) ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้
 มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านวิชาการหรือไม่ อย่างไร

-

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านงบประมาณหรือไม่ อย่างไร

-

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านการบริหารงานบุคคลหรือไม่ อย่างไร

-

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านการบริหารทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

-

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) ท่านมีความเห็นว่า ทางคณะสงฆ์ได้มีการจัดการในการบริหารในด้านต่างๆให้มีคุณภาพดังต่อไปนี้หรือไม่

- ด้านการวางแผน

- ในเรื่องของวิชาการ

- ในเรื่องของงบประมาณ

- ในเรื่องของการบริหารบุคคล

- ในเรื่องของการบริหารงานทั่วไป

- ด้านการปฏิบัติงานจริง

- ในเรื่องของวิชาการ

- ในเรื่องของงบประมาณ

- ในเรื่องของการบริหารบุคคล

- ในเรื่องของการบริหารงานทั่วไป

- มีการตรวจสอบ

- ในเรื่องของการวิชาการ

- ในเรื่องของการงบประมาณ

- ในเรื่องของการบริหารบุคคล

- ในเรื่องของการบริหารงานทั่วไป

- มีการแก้ไขข้อบกพร่อง

- ในเรื่องของการวิชาการ

- ในเรื่องของงบประมาณ

.....

.....

.....

- ในเรื่องของการบริหารบุคคล

.....

.....

.....

- ในเรื่องของการบริหารงานทั่วไป

.....

.....

.....

6) ในที่ผ่านมามีความเห็นว่าคณะสงฆ์มีอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่ อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสงขลา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

7) ท่านมีข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ของคณะสงฆ์ อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสงขลา อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (ผู้ทำการสัมภาษณ์)

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

แบบพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม

รายข้อกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence: IOC)

เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์
- 3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอ

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้แนวทางหลักการวงจรคุณภาพ (PDCA)

การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง การนำแนวทาง “ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550” ในหมวดที่ 1 ข้อที่ 9 ว่าด้วยคณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่างๆ คือ 1. วิชาการ 2. บุคลากร 3. งบประมาณ 4. บริหารงานทั่วไป มาบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

คณะสงฆ์ หมายถึง กลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือพระสังฆาธิการ ที่มีส่วนร่วมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตสังกัดการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

- +1 คะแนน แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์
- 0 คะแนน ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์
- 1 คะแนน แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์/นิยามศัพท์

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์
เรื่อง ศึกษาการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะ
สงฆ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ข้อ	ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			รวม คะแนน IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1.	ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านวิชาการหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านงบประมาณหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
3.	ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านการบริหารงานบุคคลหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
4.	ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ท่านมีส่วนร่วมนั้น ท่านเห็นว่าคณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการในด้านการบริหารทั่วไปหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
5.	ท่านมีความเห็นว่า ทางคณะสงฆ์ได้มีการจัดการในการบริหารในด้านการวางแผน การตรวจสอบ การปฏิบัติงานจริง และการปรับปรุงแก้ไข ตาม	+1	+1	+1	1

	แนวทาง การบริหารศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้มีคุณภาพอย่างไร				
6.	ในที่ผ่านมาท่านมีความเห็นว่าคณะสงฆ์มีอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในพื้นที่ อำเภอดงหลวง จังหวัดสงขลา อย่างไร	+1	+1	+1	1
7.	ท่านมีข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของคณะสงฆ์ อำเภอดงหลวง จังหวัดสงขลา อย่างไร	+1	+1	+1	1

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	พระใบฎีกาภูเดชา อธิปญโญ (วงศ์ถวิล)
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๑
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลราชวิถี เขตพญาไทย กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	สำเร็จการศึกษารัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารรัฐกิจ หลักสูตร 4 ปี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา ๒๕๕๕
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดชลธารประสิทธิ์ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ผลงานตีพิมพ์	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลธารประสิทธิ์ วัดชลธารประสิทธิ์ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
รางวัลที่ได้รับ	Click or tap here to enter text.

